

Yhteiskehittämisen juurilla

Tutkimuksellinen kehittämissyö Pesäpuulle

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (YAMK), Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen

2025

Kiia Halonen

Merja Herranen

Tiivistelmä

Tekijät	Julkaisun laji	Valmistumisaika
Kiia Halonen	Opinnäytetyö, YAMK	2025
Merja Herranen	Sivumäärä	
	73	
Työn nimi		
Yhteiskehittämisen juurilla		
Tutkimuksellinen kehittämistyö Pesäpuulle		
Tutkinto ja koulutusala		
Sosionomi (YAMK), Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen		
Toimeksiantajaorganisaatio		
Lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuu ry		
Tiivistelmä		
<p>Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena kehittämistyönä yhteistyössä Pesäpuu ry:n kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia osaksi lastensuojelun sijaishuollossa tehtävää yhteiskehittämistä varten. Tavoitteena oli pyrkiä vahvistamaan sijaishuollossa asuvien nuorten osallisuutta ja kehittämään ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden vahvistamiseksi.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimuksellisessa osiossa haastateltiin teemahaastatteluna kahta eliittiotannalla valittua asiantuntijaa, joilla on paljon tietoa ja omakohtaista kokemusta sijaishuoltolaitoksissa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä. Haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen. Opinnäytetyön kehittämismenetelmänä oli Learning Café, joka toteutettiin työpajana Pesäpuun Sankarit-kehittäjäryhmän jäsenille ja kahdelle ryhmän kanssa työskentelevälle Pesäpuun työntekijälle. Työpajassa hyödynnettiin asiantuntijahaastatteluilta saatua tietoa, jota jatkokehitettiin yhdessä. Asiantuntijahaastatteluiden ja työpajan tulokset osoittivat, että sijaishuollossa asuvien nuorten osallisuuden vahvistamisen näkökulmasta keskiössä ovat erityisesti työntekijöiden rooleihin, asenteisiin ja valmiuksiin liittyvät tekijät.</p> <p>Alustava materiaali koottiin asiantuntijahaastatteluiden sekä työpajassa muodostuneiden aineistojen pohjalta sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden/tutkimustiedon perusteella. Materiaalin kehittämistä jatkettiin digitaalisella työskentelyalustalla Sankarit-kehittäjäryhmän ja Pesäpuun työntekijöiden kanssa. Materiaalin valmistuttua kerättiin yhteistyökumppanilta palautetta, jonka perusteella tehtiin viimeiset muutokset.</p> <p>Kehittämistyön tuotoksena syntyi valmennusmateriaali, joka edistää yhteiskehittämisen prosessia ja soveltuu käytettäväksi VALTTI-vertaisarvioinnin aloitusinfossa. Materiaali sisältää tietoa osallisuudesta, yhteiskehittämisestä sekä VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksiin liittyviä huomioitavia asioita. Valmis materiaali luovutettiin yhteistyökumppanille toukokuussa 2025.</p>		
Asiasanat		
nuoret, osallisuus, sijaishuolto, yhteiskehittäminen		

Abstract

Authors	Type of Publication	Published
Kiia Halonen	Master's thesis	2025
Merja Herranen	Number of Pages	
	73	
Title of Publication		
At the Roots of Co-Creation		
A Research-Based Development Project for Pesäpuu		
Degree, Field of Study		
Master of Social Services, Development of Child and Family Services		
Organisation of the client		
Lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuu ry		
Abstract		
<p>This thesis was conducted as a research-based development project in collaboration with Pesäpuu ry. The purpose of the thesis was to produce material for Pesäpuu to use in co-creation processes within child welfare substitute care. The aim was to strengthen the participation of young people living in substitute care and to develop methods for professionals to enhance participation.</p> <p>In the research section of the thesis, two experts selected through elite sampling were interviewed using a thematic interview. These experts had extensive knowledge and personal experience of co-creation in residential childcare institutions. The interview data was analyzed using content analysis. The chosen development method was a Learning Café-workshop for members of Pesäpuu's Sankarit development group and two Pesäpuu employees who work with the group. In the workshop, the insights from the expert interviews were utilized and further developed together with the participants. The expert interviews and workshop results indicated that the key factors, in strengthening the participation of youth, are particularly related to the roles, attitudes and competencies of professionals.</p> <p>The preliminary material was compiled based on the expert interviews, the materials generated in the workshop, and relevant literature and research. The material was further developed on a digital collaboration platform together with Sankarit and the Pesäpuu employees working with the group. Once the material was completed, feedback was collected from Pesäpuu, and the final revisions were made accordingly.</p> <p>The outcome of the development project was a set of materials that support the co-creation process in child welfare substitute care and can be used during the introductory session of the Pesäpuu's VALTTI Peer Assessment Customer Feedback Model. The material includes information about participation, co-creation, and key considerations for the feedback sessions in VALTTI- process. The finalized material was handed over to Pesäpuu in May 2025.</p>		
Keywords		
youth, participation, substitute care, co-creation		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kehittämistyön lähtökohdat.....	3
2.1	Yhteistyökumppani	3
2.2	Nykytilan ja tarpeen kuvaus.....	3
2.3	VALTTI-vertaisarviointiprosessi	5
2.4	Tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävät.....	6
3	Lasten ja nuorten osallisuus	7
3.1	Osallisuuden määritelmä ja keskeiset periaatteet	7
3.2	Osallisuus lapsen oikeuksien ja lainsäädännön näkökulmasta	9
3.3	Osallisuus lastensuojelun sijaishuollossa	10
4	Yhteiskehittämisen periaatteet ja käytännöt	14
4.1	Asiakkaiden ja ammattilaisten kehittämistyö.....	14
4.2	Yhteiskehittämisen lähtökohdat ja dialogisuuden rooli	18
4.3	Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus	20
5	Menetelmälliset lähtökohdat.....	23
5.1	Tutkimuksellinen kehittäminen.....	23
5.2	Lähestymistapana konstrukttiivinen tutkimus.....	26
5.3	Tutkimus- ja kehittämismenetelmät	28
6	Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus	31
6.1	Kehittämistyön aikataulu ja kulku.....	31
6.2	Kehittämistyön aineistonkeruu.....	33
6.3	Aineiston analysointi.....	36
7	Tulokset.....	45
7.1	Asiantuntijahaastattelun tulokset	45
7.1.1	Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät	45
7.1.2	Ammattilaisten rooli ja toimintatavat.....	45
7.1.3	Osallisuutta vahvistavan yhteiskehittämistilaisuuden edellytykset.....	50
7.2	Learning Café-työpajan tulokset	53
7.2.1	Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät	54
7.2.2	Haasteet.....	55
7.2.3	Kehittämiskohteet.....	57
7.3	Digitaalinen työskentelyalusta ja tehdyt toimenpiteet.....	58
8	Materiaalin esittely	60

9	Pohdinta	61
9.1	Tulosten tarkastelu	61
9.2	Eettisyys ja luotettavuus	66
9.3	Hyödynnettävyys ja jatkokehittämissideat	72
	Lähteet	74

- Liite 1. Tutkimuslupahakemus Pesäpuu Ry
- Liite 2. Yhteistyösopimus
- Liite 3. Tietosuojailmoitus
- Liite 4. Saatekirje asiantuntijahaastatteluun
- Liite 5. Suostumus asiantuntijahaastatteluun ja aineiston käyttöön
- Liite 6. Asiantuntijahaastattelun kysymykset
- Liite 7. Saatekirje työpajatyöskentelyyn
- Liite 8. Suostumus työpajatyöskentelyyn ja aineiston käyttöön

1 Johdanto

Sosiaalityössä tieto on välttämätön resurssi. Sosiaalityön tieto ei muodostu ainoastaan teollisessa tutkimuksessa, vaan tarvitsemme myös käytännön kokemuksista kumpuavaa tietoa. (Lindh ym. 2017, 111.) Lastensuojelussa asiakkaiden potentiaalia kehittämistyössä ei ole hyödynnetty riittävästi. Perinteisesti osaaminen on nähty vain ammattilaisten, työntekijöiden ja tutkijoiden vastuuna. Viime aikoina on kuitenkin havaittu yhä selkeämmin, kuinka tärkeää on kuunnella myös asiakkaiden näkemyksiä. (Barkman ym. 2017, 7.)

Lasten ja nuorten osallisuus ja sen tunnistaminen sekä huomioiminen ei ole uusi asia tai ilmiö, vaan se on ollut yhteiskunnallinen ja poliittinen tavoite jo pitkän aikaa (Peltola ja Moisio 2017, 22). Osallisuuden käsitettä on käytetty lapsi- ja nuorisopolitiikassa 2000-luvun ensimmäiseltä vuosikymmeneltä lähtien (Kauppinen & Kiilakoski 2024, 145). Erityisesti lastensuojelun ja sijaishuollon asiakkaina olevien lasten ja nuorten omakohtaisia kokemuksia on tärkeää kuulla (Kallinen 2024, 20). Nuorilla on arvokasta kokemustietoa, jota he välittävät monin eri tavoin. Ammattilaisten tehtävänä on osata vastaanottaa ja hyödyntää tämä tieto oikein. (Barkman ym. 2017, 7.) Kokemusten kuuleminen on merkityksellinen asia myös sen vuoksi, että esiin on noussut huolta sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvoinnista (Kallinen 2024, 20).

Asiakkaiden osallistumisen lisääminen ja kokemusperäisen tiedon hyödyntäminen ovat viime vuosina nousseet keskeisiksi painopisteiksi sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseksi (Sihvo ym. 2018; Meriluoto 2016, 65), ja tämä näkyy myös lasten, nuorten ja perheiden palveluissa. Jo lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (STM 2016) esitettiin, että yhtenä palvelujen kehittämisen ja tuottamisen lähtökohtana olisi lasten, nuorten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen ja kokemusasiantuntijuuden huomioiminen. Kansallisessa lapsistrategiassa (2021, 35), joka perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, painotetaan lasten osallisuuden ja lasten tuottaman kokemustiedon tärkeyttä.

Viime vuosina kokemustiedon merkitys on kasvanut erityisesti yhteiskehittämisen toiminnassa, jossa palveluiden käyttäjät ja työntekijät kehittävät palveluita yhdessä. Prosessissa korostuu moninäkökulmainen vuoropuhelu, ei niinkään kokemustiedon tuottajien koulustausta. (Hirschovits-Gerz ym. 2019, 10.) Nuorten omaa elämää ja kokemusta hyödyntävä tiedon tuottaminen palvelujen ja työmenetelmien kehittämisen tueksi vaatii erityistä sensitiivisyyttä. Nuorten ääni ja kokemustieto eivät ole pelkästään kokemusasiantuntijatietoa, vaan ne ovat myös nuoren omaa kokemustietoa, jonka avulla nuori rakentaa omaa minuitaan ja elämäänsä. (Lindh ym. 2017, 127.)

Tässä opinnäytetyössä sanalla *lapsi* tarkoitetaan kaikkia alaikäisiä lastensuojelulain 6 § mukaisesti, jossa lapsena pidetään alle 18-vuotiasta. Osassa lähdemateriaalia on käytetty termiä *nuoret*, joilla viitataan alaikäisiin, mutta 12 vuotta täyttäneisiin lapsiin. Vaikka opinnäytetyössä on keskitytty pääosin nuoriin, nähdään kaikenikäisten lasten osallisuuden vahvistaminen ja vahvistuminen yhtä tärkeänä.

Opinnäytetyö toteutetaan yhteistyössä lastensuojelun kehittämissyhteisö Pesäpuu Ry:n kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia yhteiskehittämisen tueksi VALTTI-vertaisarviointin asiakaspalautetilaisuuksia varten. Pesäpuu ry:n kehittämä VALTTI-vertaisarviointi lastensuojelun sijaishuollossa on asiakaspalaute-malli, joka painottaa nuorten osallisuutta heidän omassa asuinympäristössään (Pesäpuu ry b). Opinnäytetyön tuotoksena syntyvä valmis materiaali suojataan Pesäpuun tekijänoikeuksien, jonka vuoksi materiaali ei ole julkisessa jaossa eikä opinnäytetyön liitteenä.

Opinnäytetyön tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan sijaishuollossa asuvien nuorten osallisuutta ja kehittämään sijaishuollossa työskenteleville ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi. Opinnäytetyö toteutetaan tutkimuksellisenä kehittämistyönä ja sen lähestymistapana on konstrukttiivinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelminä käytetään asiantuntijahaastatteluita ja Sankarit-kehittäjäryhmän Learning Café-työpajaa. Opinnäytetyön valmistumisen aikana Pesäpuu on muuttamassa VALTTI-vertaisarviointiprosessissa käytettyjä termejä. Tässä opinnäytetyössä käytetään kuitenkin aiemmin käytössä olleita termejä *infotilaisuus*, *vertaisarviointihaastattelu* sekä *palautekoon-titilaisuus*.

2 Kehittämistyön lähtökohdat

2.1 Yhteistyökumppani

Kehittämistyö toteutettiin Pesäpuu ry:lle, joka on vuonna 1998 perustettu lastensuojelun kehittämissyhteisö. Pesäpuun tarkoituksena on edistää lastensuojelun asiakkaina olevien lasten, nuorten ja heidän läheistensä hyvinvointia. Pesäpuun toiminta on yleishyödyllistä ja sitä tukee Sosiaali- ja terveysministeriö. Yhdistyksen toimialueena on koko Suomi. Pesäpuu pyrkii toiminnallaan kehittämään lastensuojelua ja perhehoitoa, edistämään lapsen osallistumista ja kuulluksi tulemistä sekä tukemaan lapsen terveyttä, kehitystä ja hyvinvointia. Tavoitteidensa saavuttamiseksi yhdistys ylläpitää lastensuojelun erityisosaamisen keskusta. Se järjestää monipuolista koulutusta, kehittää ja juurruttaa uusia työskentelytapoja lastensuojeluun ja perhehoitoon sekä luo työkaluja lasten kanssa tehtävään työhön. Yhdistys yhdistää kehittämistyöhönsä tutkimusta ja tuotekehitystä, osallistuu alan tutkimukseen ja tutkijayhteistyöhön sekä tekee aloitteita ja esityksiä lastensuojelun ja perhehoidon kehittämiseksi. Pesäpuu vaikuttaa omalta osaltaan yhteiskunnassa lasten oikeuksien toteutumiseen sekä järjestää ja tukee toimintaa, joka auttaa lapsia ja nuoria heidän kasvussaan ja kehityksessä kohti itsenäistä aikuisuutta. (Pesäpuu ry 2013; Pesäpuu ry a.)

Yhdistys toimii avoimuuden ja lapsilähtöisyyden periaatteiden mukaisesti, painottaen yhteistyötä ja suunnitelmallisuutta. Toiminta perustuu PRIDE-ohjelman periaatteisiin sekä vuorovaikutukseen alan toimijoiden kanssa, erityisesti lastensuojelun asiakkaiden, perhehoidon ja muiden lastensuojelutoimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. (Pesäpuu ry 2013.) Pesäpuun toiminnassa ja lastensuojelun kehittämistyössä keskeistä on ihmisten välinen luottamus. Pesäpuussa pidetään tärkeänä lastensuojelun kehittämistä kokonaisvaltaisesti huomioiden toiminnan eri osa-alueet sekä systeemisen lastensuojelun periaatteet. Kehittämistyössä pyritään kestäviin ratkaisuihin, joissa otetaan huomioon sosiaaliset, ympäristöön liittyvät ja taloudelliset näkökohdat sekä nykyhetkessä että tulevaisuudessa. Tulevaisuuden ennakointi vahvistaa niin ihmisten kuin organisaatioiden valmiuksia kohdata ja selviytyä mahdollisista muutoksista. (Pesäpuu ry a.)

2.2 Nykytilan ja tarpeen kuvaus

Lastensuojelun vertaisarviointia on kehitetty vertais- ja kehittäjäryhmä Sankareissa, jossa mukana ovat sijaishuollossa asuneet, jo itsenäistyneet nuoret aikuiset sekä Pesäpuu ry:n ja Jyväskylän kaupungin lastensuojelupalvelujen työntekijät. Kehittämistyö käynnistyi vuonna 2017 ja siihen on osallistunut myös Eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto. Sankarit-ryhmä koostui alun perin 15 lastensuojelussa sijoitettuna olleesta nuoresta aikuisesta, jotka haluavat edistää sijoitettujen nuorten osallisuutta. Ryhmä jakaantui syksyllä 2024

kahdeksi eri ryhmäksi, ja tällä hetkellä ryhmän koko vaihtelee. Ryhmä jakaa kokemuksiaan vertaisarvioinnista, kehittää toimintaa ja tuo esiin nuorten kokemustietoa. Kokoontumiset sisältävät koulutusta ja eri teemojen käsittelyä. (Pesäpuu ry 2023, Pesäpuu ry b, Sillanpää 2025.)

Pesäpuussa on käytössä VALTTI-vertaisarviointimenetelmä, jonka avulla halutaan vahvistaa nuoria aktiivisen toimijan roolissa. Nuoren osallisuutta on se, että hän voi olla itse kykujensä ja tahtonsa mukaan määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa lastensuojelulaitoksessa tehtävää työtä. Pesäpuu ry:n kehittämä VALTTI-vertaisarviointi lastensuojelun sijaishuollossa on asiakaspalautemalli, joka painottaa nuorten osallisuutta heidän omassa asuinympäristössään. Sen tarkoituksena ja tavoitteena on kartoittaa nuorten kokemuksia arjen toimintojen laadusta ja toimivuudesta sekä heidän mahdollisuuksistaan arvioida ja antaa palautetta sekä vaikuttaa omaan ympäristöönsä. (Pesäpuu ry b.) Vertaisarvioinnissa otetaan tarkasteluun muun muassa sijaishuoltopaikan ilmapiiriin ja turvallisuuteen sekä perustarpeisiin liittyviä asioita. Nuorilla on mahdollisuus kertoa hyvin olevista asioista sekä asioista, joita tulisi edelleen vahvistaa heidän hyvinvointinsa parantamiseksi entisestään. Nuoret voivat myös ehdottaa uusia asioita tai toimintatapoja, jotka voisivat tuoda heille lisäarvoa. (Westlund 2018, 62.) Vertaisarvioinnin avulla on tarkoitus edistää lapsen oikeuksien toteutumista, ehkäistä kaltoinkohtelua sekä vahvistaa turvallisuuden ja osallisuuden kokemuksia sijaishuollossa. Sen avulla voidaan tuottaa vertaisuuden kokemuksia sijaishuollossa asuville, vahvistaa toimintakulttuuria, jonka tarkoituksena on lisätä osallisuutta sekä auttaa lastensuojelulaitoksia laadullisten tavoitteiden saavuttamisessa. VALTTI-vertaisarviointi voidaan myös sisällyttää sijaishuollon ja perhehoidon valvontaprosesseihin. Pesäpuun toteuttaman VALTTI-vertaisarvioinnin idea pohjautuu Aspa-säätiön kehittämään vammaisten asumispalveluiden vertaisarviointimalliin. (Pesäpuu ry b.)

Opinnäytetyön aihe valikoitui yhteistyökumppanin kehittämistarpeesta. Kehittämistarve liittyy VALTTI-vertaisarvioinnin asiakaspalautetilaisuuksien ja yhteiskehittämisen vahvistamiseen. Pesäpuun tavoitteena on siirtää aiemmin etäyhteyksin toteutetut asiakaspalautetilaisuudet paikan päällä sijaishuoltolaitoksissa tapahtuviksi, jolloin osallistujat voivat kohdata toisensa ja jakaa näkemyksiään suoraan. Tämä tarjoaa sekä vertaisarviointiin osallistuville sijaishuoltolaitoksille, että Pesäpuulle mahdollisuuden vahvistaa yhteiskehittämisen mallia ja luoda entistä paremmat edellytykset vuorovaikutteiseen ja osallistavaan oppimiseen. Toiveena on, että paikan päällä toteutettavat tilaisuudet rikastavat keskustelua, edistävät syvällisempää vuorovaikutusta ja synnyttävät täten myös dialogista oppimista. Nuorten vastauksista tehdyn palautekoonnin avulla pyritään nostamaan kehittämistarpeita laitoksen tietoon, jotta he voivat paremmin vastata heille sijoitettujen nuorten tarpeisiin. Vertaisarvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää myös sijaishuollon valvontatyössä, kuten Keski-Suomen

hyvinvointialue tekee. Pesäpuun Sankarit -kehittäjäryhmän VALTTI-vertaisarvioinnin palauteentotilaisuuksissa ei ole tähän mennessä ollut yhteiskehittämisen näkökulmaa. Nuorten haastatteluista tehty palautekoonti on esitelty sijaishuoltoyksikön henkilökunnalle ja muille tilaisuuteen kutsutuille etäyhteyksin Teamsin kautta. Pesäpuun ja Sankarit -kehittäjäryhmän tarkoituksena on muuttaa käytäntöä enemmän kohtaavaan suuntaan paikan päällä tapahtuvaksi. (Sillanpää 2024, Pesäpuu ry 2023.)

2.3 VALTTI-vertaisarviointiprosessi

VALTTI-vertaisarvioinnissa sijaishuollossa asuneet ja sieltä itsenäistyneet nuoret aikuiset toteuttavat haastattelun lastensuojelun sijaishuoltoyksiköissä asuville lapsille ja nuorille. Vertaisarvioinnin ja haastattelun kautta lapsille ja nuorille annetaan mahdollisuus kertoa kokemuksistaan liittyen sijaishuoltopaikan toimintaan, ilmapiiriin ja työntekijöihin sekä omasta arjestaan. Haastattelun pääpaino on sijaishuoltopaikan toiminnan ja arjen sujumuuden arvioimisessa. Vertaisarvioinnin avulla lapsi tai nuori pääsee myös vaikuttamaan sijaishuoltopaikan ja lastensuojelun kehittämiseen. Haastattelun vastauksista kootaan yhteenveto, joka käsitellään yhteisessä keskustelussa lasten ja nuorten, sijaishuoltopaikan työntekijöiden sekä sijoitettujen lasten sosiaalityöntekijöiden kanssa. Vertaisarvioinnissa olennaista on, että nuoria kohtaavat vertaisarvioijina aikuiset, joilla itsellään on kokemusta sijaishuollossa elämisestä. Vertaisarvioitsijat ovat koulutettuja tehtävänsä ja heitä sitoo vaitiolovelvollisuus. Vertaisarviointiin osallistuminen on sijoitetulle lapselle tai nuorelle vapaaehtoista ja hän voi keskeyttää osallistumisensa missä vaiheessa prosessia tahansa. (Pesäpuu ry b.)

VALTTI-vertaisarviointiprosessi jakautuu kolmeen päävaiheeseen. Nämä vaiheet ovat valmistautuminen, arviointi ja kehittäminen.

Valmistautumisvaiheessa vertaisarviointiin osallistuvalla sijaishuoltoyksikölle ja sen henkilöstölle järjestetään alkuinfo erikseen sovittavalla tavalla. Yksikön nuorille, heidän asioistaan vastaaville sosiaalityöntekijöille, vanhemmille sekä yksikön henkilöstölle lähetetään tietoa prosessista infokirjeen muodossa. Aloitustieto pidetään paikan päällä jokaisen yksikön nuorille ja henkilöstölle. Arviointivaiheessa vertaisarviointihaastatteluun osallistuvat halukkaat sijaishuoltoyksikön nuoret. Haastattelut toteutetaan aloitustieton jälkeen joko samana tai seuraavana päivänä. Käydyistä haastatteluista kootaan yhteenveto. Kehittämävaiheessa haastatteluiden jälkeen pidetään noin 2–3 viikon päästä palautetilaisuus sijaisyksiköissä. Tilaisuuteen osallistuvat nuoret, heidän sosiaalityöntekijänsä sekä yksikön henkilöstö. Palautetilaisuudessa käydään läpi vertaisarvioinneista syntynyt yhteenveto ja keskustellaan ja pohditaan sitä yhdessä. Seurantakysely ja yhteinen keskustelu toteutetaan vertaisarviointiin osallistuneeseen yksikköön 3–6 kuukauden kuluttua palautetilaisuuden jälkeen. (Pesäpuu ry b.)

2.4 Tavoite, tarkoitus ja kehittämistehtävät

Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena oli tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia yhteiskehittämisen tueksi VALTTI-vertaisarvioinnin asiakaspalautetilaisuuksia varten. Tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten osallisuutta ja kehittämään sijaishuollossa työskenteleville ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden vahvistamiseksi. Materiaalin avulla pyritään tarjoamaan selkeät ohjeistukset, jotka tukevat ja auttavat yhteiskehittämisen prosessiin sitoutumisessa ja varmistavat yhteiskehittämisen sujuvuuden, tuovat esiin osallisuuden ja kuulluksi tulemisen merkityksen nuoren elämässä sekä tuomaan esiin konkreettisia esimerkkejä siitä, mitkä asiat edistävät yhteiskehittämistä ja asiakkaan äänen kuulemistä. Materiaalin tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, miksi osallisuuden edistäminen on tärkeää, mistä yhteiskehittämisessä on kyse ja miten sijaishuoltolaitoksen työntekijänä voi toimia vahvistaakseen nuorten osallisuutta. Materiaalissa hyödynnetään tutkimuserusteista tietoa ja käytännön kokemuksia, joiden avulla voidaan parantaa yhteiskehittämisen prosesseja.

Tutkimuksellista osiota ohjaava tutkimuskysymys on:

- Millainen on lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus?

Tutkimuskysymykseen pyritään vastaamaan kahden alatutkimuskysymyksen avulla:

- Mitkä tekijät vahvistavat sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten osallisuutta palautekoontitilaisuuksissa?
- Millaisia edellytyksiä lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus vaatii?

Opinnäytetyön ensimmäinen kehittämistehtävä on tutkimuksellisen osion asiantuntijahaastatteluiden toteuttaminen. Haastattelujen tarkoituksena on kerätä tietoa yhteiskehittämisestä ja vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksista.

Toisena kehittämistehtävänä on kartoittaa millaista materiaalia Sankarit-ryhmän jäsenet kaipaavat yhteiskehittämisestä, ja mitkä ovat olleet hyvin toimivat käytännöt sekä kipukohdat palautekoontitilaisuuksissa. Kartoitus tehdään työpajassa, joka järjestetään Learning Café-menetelmää hyödyntäen. Työpajoissa hyödynnetään haastatteluista kerättyä aineistoa, jota jalostetaan yhteistyössä Sankarit-kehittäjäryhmän kanssa. Haastatteluista ja työpajasta saadun aineiston pohjalta kootaan alustava valmennusmateriaali, jota jatkokehitetään yhdessä Sankarien kanssa digitaalisella työskentelyalustalla.

Kolmas kehittämistehtävä on tuottaa Pesäpuulle yhteiskehittämisen valmennusmateriaali osaksi VALTTI-vertaisarvioinnin prosessia.

3 Lasten ja nuorten osallisuus

3.1 Osallisuuden määritelmä ja keskeiset periaatteet

Osallisuuden käsite on monimuotoinen ja siksi osaltaan haasteellinen kuvata. Isola ym. (2017, 3) kuvaavat osallisuuden olevan liittymistä (*involvement*), suhteissa olemista (*relatedness*), kuulumista (*belonginess*) ja yhteisyyttä (*togetherness*). Tämän lisäksi osallisuus on Isolan ym. (2017,3) mukaan yhteensopivuutta (*coherence*) ja mukaan ottamista (*inclusion*), kuten myös osallistumista (*participation*) ja siihen liittyen vaikuttamista (*representation*) ja demokratiaa. Osallisuus on myös kaiken edellä mainitun järjestämistä ja johtamista (*governance*). Vaikka osallisuudelle ei ole olemassa yhtä ainoaa ja yksinkertaista määritelmää ja sitä voidaan ymmärtää ja tulkita monella eri tavalla, liittyy siihen keskeisesti kokemus tulla kuulluksi ja huomioiduksi. Yksinkertaisimmillaan osallisuus on mahdollisuus tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on, ilmaista omia mielipiteitään ja vaikuttaa päätöksentekoon sekä muuttaa asioita. Se on kokemus siitä, että kuuluu yhteisöön ja tunnistaa oman merkityksensä sen jäsenenä. (Ollikainen & Sääsilahti 2024, 6.) Osallisuudella tavoitellaan sitä, että yksilölle muodostuu kokemuksellinen, toiminnallinen ja/tai tunnetason suhde johonkin itseään suurempaan kokonaisuuteen, kuten esimerkiksi ryhmään, yhteisöön, yhteiskuntaan tai perheeseen. Osallisuutta arvioitaessa keskiöön nousee nimenomaisesti yksilön henkilökohtainen kokemus kuulumisesta, kuulluksi tulemisesta, arvostuksesta sekä oman elämän vaikuttamismahdollisuuksista. (Kauppinen & Kiilakoski 2024, 147.)

Osallisuudella voidaankin nähdä olevan suuri vaikutus ihmisen hyvinvointiin. Mikäli ihminen kokee, ettei hänellä ole mahdollisuutta vaikuttaa, se voi näkyä esimerkiksi henkisenä kuormituksena, yksinäisyytenä ja heikkona työkyvyn kokemuksena. Sen sijaan osallisuuden tunteen vahvistaminen edistää hyvinvointia, lisää turvallisuuden tunnetta ja kasvattaa luottamusta tulevaisuuteen sekä omiin mahdollisuuksiin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2024b.) Lindhin ym. (2017,13) mukaan osallisuus voidaan ymmärtää syrjäytymisen vastakohtana – aktiivisuutta, mukanaoloa ja inhimillistä toimijuutta tukevana asiana.

Woodman ym. (2023, 126) korostavat lapsen osallistumisen ja osallisuuden tarkoittavan sitä, että lapselle annetaan tarvittavat tiedot päätöksentekoon osallistumista varten, mahdollistetaan turvallinen tila ilmaista mielipiteensä, lasten näkemyksiä kuunnellaan ja arvostetaan, ja että ihanteellisissa olosuhteissa ne vaikuttavat päätöksentekoon. Lisäksi tehdyt päätökset tulisi kertoa lapsille, mukaan lukien se, miten heidän omat näkemyksensä ja aikuisten näkemykset ovat vaikuttaneet lopputulokseen. Aikuisten suhtautuminen lasten mukanaoloon ja haluun vaikuttaa on sidoksissa siihen, miten lasten osallisuus eri tilanteissa

näky. Aikuiset pystyvät oman toimintansa kautta joko edistämään tai heikentämään lasten osallistumismahdollisuuksia ja osallisuuden kokemuksia. (Stenvall 2020, 22.)

Nuorten osallisuuden kokemus liittyy siihen, kuinka nuoret itse kokevat kuuluvansa yhteiskuntaan ja yhteisöihinsä. Se ei ole vain fyysistä läsnäoloa tai osallistumista, vaan myös tunnetta siitä, että heitä arvostetaan, hyväksytään ja he voivat osaltaan vaikuttaa yhteiskunnassa. Yhteisöön kiinnittyneet jäsenet voivat olla motivoituneimpia yhteisen hyvän edistämiseen. Kun nuorille annetaan mahdollisuus osallistua päätöksentekoon, vahvistaa se heidän luottamustaan prosessia kohtaan ja he hyväksyvät päätökset helpommin, vaikka ne poikkeaisivatkin heidän toiveistaan. (Alfandari 2017, Woodman ym. 2023, 126 mukaan.) Osallisuuden edistäminen on oikeudenmukaista ja tukee tasa-arvoa, sillä se antaa äänen myös niille nuorille, jotka muuten saattaisivat jäädä ulkopuolelle päätöksenteosta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta (Ollikainen & Sääsilahti 2024, 6–9).

Kun lapsi kokee tulevansa kuulluksi, hän tuntee itsensä tärkeäksi osaksi niitä yhteisöjä, joihin hän kuuluu. Jos lapsi kokee itsensä ulkopuoliseksi, voi se heikentää hänen mahdollisuuksiaan vaikuttaa asioihin. Osallisuuden puute voi vahvistaa lapsen tunnetta siitä, ettei hän kuulu yhteiskuntaan eikä hänellä ole mitään valtaa tai mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin. (Nylund 2021, 333–334.) Osallisuudella ei tarkoiteta sitä, että lapselle annettaisiin valtaa ja vastuuta päättää kaikista asioista, vaan osallisuuden tulee lapsen näkökulmasta olla turvallista. Lapsen osallisuus voi tarkoittaa myös sitä, että hän ei halua kertoa asioistaan tai ei osallistu päätöksentekoon. Lapselle on kuitenkin aina tarjottava mahdollisuus osallistua ja tulla kuulluksi, jos hän niin haluaa. (Tulensalo ym. 2021, 19.) Moisio ja Peltola (2017, 22) muistuttavat, että vaikeneminen ja kommunikaatiosta vetäytyminen ovat myös osallisuuden muotoja, joihin lapsilla ja nuorilla on oltava oikeus.

Lasten ja nuorten osallisuus edellyttää vahvaa ammatillista osaamista ja aitoa arvostusta heidän näkemyksilleen. Osallisuus ei synny itsestään, vaan se vaatii läsnäoloa nuorten arjessa ja palveluissa, joissa myös vertaissuhteet ovat merkittävässä roolissa. (Hietala ja Moisio 2017, 45.) Nuorilla tulee olla tunnustettu ja tunnistettu asema yhteisössä ja tämän aseman puitteissa täytyy syntyä nuorten omaa toimintaa, joka puolestaan synnyttää osallisuuden tunnetta nuorelle itselleen (Kauppinen & Kiilakoski 2024, 147). Osallisuuden toteutumisen vaatii sitä, että tunnistetaan nuorten erilaiset tavat toimia ja osallistua sekä puretaan niitä rakenteellisia esteitä, jotka rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa. Tarvitaan toimivia rakenteita ja käytäntöjä, joiden kautta nuorten tuottama tieto otetaan vakavasti ja sitä hyödynnetään esimerkiksi kehittämistyössä. Tällöin varmistetaan se, että lasten ja nuorten ääni todella kuuluu aidosti. (Hietala ja Moisio 2017, 45.)

3.2 Osallisuus lapsen oikeuksien ja lainsäädännön näkökulmasta

Lastensuojelu on osa lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kokonaisuutta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023c). Lastensuojelu perustuu lastensuojelulakiin (2007/417), jonka tavoitteena on varmistaa lapselle turvallinen kasvuympäristö ja tasapainoinen kehitys sekä tarjota erityistä suojelua. Lastensuojelun toimintaa ohjaa lapsen edun periaate, ja kaikki ratkaisut tulee tehdä niin, että lapsen etu toteutuu. Lapsen etua arvioidessa tulee huomioida lapsen osallisuus, sillä asiakkaana hän on myös tehtyjen päätösten kohde. (Heinonen 2016.)

Osallisuus onkin yksi lapsen keskeisistä perusoikeuksista, joka koskee kaikkia, myös sijaishuollossa asuvia lapsia, ikään katsomatta. Lastensuojelun ammattilaiset ovat avainasemassa tukemassa lasten osallisuutta ja heidän oikeuksiensa toteutumista (Woodman ym. 2023, 126). Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että lastensuojelussa on omaksuttu suojelukeskeinen lähestymistapa. Tämä suojelukeskeinen lähestymistapa asettaa lasten kanssa työskentelevät ammattilaiset asiantuntijoiksi, joka johtaa siihen, että päätöksiä tehdään useimmiten lasten puolesta, eikä lasten kanssa. (Vis ym. 2012; Alfandari 2017; Middel ym. 2021; Toros, 2021b, Woodman ym. 2023, 127 mukaan.) Woodmanin ym. (2023) mukaan päätöksen tekeminen siitä, miten ja milloin lasten tulisi osallistua lastensuojeluprosesseihin on haastavaa ja vaatii tasapainottelua lasten suojelun ja osallistumisen oikeuden välillä. Lasten näkemykset ja ammattilaisten arviot eivät usein vastaa toisiaan, kun tarkastellaan lasten turvallisuutta. (Duncan 2019; Toros 2021, Woodman ym. 2023, 126 mukaan.)

Suomessa lapsen oikeus osallistua päätöksentekoon on vahvasti turvattu lainsäädännöllä, ja sen perusta on kansainvälisissä sopimuksissa, kuten YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa. Lapsen oikeus osallisuuteen on erityisesti vahvistettu Lapsen oikeuksien sopimuksen 12. artiklassa, joka takaa lapselle oikeuden tulla kuulluksi kaikissa hänelle tärkeissä asioissa. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä esimerkiksi häntä koskevissa päätöksissä ja että hänen näkemyksensä tulee ottaa huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaan. Lapsen oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti on turvattu sopimuksen 13. artiklassa. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991.) Iivosen ja Pollarin (2020, 23) mukaan lapsen osallisuus, oikeus tuoda esiin mielipiteensä ja tulla kuulluksi, on myös lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta välttämätöntä.

Lapsi on iästään riippumatta aina asianosainen omassa lastensuojeluasiassaan, ja lastensuojelulain keskeisenä periaatteena on turvata lapsen oikeus osallisuuteen omassa asiassaan (Lastensuojelulaki 5§, 20§). Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaan *alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla*. YK:n lapsen oikeuksien

komitea on antanut yleiskommentin nro 12 (2009), joka käsittelee lapsen oikeutta tulla kuuluksi. Kommentin mukaan sijaishuollossa on varmistettava, että lapsi voi ilmaista näkemyksensä ja että näkemykset otetaan huomioon. Tämä koskee lapsen sijoitukseen liittyviä toimenpiteitä, hänen hoitoaan ja kasvatustaan sijaishuoltopaikassa sekä sijaishuoltoa yleisesti koskevaa sääntelyä.

Lasten kuulemista koskevien säädösten valossa lapsia ja nuoria ei tule tarkastella ainoastaan suojelun kohteina, vaan heidät on tunnustettava aktiivisiksi toimijoiksi, joiden näkemyksiä on kuultava ja toimijuutta kunnioitettava heille kohdistettujen palveluiden ja toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämä velvollisuus koskee Suomessa kaikkia viranomaisia, jotka toimivat lasten ja nuorten kanssa, ja se on kirjattu esimerkiksi lastensuojelulakiin. (Peltola & Moisio 2017, 7.)

3.3 Osallisuus lastensuojelun sijaishuollossa

Lastensuojelun sijaishuollon vaativana yhteiskunnallisena tehtävänä on vastata erilaisten ja erilaisen taustan omaavien lasten ja nuorten yksilöllisiin tarpeisiin, luoda turvallinen kasvuympäristö heille ja saada aikaan tarvittavaa muutosta (Hoikkala ym. 2017, 7). Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan *lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella*. Sijaishuollon piirissä olevat lapset voivat olla huostaanotettuja, kiireellisesti sijoitettuja tai sijoitettuna väliaikaisesti hallinto-oikeuden määräyksellä. Sijaishuolto voidaan järjestää esimerkiksi laitoshuoltona. (Lastensuojelulaki 417/2007, 49§.) Lastensuojelulaitoksia, joissa lapsen sijaishuoltoa voidaan järjestää, ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset (Lastensuojelulaki 417/2007, 57§). Kun tilastoja katsotaan, niin esimerkiksi vuoden 2023 aikana kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 17 299 lasta eli 1,6 % lapsista. Kaikista viimeisimmän sijoituspaikan mukaan tilastoiduista lapsista 49 % (8 421) oli laitoksiin sijoitettuna. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2024a.)

Monet tekijät, esimerkiksi osallistuminen yhteiskuntaan, yksinäisyys, elämänlaatu, mielen-terveys, fyysinen terveys, toimintakyky, koulutus, taloudellinen tilanne ja köyhyys sekä kulttuuriset tekijät ja nuorten omat kokemukset vaikuttavat nuorten osallisuuden kokemukseen. Osallisuuden kokemus on vuorovaikutuksessa näiden tekijöiden kanssa, ja voi toimia sekä syynä että seurauksena. Osallisuuden kokemus vaihtelee eri yhteisöissä, ja se on erityisen haasteellista nuorille, jotka kohtaavat syrjintää, syrjäytymistä tai heikkoja mahdollisuuksia koulutukseen ja työelämään. Osallisuuden tukeminen nuorten keskuudessa on tärkeää, sillä se parantaa heidän hyvinvointiaan ja edistää yhteiskuntaan kiinnittymistä. (Ollikainen & Sääskilahti 2024, 6.) Asiakkaiden osallisuuden vahvistamista ja kehittämistä pidetäänkin tärkeänä sellaisten ryhmien keskuudessa, joissa esiintyy puutteellisia vaikuttamismahdollisuuksia (Lindh ym. 2017, 113).

Osallisuuden ja toimijuuden kokemukset ovat olennainen osa koettua hyvinvointia (Ikonen ym. 2020, 36). Lastensuojelussa lasten osallisuudella voidaan tarkoittaa lapsen mahdollisuutta osallistua asiakassuunnitelmanneuvotteluun ja esittää neuvottelussa näkemyksiä ja mielipiteitä. Sijaishuoltolaitoksen arjessa lapsen osallisuus määrittyy mahdollisuutena vaikuttaa arjen ja päivittäisen elämän kulkuun. Mahdollisuudet tuoda esiin omia mielipiteitä ja jakaa kokemuksia päätöksentekotilanteissa eivät välttämättä riitä luomaan lapsille tunnetta osallisuudesta. Osallisuus edellyttää, että mielipiteet myös otetaan huomioon. (Laakso 2019, 64–65.)

Lasten ja nuorten osallisuuden näkökulmia tuotiin esiin myös kansallisen lapsistrategian valmistelussa. Stenvall (2021, 19) kuvaa raportissaan, että lastensuojelun piirissä eläneet lapset ja nuoret ovat tuoneet esille, etteivät he pysty kertomaan aikuisille omista kokemuksistaan, minkä on koettu heikentävän hyvinvointia ja osallisuuden mahdollisuuksia. Lapset ja nuoret ovat kuvanneet, että aikuiset tuomitsevat, syyllistävät, suuttuvat ja he saattavat vähätellä tai huolestua kerrotuista asioista. Lasten ja nuorten mukaan parannettavaa onkin heidän kohtaamisessaan ja huomioimisessaan, sillä heidän kokemuksissaan korostuu laaja tietämys monenlaisista elämän haasteista. Tämä korostuu etenkin osallisuuden näkökulmasta ja heidän osaamistaan tulisikin hyödyntää nykyistä paremmin. (Stenvall 2021, 37–38).

Falch-Eriksen ja Skivenes (2019, 133) ovat tuoneet esiin, kuinka huolestuttavaa on, etteivät lastensuojelussa olevat lapset ole vielääkään riittävän osallisia lastensuojeluprosesseissaan. He toteavat, ettei ole ketään muuta, jota asia koskettaisi enemmän kuin lasta itseään. Huoli ei poistu, ennen kuin lapsen kanssa puhuminen sekä lapsen kuuleminen on olennainen osa lastensuojelua. Lastensuojelussa lapsen etu on ensisijainen ja tämän vuoksi lasten ja nuorten toiveita ei kuitenkaan aina ole mahdollista toteuttaa. Mikäli lapset ja nuoret kokevat, että heidät on kuitenkin kuultu, voidaan sillä ainakin välttää heidän mielipiteittensä aliarviointi ja problematisointi. (McCafferty 2021, 10.) Stenvallin (2021, 40) mukaan lapset ja nuoret toivovatkin, että heitä kohdeltaisiin arvostavasti ja kunnioittavasti, sillä osallisuuden kokemuksella on valtava merkitys heidän omanarvontuntonneen.

Lasten ja nuorten osallisuutta suhteessa lastensuojeluun ja sen prosesseihin on tutkittu kansainvälisellä tasolla melko laajasti. Woodmanin ym. (2023, 125) tekemä australialaistutkimus nostaa esiin, kuinka lastensuojelujärjestelmän keskiössä lasten osallistuminen on olennaista laadukkaana lastensuojelutyön saavuttamiseksi. Tästä huolimatta tutkimukset ovat osoittaneet lasten raportoineen alhaisesta osallistumistasosta. Woodmanin ym. (2023, 125) mukaan lapsia kuullaan huonosti ja lapset kokevat olevansa riittämättömästi mukana päätöksissä, jotka koskettavat heidän elämäänsä. Vuoden 2018 irlantilaisstudium *The*

participation of children and young people in care: insights from an analysis of national inspection reports in the Republic of Ireland nostaa esiin sen, että kun sijaishuollossa olevia lapsia ei kuulla tai he eivät saa osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon, voi sillä olla kielteisiä vaikutuksia heidän emotionaaliseen hyvinvointiinsa ja tulevaisuuden näkyymiin (Brady ym. 2018,1).

McTavish, McKee ja MacMillan (2022, 1) puolestaan ovat tutkineet sijaishuollossa asuvien lasten kokemuksia ja näkemyksiä osallisuudesta lastensuojeluprosesseissa. Tutkimus perustuu 25 laadullisen tutkimuksen meta-analyysiin, joka kattaa yhteensä 376 lasta eri puolilta maailmaa. Tutkimuksen mukaan osallisuuden taso ja laatu riippuvat monista eri tekijöistä, kuten iästä, aikuisen tarjoamasta tuesta sekä lapsen saamasta tiedon määrästä. Tutkimus osoitti, että ne lapset, jotka saavat riittävästi tietoa ja tukea, kokevat itsensä osaksi prosessia ja voivat täten vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin.

Osallisuutta tukeviksi tekijöiksi sijaishuollossa ja sen prosesseissa on tunnistettu McTavishin, McKeen ja MacMillanin (2022, 8) mukaan luottamus, aikuisten rehellisyys ja avoimuus. Osallisuutta estävinä tekijöinä puolestaan on todettu olevan aikuisten kiire, lastensuojeluprosessien epäselvyys sekä voimattomuuden tunne. Huomioitavaa on, että lasten osallisuuden kokemukset ja näkemykset sekä toisaalta osallisuuteen liittyvät haasteet näyttäytyvät samankaltaisina niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Sijaishuollossa asuvien lasten elämään liittyy erityispiirteitä, kuten esimerkiksi sijaishuolto-
paikassa asuminen ja lastensuojelulaissa määritellyt oikeudet osallisuuteen lastensuojelun päätöksenteossa, joita koskevaa tietoa ei saada yleisellä kyselyllä, joka on kohdistettu kaikille lapsille ja nuorille. Tästä syystä vuoden 2019 kouluterveyskyselyyn lisättiin sijoitettuna asuville lapsille ja nuorille erillinen kysymysmoduuli, joka on kehitetty osana Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE)-muutosohjelman lastensuojelun tietopohjan vahvistamisen kokonaisuutta.

Vuonna 2019 tehdyn tutkimuksen mukaan sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi poikkeaa monin tavoin muulla tavoin asuvien samanikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, ja erityisesti lastensuojelulaitoksissa asuvien nuorten kohdalla erot olivat huomattavia. Sijoitettuna asuvat lapset ja nuoret olivat vähemmän yleisesti tyytyväisiä elämäänsä, ja esimerkiksi mielen hyvinvointiin liittyvät pulmat olivat heillä muita yleisempiä. Lastensuojelulaitoksissa asuvista nuorista vain joka kolmas oli tyytyväinen asumiseensa nykyisessä sijoituspaikassaan, kun kaikista sijoitetuista lapsista tyytyväisiä oli noin puolet. Lastensuojelulaitoksissa asuvista nuorista vajaa puolet kokivat voivansa vaikuttaa asuinpaikkansa sääntöihin tai arjen järjestelyihin. Tutkimustulokset paljastavat, että sijoitettujen lasten hyvinvoinnin tukemisessa ja heidän oikeuksiensa toteutumisessa on edelleen merkittäviä

kehittämistarpeita. Tutkijoiden mukaan tähän tarvitaan palveluiden kehittämistä asiakasläh- töisiksi ja tunnistamaan erityiset tuentarpeet, joita sijaishuollossa olevilla lapsilla ja nuorilla on. (Ikonen ym., 2020, 1.)

SOS-Lapsikylän tekemässä tutkimuksessa tarkasteltiin lasten ja nuorten kokemuksia osal- lisuudesta osana niitä palveluja, joiden piirissä he elävät. Lastensuojelun sijoittama lapsi tai nuori elää arkeaan palvelussa, olipa kyse sijaisperheestä tai lastensuojelulaitoksesta. Tut- kimuksen perusteella lastensuojelun tuen piirissä elävillä lapsilla ja nuorilla on vähemmän osallisuuden kokemuksia kuin muilla. Tutkijat toivat lisäksi esiin aineiston perusteella näyt- tävän siltä, että lasten ja nuorten näkökulmat jäävät yhä liian vähälle huomiolle palveluiden järjestämisessä ja organisoimisessa. Palveluissa kuullaan nuorten näkemyksiä, mutta ne eivät vaikuta tehtäviin ratkaisuihin. (Stenvall ym. 2023, 24.)

Asiakkaiden osallisuuden vahvistaminen palveluiden kehittämisessä ja niihin vaikuttami- sessa edellyttää, että heidän äänensä ja kokemuksensa tulevat kuulluiksi palvelujärjestel- mässä, ja osallisuudessa tulisikin siirtyä nuorten näkökulmien kuulemisesta näkökulmien huomioimiseen (Stenvall ym. 2023, 24). Nuorten roolin vahvistamiselle palvelujen kehittä- jinä ja vaikuttajina sosiaalityössä voidaan luoda mahdollisuuksia nuorten äänen ja koke- mustiedon monipuolisemmalla huomioon ottamisella. (Lindh ym. 2017, 110.)

4 Yhteiskehittämisen periaatteet ja käytännöt

4.1 Asiakkaiden ja ammattilaisten kehittämistyö

Palveluiden tuottaminen ja kehittäminen on kokenut suuria muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana. (Rannisto ym. 2023, 7.) Perinteisesti kehittämistoiminnassa keskeisiä toimijoita ovat olleet erilaiset työorganisaatiot, yritykset ja työyhteisöt. Kuitenkin viime aikoina kehittäminen on nähty laajemmin, ja kehittämistoiminta tapahtuu usein erilaisissa verkostoissa yksittäisten organisaatioiden sijaan. Palvelujen käyttäjät, asiakkaat, ovat mukana näissä verkostoissa ammattilaisten ja organisaatioiden edustajien lisäksi, ja heidät voidaankin nähdä keskeisinä toimijoina kehittämistoiminnassa. Verkostomalleilla tavoitellaan monialaista kehittämissympäristöä, jossa eri toimijoiden ajattelu rikastuu uusilla ideoilla ja erilaisilla näkökulmilla. (Toikko & Rantanen 2009, 17.) Yhteiskehittäminen tarkoittaa toimintatapaa, jossa palveluiden käyttäjien kokemustieto ja ammattilaisten asiantuntemus yhdistyvät tiiviissä vuorovaikutuksessa (Hietala & Rissanen 2017).

Asiakkaiden osallisuuden tarkastelussa on käytetty myös termiä *asiakasosallisuus*. *Asiakasosallisuudella* tarkoitetaan asiakkailla tai asiakasryhmillä olevan mahdollisuutta vaikuttaa ja täten osallistua palveluiden suunnitteluun, kehittämiseen ja niiden arviointiin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan asiakkaan osallisuus omassa palvelussa tarkoittaa *palveluja käyttävän henkilön oikeutta tulla kuulluksi ja sopia palveluistaan yhteisymmärryksessä ammattihenkilöstön kanssa*. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2024c.) Palveluiden tuottajilla on velvollisuus edistää osallisuuden ja osallistumisen toteutumista, jotta palvelut vastaavat paremmin käyttäjien tarpeisiin. Asiakkaan osallisuus omaan palveluunsa luo perustan asiakasosallisuudelle. Kun asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa ja ottaa vastuuta tilanteestaan, on hän todennäköisesti tyytyväisempi palveluun. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2024d.)

Leeman ja Hämäläinen (2015, 2) kuvaavat, että asiakasosallisuuden yhteydessä käytetään termejä osallisuus ja osallistuminen kuvaamaan toisiaan synonyymeinä, mutta niiden välillä on olemassa olennaisia eroja, jotka on syytä huomioida. Heidän mukaansa osallistuminen on osa osallisuutta ja verrattuna osallistumiseen, edellyttää osallisuus sitä, että asiakkaalla on mahdollisuus vaikuttaa palveluprosessiin.

Kuva 1. Asiakasosallisuus palvelujärjestelmässä (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2018).

Asiakkaat tulisikin nähdä aktiivisina toimijoina eikä passiivisina palveluiden kohteina ja niiden vastaanottajina. Parhaimmillaan yhteiskehittäminen mahdollistaa sen, että palveluita käyttävät asiakkaat pystyvät tuottamaan lisäarvoa kehittämistyöhön, kun palvelut vastaisivat paremmin käyttäjien tarpeita, vaatimuksia ja toiveita. Yhteiskehittämisessä tieto ei tule vain yhdeltä taholta, vaan sitä rakennetaan yhdessä eri toimijoiden välillä, jolloin osallistujien välinen vuorovaikutus ja sen fasilointi ovat yhteiskehittämisen keskiössä. (Pöyry-Lassila 2017, 25–26.)

Aiemmistä julkishallinnon johtamista ja tuotantopohjaisista hyvinvointipalveluista on siirrytty uusiin toimintamalleihin, joissa korostetaan vuorovaikutusta ja asiakkaita pidetään tärkeinä toimijoina palveluita kehittäessä. Kehittämistyöhön kohdistuu paineita, jotka johtuvat rajallisista resursseista, kasvaneesta palveluntarpeesta sekä asiakkaiden yhä haastavimmista ja monimutkaisemmista ongelmista. (Rannisto ym. 2023, 7.) Yhteiskehittäminen on laaja käsite, joka kattaa erilaisia tapoja toteuttaa asiakasosallisuutta ja se voi toimia ajattelutavan ja toimintatavan suuntaajana. Yhteiskehittäminen voi myös johtaa kumppanuuksiin, jotka vaikuttavat laajemmin palvelujen rakenteisiin, kuten päätöksentekoon ja asiakkuuteen liittyvien stigmojen vähentämiseen. (Hirschovits-Gerz ym. 2019, 41.) Nykyään osallisuuden merkitystä painotetaan kaikessa kehittämistoiminnassa, ja osallistavasta kehittämisestä on muodostunut eräänlainen trendi (Toikko & Rantanen 2007, 89).

Yhteiskehittämistoiminnasta on tullut suosittua palveluiden parantamisessa, mutta myös uusien palveluiden innovoinnissa (Jalonen 2019, 305).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2018) mukaan yhteiskehittämisessä keskeistä on ammattilaisen ja asiakkaan yhteistyö, joka perustuu tasavertaiseen kumppanuuteen ja molemminpuoliseen vuorovaikutukseen. Prosessi haastaa perinteisen hierarkkisen asetelman ja rakentuu dialogin ympärille, jolloin molempien osapuolten näkemykset ja kokemukset ovat yhtä arvokkaita. Yhteiskehittämisessä tavoitellaan aina uuden tiedon tietoista rakentamista minkä lisäksi yhteiskehittäminen edellyttää sitä, että tieto välitetään ja jaetaan kaikille toimijoille (Pöyry-Lassila 2017, 27). Jalosen (2019, 305) mukaan yhteiskehittämisen avulla tuetaan osallisuutta, luodaan ja tarjotaan vaikuttamismahdollisuuksia sekä vahvistetaan yhteisöllisyyttä. Isola ym. (2017, 32) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2023d, 14) ovat todenneet, kuinka kehittämällä palveluja yhteistyössä asiakkaiden kanssa, voidaan varmistua siitä, että palvelut vastaavat aidosti käyttäjien tarpeita. Tämä on linjassa Jalosen näkemyksen kanssa siitä, että palveluista tulee parempia, kun käyttäjien mielipiteitä kuullaan niiden kehittämisessä (2019, 305).

Englanniksi yhteiskehittämistä vastaavaa toimintaa voidaan kuvailla sanoilla *“co-production”* eli yhteistuotanto tai *“co-creation”* eli yhteisluominen tai yhdessä luominen. Näillä termeillä viitataan yhteistyöhön ammattimaisten palveluntarjoajien ja kansalaisten välillä sekä kansalaisten aktiiviseen panokseen palveluiden muokkaamisessa. (Brandsen & Honingh 2018, 9–12.) Virtanen ja Stenvall (2014, 160–161) ovat käyttäneet yhteiskehittämisestä termiä *yhdessä luominen*, ja heidän mukaansa perinteinen palveluajattelu eroaa yhdessä luomisesta. Kun perinteinen palveluajattelu muodostuu organisaatiopohjaisesta ajattelusta, yhdessä luominen nojaa asiakas- ja kokemuslähtöisyyteen, jossa keskiössä ovat asiakkaiden kokemukset. Tämä mahdollistaa sen, että kehittämisen lopputulos muotoutuu vastaamaan paremmin palveluiden käyttäjien tarpeita. Moilanen ym. (2023) kuvaavat, että yhteistuotannossa tavoitteena on pyrkiä tunnistamaan sosiaalisia ja rakenteellisia esteitä ja eriarvoisuuksia sekä kyseenalaistaa olemassa olevia valtasuhteita asiakas-työntekijäsuhteen välillä. Heidän mukaansa yhteistuotannolla tavoitellaan parempia tuloksia palveluita käyttävien asiakkaiden näkökulmasta. Jalonen (2015, 305) kuvaa yhteistuotannon eroavan yhteiskehittämisestä sen laajuuden vuoksi. Kun yhteistuotannossa on kyse kansalaisten osallistumisesta palveluiden tuottamiseen ja toimittamiseen, yhteiskehittämisellä tarkoitetaan osallistumista palveluiden toteuttamiseen koko sen prosessin ajan, aina ideoinnista ja suunnittelusta toimeenpanoon ja arviointiin saakka. Tässä opinnäytetyössä yhteiskehittämisellä tarkoitetaan lastensuojelun sijaishuollossa, VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuudessa tapahtuvaa toimintaa, jossa sijaishuoltolaitoksessa asuvat nuoret ja sijaishuoltopaikan ammattilaiset kehittävät yhdessä laitoksen arkea ja toimintatapoja.

Yhteiskehittämistä on toteutettu monilla julkishallinnon aloilla, kuten terveydenhuollossa ja opetuksessa (Kauppinen & Luojus 2023, 191, Voorberg ym. 2015 mukaan). Sosiaali- ja terveydenhuollossa yhteiskehittämisen lähtökohtana on suunnitella palveluita yhdessä asiakkaiden kanssa, samalla ottaen huomioon heidän erityistarpeensa. Yhteiskehittämisen osallistavilla toimenpiteillä on myös pyritty vahvistamaan demokratiaa ja edistämään sosiaali- ja terveystalouden matalampaa organisaatorakennetta. (Kauppinen & Luojus 2023, 191.)

Pöyry-Lassila (2017, 28) on kuvannut yhteiskehittämisen onnistuvan parhaiten silloin, kun mukana on laaja joukko henkilöitä, joilla on erilaisia taustoja, tietoa ja kokemuksia. Jokainen osallistuja tulee nähdä tasavertaisena ja jokaisen osaamista arvostetaan. Kun mukana on eri näkökulmia, syntyy parhaimmillaan uusia ja luovia ratkaisuja. Yhteiskehittämisessä kaikki osallistuvat kehittämiseen omalla äänellään, toisin sanoen asiantuntijat eivät tulkitse tai välitä esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden näkökulmia, vaan asiakkaat tekevät sen itse. Yhteiskehittämisen tarve perustuu siihen, että mikään osapuoli ei yksin voi saavuttaa sitä lopputulosta, joka on mahdollista saavuttaa yhdessä. (Strandman & Palo 2017, 145.) Pöyry-Lassila (2017, 26) kuvaa, että osallistujien henkilökohtainen, kokemusperäinen hiljainen tieto (tacit knowledge) voidaan muuntaa yhteiskehittämisen eri menetelmien avulla eksplisiittiseksi, sanallistetuksi tiedoksi (explicit knowledge).

Kauppinen & Luojus (2023, 192) toteavat yhteiskehittämisen olevan kehittämistarpeiden ja -mahdollisuuksien tunnistamista sekä yhdessä tehtävää työtä niiden ratkaisemiseksi. Se on vaikuttavimmillaan eri sidosryhmien ja tieteenalojen osaamista yhdistävää kehittämistä. Yhteiskehittämiseen osallistuminen edellyttää selkeää ymmärrystä siitä, mitä ollaan kehittämässä, sekä kykyä ja valmiuksia tarjota muille tarvittavia tietoja, taitoja, resursseja tai ideoita, joita toisilla ei ole. Kokemuksellisen tiedon hyödyntämistä perustellaan sillä, että se mahdollistaa palveluiden kehittämisen moninäkökulmaisesti. Näin palvelutarpeiden määrittely ei jää pelkästään ammattilaisten tehtäväksi, vaan myös palveluiden käyttäjillä on mahdollisuus vaikuttaa. Kokemustiedon hyödyntämiseen ei ole olemassa yhtä kattavaa mallia. Ammattilaisten kokiessa hyödyntämisen liian vaikeana, voivat palvelutarpeiden ja työskentelytapojen määrittelyssä korostua ammattilaisen näkemykset, ja asiakkaiden näkökulmat jäävät taka-alalle. Asiakkaiden ristiriitaiset näkemykset esimerkiksi palveluiden toimivuudesta sekä etenkin lasten tuottaman kokemustiedon hyödyntäminen palveluita kehitettäessä voivat olla vaikeita kysymyksiä. (Malinen ym. 2023, 12–13.)

Yhteiskehittämistoimintaa kohtaan on myös esitetty kritiikkiä tutkijoiden toimesta, sillä usein yhteiskehittämisessä ei ole tarkasti määriteltyjä tavoitteita. Lopputuloksen sijasta merkittävänä nähdään itse prosessi ja yhteiskehittämiseen osallistuminen. (Kauppinen & Luojus

2023, 191, Voorberg ym. 2015 mukaan.) Yhteiskehittämisessä, kuten muissakin toiminnoissa, on aina riskinsä eikä yhteiskehittämisellä tavoitellut asiat toteudu, sillä kokemuspohjaisen asiantuntijuuden yhdistäminen koulutuksella saatuun asiantuntijuuteen ei ole aina helppoa (Jalonen 2019, 307).

4.2 Yhteiskehittämisen lähtökohdat ja dialogisuuden rooli

Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, joka rakentuu aktiivisen osallistumisen ja vuorovaikutuksen varaan. Osallistumisen ytimessä on dialogi. (Toikko & Rantanen 2009, 89.) Käsitteet osallistuminen ja osallistaminen liittyvät keskeisesti kehittämistoimintaan, ja tiiviisti toisiinsa. Osallistamisen käsite korostaa toimijan subjektiutta, hän osallistuu johonkin, toisaalta taas objektiutta, joku osallistaa häntä. Vaikka osallistava toiminta käynnistyisi ulkopuolisesta aloitteesta, sen oletetaan etenevän osallistujien omista lähtökohdista ja heidän määrittämäänsä suuntaan. Tässä mielessä osallistamisen nähdään tukevan omaehtoista osallistumista. Toikon ja Rantasen (2007, 90) mukaan *osallistaminen on mahdollisuuksien tarjoamista*, kun taas *osallistuminen on mahdollisuuksien hyödyntämistä*. Asiakkaiden ja ammattilaisten kehittämistyössä kohtaaminen tapahtuu parhaimmillaan tasavertaisessa ja avoimessa vuorovaikutuksessa, jossa molemmat voivat jakaa näkemyksiään ja olla omia itsejään. Kohtaamisessa tarvitaan herkkyyttä niin toimijoiden erilaisille kokemuksille kuin tulkintaeroillekin. Myös ammattilaiset joutuvat hyväksymään oman keskeneräisyytensä, tietämisensä ja osaamisensa rajallisuuden, jotta uusia tapoja nähdä ja toimia voi syntyä. Yhteinen ja yhteisöllinen oppimisprosessi alkaa kohtaamisesta (Pohjola 2017, 318–319.), ja tähän liittyy vahvasti myös dialogisuus.

Dialogi syntyy ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja tavallisimmin sanalla ”dialogi” viitataan kahden tai useamman ihmisen käymään vuoropuheluun. Dialogiin liitetään usein mielikuvia kohteliaisuudesta ja kunnioittavuudesta ja dialogisuudesta puhutaankin erityisesti silloin, kun halutaan painottaa keskustelun hyvää laatua. (Alhanen 2024.) Dialogisessa keskustelussa osapuolet kuuntelevat toisiaan ja antavat tilaa rehelliselle ja avoimelle keskustelulle, vastavuoroista kunnioitusta unohtamatta. Dialogisuuden tavoitteena on pohdita rauhassa eri vaihtoehtoja ja näkökulmia sekä jakaa ajatuksia ja kokemuksia luotettavassa ja turvallisessa ilmapiirissä. Dialogisessa keskustelussa ei pyritä tuomaan esiin toisten ajattelun virheitä, vaan tavoitteena on ilmaista omia ajatuksia vilpittömästi ja pyrkiä ymmärtämään toisten näkökulmia. Myös keskeneräiset ajatukset ja ehdotukset ovat tärkeitä, sillä parhaimmillaan dialogin avulla jaetaan arvokkaita kokemuksia ja näkemyksiä. Dialogisuus onkin paljon enemmän, kuin pelkkä vuorovaikutuksellinen menetelmä. (Syvänen ym. 2022, 12–14.) Dialogiset keskustelut lisäävät paitsi ymmärrystä muista ihmisistä, myös ihmisten ymmärrystä omasta itsestään (Alhanen 2024).

Alhanen (2024) tuo esiin, kuinka dialogin keskiössä on se, miten osallistujat kokevat ja ymmärtävät käsiteltävän asian tai ilmiön. Tavoitteena on tarkentaa yhteistä ymmärrystä niin, että se tukee kaikkien osapuolten tarpeita. Isolan ym. (2017, 32) mukaan tasaveroinen yhteiskehittäminen asiakkaiden ja ammattilaisten kanssa on harvoin helppoa ja nopeaa. Ammattilaisille voi olla haastavaa astua pois asiantuntijuudestaan, ja asiakkaan voi olla vaikeaa sanoittaa kokemustaan tai sanat saattavat puuttua. Toisinaan ammattilaisen ja asiakkaan väliseen vuorovaikutukseen tarvitaan tulkkeja ja sillanrakentajia – kuten kokemusasiantuntijoita – auttamaan asiakkaan kokemuksen sanoittamisessa. Dialogin kautta kokemus saa yleensä sanallisen muodon ja jäsentyy ymmärrettäväksi, ja vähitellen nämä sanat rakentavat yhteistä ymmärrystä ammattilaisen ja asiakkaan välille. (Isola ym. 2017, 32.) Hietalan (2018, 126) mukaan kokemusasiantuntijalla tai kehittäjäasiakkaalla on yhteiskehittämisessä rooli, joka voi edistää perinteisten asiakkaiden ja ammattilaisten välisten vastakkainasettelujen sekä hierarkkisten asetelmien purkamista. Hietala mainitsee tällaisen henkilön mahdollisuuden toimia yhteiskehittämisen käynnistämässä välittäjäroolissa, ikään kuin tulkkina.

On myös huomioitava, että dialogissa tavoiteltava ymmärrys voi olla hyvinkin erilaista, jos sitä käydään kertaluonteisesti satunnaisen joukon kesken yksittäisestä aiheesta, verrattuna siihen, jos kyseessä on esimerkiksi keskustelu yhdessä päivittäin toimivien henkilöiden kesken, usein käsiteltävän aiheen parissa. Dialogissa jokaisen keskusteluun osallistuvan panos on lähtökohtaisesti yhtä merkittävä, ja jokainen keskustelija tuo mukanaan ainutlaatuisen näkökulmansa. (Alhanen 2024.) Kuten Alhanen (2024) ja Syvänen ym. (2022, 14) totesivat, dialoginen kohtaaminen on tärkeää, sillä se luo tilan aidolle vuorovaikutukselle, jossa jokainen osallistuja voi oppia sekä toisilta että itsestään, luoden täten dialogisen oppimisprosessin.

Esimerkiksi nuorten kohdalla on havaittu, että heidän kokemuksensa osattomuudesta, ohi-puhumisesta ja mielipiteiden sivuuttamisesta ovat yleisiä eikä osallisuus palveluiden käytännöissä heidän kohdallaan toteudu (Peltola & Moisio 2017, 45). Riippumatta palvelusektorista, tarkastelukulmasta tai kohderyhmästä, tutkimuksissa ja selvityksissä toistuu havainto siitä, että lasten ja nuorten hyvän palvelukokemuksen ytimessä ovat tunne kuulluksi tulemisesta, aidon toimijuuden tunnustaminen, mahdollisuus vaikuttaa sekä näitä mahdollistava luottamus (Peltola & Moisio 2017, 21).

Alhasen (2024) esiin nostama ero kertaluonteisen ja jatkuvan dialogin välillä korostaa yhteiskehittämisen kontekstisidonnaisuutta. Kun satunnaisen joukon kertaluonteisessa keskustelussa voidaan saada tuoreita ja yllättäviä näkökulmia, voi puolestaan taas päivittäin yhdessä toimivien ryhmässä syntyä syvempää ja pitkäjänteisempää ymmärrystä. (Alhanen

2024). Vaikka Pesäpuun toteuttamat vertaisarvioinnin palautekoontilaisuudet itsessään ovat kertaluontoisia, niin sijaishuoltolaitoksessa asuvat nuoret voivat parhaimmillaan hyötyä vertaisarvioinnin aikana esiin nousseista näkökulmista pitkällä aikavälillä, jos niitä hyödynnetään osana laitoksen jatkuvaa kehittämistyötä. Nuorilta löytyy kokemustietoa, osaamista ja näkemyksiä heille tutuista palveluista (Peltola ja Moisio 2017, 46) ja sijaishuoltopaikka on vastuussa siitä, kuulevatko he todella sen, mitä nuoret heille kertovat, ja kuinka he pyrkivät vastaamaan ja mahdollistamaan osallisuuden ja aidon dialogin toteutumisen. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että nuorten palautteet otetaan vakavasti ja että niitä käsitellään osana laitoksen kehittämisprosessia yhteistyössä nuorten ja henkilökunnan kanssa.

4.3 Kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus

Kokemusasiantuntijatoiminta on yksi yhteiskehittämisen muoto, jossa asiakkaat, ammattilaiset ja johto tekevät yhteistyötä tasavertaisessa vuorovaikutuksessa. Tavoitteena on yhdistää asiakkaiden henkilökohtainen kokemustieto ja ammattilaisten asiantuntemus osaksi palveluiden kehittämistä. (Hirschovits-Gerz ym. 2019, 41.) Kokemustietoa hyödyntävä toiminta asettuu osaksi yhteiskehittämisen ja asiakaslähtöisyyden ilmiötä (Moilanen ym. 2023). Kokemusasiantuntijatoiminta on 2000-luvulla kehittynyt ja kansalais- ja järjestötoiminnan pohjalta syntynyt toimintamuoto. Kokemusasiantuntijatoiminnan tarkoituksena on tuoda tietoa sosiaali- ja terveystieteiden asiakas- ja kehittämistyöhön asiakkaiden ja potilaiden kokemusten pohjalta esimerkiksi asiakaslähtöisyyden vahvistamiseksi ja palveluihin hakeutumisen helpottamiseksi. Kokemusasiantuntijuus perustuu yksilön omiin kokemuksiin, joita hyödynnetään ammatillisen ja tieteellisen tiedon rinnalla esimerkiksi palveluiden kehittämisessä ja ymmärryksen lisäämisessä. Ajatus pohjautuu siihen, että jokainen on oman elämänsä asiantuntija. (Hirschovits-Gerz ym. 2019, 10; Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2023a.) Kokemusasiantuntija ei ole virallinen ammatti eikä siihen liity yhtenäistä pätevyyttä, joten kuka tahansa voi määritellä itsensä kokemusasiantuntijaksi omien kokemustensa perusteella (Hirschovits-Gerz ym. 2019, 11; Barkman ym. 2017, 17).

Kasila & Kettunen (2021, 11) kuvaavat kokemusasiantuntijan olevan henkilö, joka käyttää omia henkilökohtaisia kokemuksiaan ja näkemyksiään tietojen jakamiseen ja tukemiseen. Se on tapa toimia, jossa pyritään vaikuttamaan ja edistämään muutosta. Kokemustiedossa erityistä on se, että kokemustiedon omaava henkilö toimii niin sanotusti todisteena antamastaan tiedosta. Kokemusasiantuntijuudessa tavoiteltavaa on, että kokemusasiantuntijalla on kykyä ja halua jakaa kokemuksiaan. (Eronen 2023.) Tällöin tärkeää on se, että henkilö osaa käsitellä ja jakaa omia kokemuksiaan sekä hyödyntää niitä muiden auttamiseksi ja asioiden kehittämiseksi. (Kasila & Kettunen, 2021, 11.)

Pitkän ajan työskentelyn myötä kokemusasiantuntijuus on saanut tunnustusta lastensuojelussa, ja siitä on tullut vakiintunut toimintatapa lastensuojelun kentällä. Lastensuojelun kokemusasiantuntijuus perustuu ajatukseen avoimesta yhteistyöstä, jossa nuoret ovat tasa-arvoisesti mukana arvioimassa ja kehittämässä lastensuojelua. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023b.) VALTTI-vertaisarviointi nojaa samoihin päämääriin, ja tuo prosessiin vahvasti mukaan vertaisuuden elementin. Vertaisuudella tarkoitetaan ihmisten välistä suhdetta, jossa ihmisten samankaltaiset kokemukset ja elämäntilanteet luovat vertaisuutta. (Mikkonen & Saarinen 2018, 20–21.) Vertaisuus onkin yksi kokemusasiantuntijatoiminnan muoto (Eronen 2023). Mikkonen ja Saarinen (2018) määrittelevät vertaisuuden keskinäisenä asiantuntijuutena, voimavarana, tasa-arvona ja yhdenvertaisuutena. Luottamuksellinen ilmapiiiri luo pohjan vuorovaikutukselle, kokemusten ja tunteiden jakamiselle, toisten kuulemiselle sekä mahdollisuudelle oppia muiden kokemuksista ja löytää uusia selviytymiskeinoja. (Mikkonen & Saarinen 2018, 20.) Eronen (2023) lisää, että vertaisuuden toteutumista ohjaaviin periaatteisiin kuuluu edellä mainittujen lisäksi myös kunnioitus. Vertaisuudessa oletus on, että kokemuksia ei kyseenalaisteta, vaan niihin tulisi suhtautua kunnioittavasti.

Vertaisuuden voidaan määritellä toteutuvan, kun vertaiset ovat tekemisissä keskenään (Buchert 2018, 35) ja vertaistuen erityispiirteenä nähdään osapuolten asema toistensa vertaisina (Eronen 2023). Vertaistuella pidetään ominaisena vastavuoroista kokemusten, tiedon ja ajatusten jakamista vertaisten välillä (Buchert 2018, 36) ja sitä voidaan pitää lähtökohdaksi tuen antamiselle ja vastaanottamiselle (Eronen 2023). Kokemus vertaisilta saatavasta tuesta voi tulla myös vertaamisesta – ihminen vertaa itseään muihin, ja tällöin voi huomata, ettei olekaan ainoa, joka kamppailee samanlaisten haasteiden kanssa. Voi olla hyödyllistä kuulla vertaisten kertovan toimintatavoista, jotka ovat heitä helpottaneet. Myös suoran palautteen ja omien ajatusten ja toimintatapojen tarkastelu voi olla helpompaa vertaisten kesken. Tällainen vertaisilta saatava tuki eroaa läheisten antamasta tuesta erityisesti samankaltaisten, omakohtaisten kokemusten aikaansaaman ymmärryksen takia. Muualta voi olla vaikeaa saada sellaista hyväksyntää ja ymmärrystä, kuin mitä vertaisen antamasta tuesta voi saada. (Buchert 2018, 36.) Kokemusten jakaminen voi merkitä sekä kertojalle että kuulijalle niin tuen antamista kuin sen saamista – kokemusten jakaminen voi olla terapeutista, mutta se antaa lisäksi kuulijalle mahdollisuuden peilata omia kokemuksiaan. On kuitenkin hyvä muistaa, että pelkkä yhdistävä tekijä ei automaattisesti saa ihmisiä kokemaan toisiaan vertaisina. (Eronen 2023.)

Kokemusasiantuntijuudessa ja vertaisuudessa on monia yhteisiä piirteitä, vaikka ne eivät ole toimintana tai käsitteinä yhteismitallisia. (Malinen ym. 2023, 10). Määrittelyä hankaloittaa se, että kokemusasiantuntijuus ja vertaisuus tulevat paikoitellen hyvinkin lähelle toisiaan ja niiden sisältö on melko samankaltaista vaikuttamisen osalta (Eronen 2023).

Vertaisuudessa lähtökohtana on toimijoiden keskinäinen vertaisuus, kun taas kokemusasiantuntijuudessa painopiste on yksilön kokemustiedossa (Eronen 2023). Kummankin ytimessä on kuitenkin kokemuseräinen tieto, jota voidaan kutsua joko kokemustiedoksi tai kokemukselliseksi tiedoksi (Malinen ym. 2023).

Vertaistukitoiminnan nähdään edustavan kokemukseen perustuvaa asiantuntijuutta yksilötasolla, jossa samanlaisia kokemuksia kokeneet jakavat ajatuksiaan keskenään. Vertaisuhteet rakentuvat jaettujen kokemusten ja hyväksyvän kohtaamisen ympärille, mikä luo osapuolten välille solidaarisuutta. Vertaistuesta ja kokemusasiantuntijuudesta puhutaan usein hyvin myönteiseen sävyyn. Yhteisen kokemuksen avulla on mahdollista ymmärtää toisen ainutkertaista kokemusta, ja antaa tukea erityisellä tavalla. (Malinen ym. 2023, 10–12.) Vertaisten kohtaamisessa merkityksellistä on ymmärtämisen ja ymmärretyksi tulemisen kokemus, mikä voi ilmentyä myös tunteena siitä, ettei ole yksin, sillä muutkin ovat kohdanneet samanlaisia kokemuksia ja tunteita kuin itse. (Rissanen 2015, 112–113). Yksilötasolla mitattuna, vertaisuudella on useita hyötyjä ja se on kuvattu olevan myönteinen ja voimaannuttava kokemus (Eronen 2023). Eronen (2023) nostaa esiin, että vertaistuki ja vertaisuus ei välttämättä kohdistu vain ihmisten välisiin elämäntilanteisiin, vaan ne voivat kohdistua myös yhteiskunnallisiin olosuhteisiin. Tällöin keskiössä on vertaisten aseman edistäminen ja siihen pyrkivä vaikuttaminen. Vaikuttamisella pyritään kiinnittämään huomio paikalliseen, valtakunnalliseen tai globaaliin palvelujärjestelmään ja niihin liittyviin tavoitteisiin, jossa vertaiset pyrkivät parantamaan edustamansa ryhmän kohtelua edistämällä esimerkiksi palveluissa tapahtuvia asenteiden muutoksia.

Lastensuojelun sijaishuollon vertaisarviointin ytimessä on se, että nuoria, jotka asuvat sijaishuollon piirissä, kohtaavat ja kuulevat aikuisiksi varttuneet vertaiset, joilla itselläänkin on kokemusta sijaishuollossa elämisestä. Vertaisarvioitsijat ovat valmentautuneet tehtäväänsä kehittäjäryhmissä, joissa toimivien ammattilaisten tehtävänä on koordinoita ja mahdollistaa vertaisarviointin toteutus, sekä käsitellä ja tukea vertaisarvioitsijoina toimivia nuoria vertaisarviointitehtävissä nousseiden ajatusten ja tunteiden turvallisessa käsittelyssä. (Westlund 2018, 61.) Laitoksessa asuvien nuorten haastattelut toteutetaan vertaisparien voimin, ja koko prosessia tukee Sankarit-kehittäjäryhmä yhdessä Pesäpuun työntekijöiden kanssa. VALTTI-vertaisarvioiteja tekevien Sankarien tehtävän ytimessä on kohdata lapsia ja nuoria, toimia heidän viestin viejänään ja tulkkipaan, ja mahdollistaa lapsille ja nuorille kuulluksi tuleminen ja vertaisuuden kokemus.

5 Menetelmälliset lähtökohdat

5.1 Tutkimuksellinen kehittäminen

Toikko ja Rantanen (2009, 14) kuvaavat kehittämisen olevan konkreettista toimintaa, jonka tarkoituksena on saavuttaa selkeästi määritelty tavoite. Lähtökohdaksi voi olla nykyisen tilanteen tai toiminnan ongelmat, tai vaihtoehtoisesti uudenlaisen toiminnan ideointi ja visiointi. Tavoitteellisuus on kehittämistoiminnan keskeinen elementti ja siihen sisältyy ajatus muutoksesta, jonka avulla tarkoituksena on tavoitella jotakin parempaa tai tehokkaampaa verrattuna aikaisempiin toimintatapoihin tai -rakenteisiin. (Toikko & Rantanen 2009, 15.)

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä termi *tutkimuksellisuus* tarkoittaa Ojasalon ym. (2015, 16) mukaan tutkivaa ja kriittistä työtä. Tutkimuksellisuudessa keskeistä on tutkimukseen perustuvan tiedon soveltaminen, ja tarkoituksena on uuden tiedon luominen tutkimuksellisin keinoin. Tutkimuksellisessa kehittämisessä tavoitteena on pyrkiä ratkaisemaan käytännöstä nousseita ongelmia tai vaihtoehtoisesti käytäntöjä voidaan uudistaa. Tutkimuksellisessa kehittämisessä voidaan myös luoda uutta tietoa työelämän käytännöistä. (Ojasalo ym. 2015, 18.) Kehittämisen avulla voidaan pyrkiä esimerkiksi toimintatavan tai toimintarakenteen kehittämiseen, jolloin kehittämisen kohteena voi suppeimmillaan olla yhden työntekijän työskentely tai laaja-alaisemmin tarkasteltuna koko organisaation yhteisen toimintatavan selkeyttäminen. Kehittämisellä voidaan viitata rakenteellisten uudistusten toteuttamiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 14.) Käytännön ongelmien ratkaisu, uusien ideoiden, tuotteiden tai käytäntöjen tuottaminen ja toteuttaminen on osa tutkimuksellista kehittämistä. Kehittämistyössä ei tyydytä pelkkään asioiden kuvaamiseen ja selittämiseen, vaan pyritään löytämään niille parempia vaihtoehtoja ja toteuttamaan niitä käytännössä eteenpäin. (Ojasalo ym. 2015, 19.) Tutkimuksellisessa kehittämisessä tähdätään muutokseen ja muutoksen aikaansaamiseksi kehitetään jotakin konkreettista, kuten tuotetta, menetelmää, palvelua tai organisaatiota. On kuitenkin huomioitava, että kaikenlainen muutoksen aikaansaaminen ei ole tutkimuksellista kehittämistä. Organisaatiot ja yritykset tekevät jatkuvasti kehittämistyötä, mutta se ei tarkoita samaa kuin tutkimuksellinen kehittäminen, sillä tutkimuksellinen kehittäminen vaatii tutkimusosion sekä tutkimuksellista otetta. Tutkimuksellisessa kehittämisessä tutkimuksen kohde on sellainen, että siihen voidaan vaikuttaa ja täten sitä voidaan myös kehittää. (Kananen 2015, 40.)

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä ei riitä pelkästään kehitettävän aiheen asiantuntemus, vaan sen lisäksi tarvitaan myös projektinhallinnan ja kehittämismenetelmien osaamista. Keskeistä on huolellinen suunnittelu sekä sen varmistaminen, että työ etenee suunnitelman mukaisesti. Kehittämisprosessin raportissa kuvataan kehittämistyön taustat ja tavoitteet,

käytetyt menetelmät, työn eteneminen sekä saavutetut tulokset. Tutkimuksellinen kehittäminen on usein prosessimaista, jolloin kehittäminen etenee vaihe vaiheelta. Kehittämistyö vie aikaa ja se rakentuu selkeistä vaiheista. Prosessinomainen eteneminen auttaa toimimaan systemaattisesti ja huomioimaan prosessin jokaisessa vaiheessa keskeiset asiat ennen siirtymistä seuraavaan vaiheeseen. Prosessi voi kulkea taaksepäin sekä edetä edestakaisin prosessin eri vaiheissa. (Ojasalo ym. 2015, 20–23.) Kehittämistyö ei aina etene lineaarisesti, vaan eri vaiheet limittyvät toisiinsa, voidaan olla myös yhtäaikaista. Lineaarisen etenemisen tilalle onkin syntynyt kehittämisen syklinen eteneminen, jolloin kehittämissuorituksen eri vaiheet muodostavat kehii. (Salonen ym. 2017, 52.)

Tutkimuksellinen kehittäminen alkaa alustavan kehittämiskohteen valinnalla tai nykykäytännön kehittämistarpeiden tunnistamisella. (Ojasalo ym. 2015, 27; Salonen ym. 2017, 56). Samalla kehittämistyölle määritellään alustavat tavoitteet. Toikon ja Rantasen (2009, 56) mukaan kehittämistyö edellyttää perusteluja siitä, mitä kehitetään ja miksi kehitetään. Olisi hyvä, jos kehittämistyölle asetetut tavoitteet pystyttäisiin perustelemaan mahdollisimman konkreettisesti. Ojasalo ym. (2015, 27) toteavat, että kehittäminen voi olla joko ongelma- tai uudistamisperustainen. Ongelmaperustaisessa kehittämisessä tarkoituksena on etsiä ratkaisuja käytännössä esiintyviin haasteisiin tai ongelmiin. Näitä voivat olla esimerkiksi työhyvinvointiin tai henkilöstön vaihtuvuuteen vaikuttavat tekijät. Uudistamisperustaisessa kehittämisessä puolestaan tuotetaan jotakin uutta, kuten uusi toimintamalli, tuote tai palvelu.

Toisena vaiheena tutkimuksellisessa kehittämisessä esiin nousee tiedon hankkiminen ja sen arvioiminen (Ojasalo ym. 2015,28). Salonen ym. (2017, 60) kuvaavat tätä vaihetta *suunnitteluvaiheeksi*. Tällä tarkoitetaan sitä, että kehittämiskohteeseen perehdytään sekä teoriassa että käytännössä ja siitä haetaan tarvittavat taustatiedot (Ojasalo ym. 2015, 28; Salonen ym. 2017, 60). Onnistunut kehittäminen perustuu vahvaan tietoperustaan, joka yhdistää käytännön kokemuksen ja tutkimustiedon. Hankittua tietoa kohtaan tulee olla myös kriittinen ja osata arvioida lähteiden luotettavuutta. On olennaista erottaa faktat mielipiteistä, valita ongelman ratkaisuun sopivin tieto ja soveltaa sitä käytäntöön. Tiedon luotettavuutta arvioidessa voidaan parhaimmillaan luoda uutta tietoa, mikä auttaa jäsentämään paremmin kehittämistyön aihealuetta. (Ojasalo ym. 2015, 28–31.)

Kolmas vaihe on kehittämistehtävän määrittäminen, jossa esiin nostetaan se, mihin kehittämisellä pyritään. Liian yleisluontoinen tavoite ei anna riittävää tukea käytännön toimille, jonka vuoksi kehittämistehtävä on tarkasti määritelty ja sen onnistumisen tueksi on rakennettu selkeät mittarit. Tämä mahdollistaa sen, että tuloksia voidaan myöhemmin arvioida. (Ojasalo ym. 2015, 33.) Toikko ja Rantanen (2009, 49) kuvaavat, että kehittämistoiminta voidaan määritellä suunnitteluorientoituneena tai prosessorientoituneena toimintana.

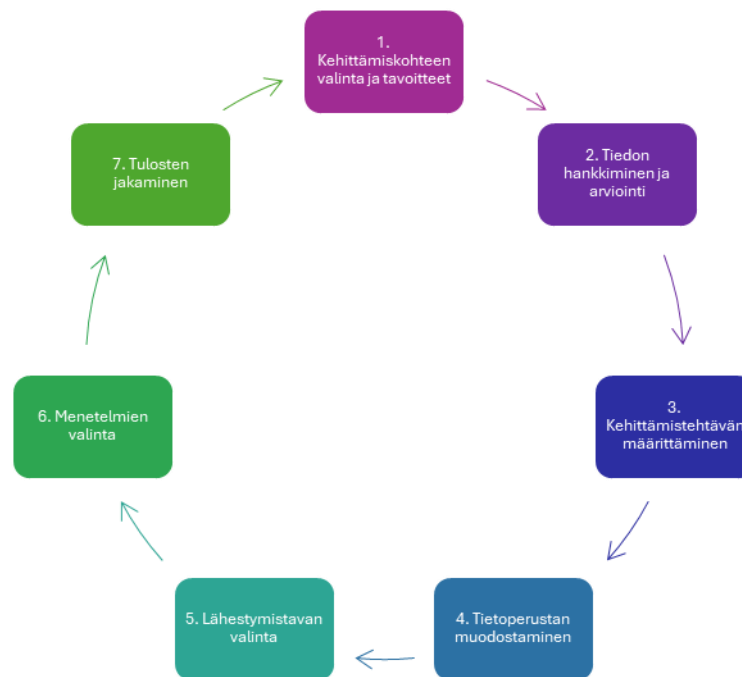
Tutkimuksellisen kehittämistyön neljäs vaihe on tietoperustan muodostaminen. Onnistunut kehittämistyö vaatii perusteellista aiheen tuntemusta ja selkeän näkökulman. Tämä näkökulma rakentuu olemassa olevan teorian ja käsitteiden varaan, mikä auttaa jäsentämään aihetta. Tietoperustalla viitataan käsitejärjestelmään, jossa käsitteet ja käsitteiden väliset suhteet tulevat määrittelyksi ja se muodostaa järjestelmälliseen ajatteluun perustuvan tavoitteellisen kokonaisuuden. Tietoperustassa esitellään aihealueen kannalta keskeisimmät teoriat sekä ajankohtaisimmat tutkimukset ja niiden tulokset. (Ojasalo ym. 2015, 34.)

Viides vaihe on lähestymistavan valitseminen, joka määrittää sen, miten kehittämistyötä viedään eteenpäin. Ei ole tavatonta, että omassa kehittämistyössä on piirteitä useammasta eri lähestymistavasta, sillä ne ovat osin päällekkäisiä. (Ojasalo ym. 2015, 35). Tässä opinäytetyössä tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistapana on konstruktivinen lähestymistapa.

Seuraavaksi kehittämistyössä valitaan sitä tukevat menetelmät. Monipuolisia menetelmiä yhdistelemällä voidaan tuoda esiin eri näkökulmia. (Ojasalo ym. 2015, 40.) Kehittämisen menetelminä voidaan Salosen ym. (2017, 51) mukaan käyttää esimerkiksi keskustelua edistäviä, osallistavia ja esittäviä menetelmiä. Menetelmiä valittaessa on olennaista miettiä mitä ja mihin tarkoitukseen tietoa tarvitaan. Koska eri menetelmät tuottavat erilaista tietoa, niiden yhdistäminen tuo kehittämiseen varmuutta ja tukee päätöksentekoa. (Ojasalo ym. 2015, 40.)

Seitsemäs vaihe on tulosten jakaminen. Kehittämistyössä tutkimuksellisuus näkyy erityisesti siitä syntyvissä julkaisuissa, jotka kuvaavat ja edistävät kehittämisprosessia. Näiden julkaisujen ensisijainen kohdeyleisö ei ole tiedeyhteisö, vaan käytännön toimijat, jotka voivat hyödyntää hankkeen kokemuksia omassa työssään. (Ojasalo ym. 2015, 46.)

Tutkimuksellisen kehittämistyön viimeisenä vaiheena on arviointi. Vaikka arviointi on läsnä koko kehittämistyön ajan, loppuarvioinnin tarkoituksena on tuoda ilmi, miten kehittämistyössä onnistuttiin sekä onko kehittämistyöllä päästy siihen tarkoitukseen ja tavoitteeseen, joka sille alussa asetettiin. (Toikko ja Rantanen 2009, 61; Ojasalo ym. 2015, 47.) Arviointivaiheessa esitetään myös kriittistä pohdintaa suhteessa kehittämistyölle asetettuihin tavoitteisiin (Salonen ym. 2017, 64). Kehittämisen avulla saatujen tulosten perusteella voidaan arvioida kehittämistoimien vaikutuksia ja sitä, kuinka kehittäminen on edennyt. Arvioinnin kohteena on usein esimerkiksi kehittämistyön suunnittelu, kehittämistyölle asetettujen tavoitteiden selkeys, kuinka nämä tavoitteet saavutettiin, kehittämistyön tukena käytetyt menetelmät, toiminnan johdonmukaisuus sekä vuorovaikutus ja sitoutuminen. (Ojasalo ym. 2015, 47.)

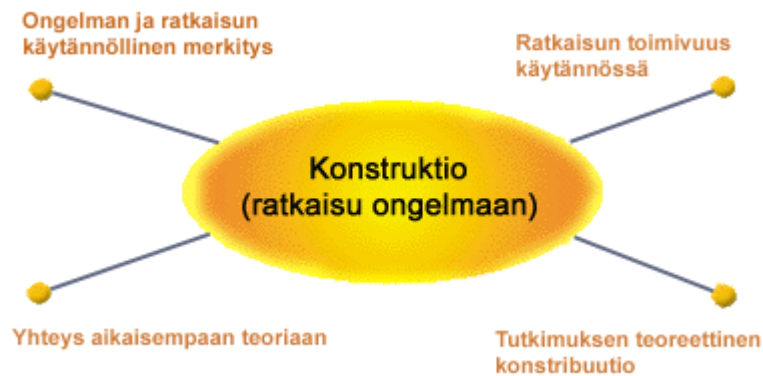

Kuvio 1. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi.

Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimuksellisena kehittämistyönä, koska sen tavoitteena oli käytännön toiminnan kehittäminen, ei pelkästään ilmiön tutkiminen. Opinnäytetyö kohdistui työelämäkumppanin tarpeesta nousevan aiheen kehittämiseen. Tutkimuksellinen kehittäminen soveltui valmennusmateriaalin kokoamiseen VALTTI-vertaisarvioinnin palaute-tilaisuuksien tueksi, sillä sen avulla voidaan jakaa olemassa olevaa tietoa ja osaamista sekä kehittää ja luoda yhteistyössä kattava materiaali käytännön tueksi. Valmennusmateriaali kokoaa yhteen käytännön tietoa ja konkreettisia esimerkkejä, jotka liittyvät yhteiskehittämiseen ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksissa.

5.2 Lähestymistapana konstruktivinen tutkimus

Konstruktivinen tutkimusote tai lähestymistapa pohjautuu olemassa olevaan teoriaan ja aiempaan tutkimustietoon. Konstruktivisessa tutkimuksessa on teoreettinen viitekehys, jonka pohjalta uusi konstruktio rakennetaan. (Virtanen 2006, 47.) Konstruktivinen tutkimusote on eräänlainen menetelmä, jolla kehitetään uusia innovatiivisia ratkaisuja eri tieteenaloilla. Sen ytimessä ovat konstruktio eli ihmisten tekemät tai muokkaamat mallit, suunnitelmat ja organisaatorakenteet, joita ei löydetä, vaan ne keksitään ja kehitetään. Konstruktivinen tutkimusote keskittyy tosielämästä nouseviin ongelmiin, jotka koetaan tarpeelliseksi ratkaista tuottamalla innovatiivinen konstruktio. (Lukka 2001.)

Kuvio 2. Konstruktivisen tutkimusotteen keskeiset elementit (Lukka, K. 2001).

Konstruktivinen tutkimus soveltuu hyvin kehittämistyöhön, jonka tavoitteena on luoda konkreettinen tuotos, esimerkiksi koulutusmateriaali. Konstruktivisen lähestymistavan tavoitteena on luoda käytännönläheinen ratkaisu, joka perustuu sekä teoreettiseen että uuteen, empiiriseen tietoon. (Ojasalo ym. 2015, 65–66.) Konstruktivisen lähestymistavan valintaa voidaan perustella myös tutkimusaiheen tai -ongelman relevanssilla eli merkityksellisyydellä. Tutkimusongelman merkittävyys varmistetaan jo heti alussa, sillä tutkimusaihetta arvioidaan sekä käytännön että teorian näkökulmasta. (Lukka 2001.) Konstruktivinen lähestymistapa muistuttaa innovaatioiden luomista ja palvelumuotoilua, mutta eroaa niistä siten, että kehitetyt tuotokset eivät aina ole innovaatioita tai liity palveluiden kehittämiseen. Konstruktivinen tutkimus pyrkii muuttamaan organisaation käytänteitä ja toimintaa, ja sen keskiössä on teoreettisesti perusteltu käytännön ongelman ratkaisu, joka toimii käytännössä ja mielellään myös muissa ympäristöissä, kuin siellä mihin se on kehitetty. (Ojasalo ym. 2015, 65–66.) Virtasen mukaan konstruktivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään ongelmaan ratkaisuehdotus, joka on hyvä ja perustellusti suositeltava ja joka parantaa tilannetta aiempaan verrattuna (Virtanen 2006, 51).

Lukka (2001) toteaa, että konstruktivinen tutkimus tarjoaa merkittäviä etuja sekä tutkijoille että kohdeorganisaatiolle, sillä tutkimus voi tuottaa konkreettisia käytännön hyötyjä. Tämän vuoksi konstruktivinen tutkimusote on tarkoituksenmukainen valinta tämän opinnäytetyön lähestymistavaksi, sillä työn tarkoituksena on kehittää käytännönläheinen tuotos eli asiantuntijahaastatteluihin, työpajatyöskentelyyn ja teoreettiseen tietoon pohjautuva valmennusmateriaali yhteistyökumppani Pesäpuulle. Yhteiskehittämisen valmennusmateriaalin tarve ja käsiteltävät aihealueet on kartoitettu yhteistyökumppanin kanssa käydyissä keskusteluissa, ja aiheen tarkempaa rajausta on tarkennettu opinnäytetyöprosessin aikana. Valmennusmateriaalia on yhteiskehitetty Pesäpuun yhteyshenkilöiden ja Tampereen Sankarit-kehittäjäryhmäläisten kanssa ensin työpajoissa, ja alustavan materiaalin kehittämistä jatkettiin

digitaalisella työskentelyalustalla. Näin pystyttiin paremmin varmistamaan yhteinen fokus yhteistyökumppanin kanssa valmennusmateriaalin sisällöstä. Konstruktivinen lähestymistapa painottaakin kommunikointia ja tiivistä yhteistyötä tutkimuksen tekijöiden ja sen hyödyntäjien välillä. (Ojasalo ym. 2015, 65–66).

Konstruktivinen tutkimus on joustava lähestymistapa, sillä siinä menetelmien valinnalle ei aseteta tiukkoja rajoituksia. Tavoitteena on uuden käytännön sovelluksen kehittäminen, minkä vuoksi aineistoa suositellaan keräävän monipuolisesti. Kehittämisprosessissa korostuu yhteistyön merkitys. (Ojasalo ym. 2015, 68)

5.3 Tutkimus- ja kehittämismenetelmät

Asiantuntijahaastattelu

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osio toteutettiin laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen asiantuntijahaastatteluina. Tiedonkeruunmuotona haastattelu on yksi käytetyimmistä ja joustavuutensa ansiosta se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai hänen toimintansa perusteista, voidaan tehdä kysely tai haastattelu. Haastattelulla tarkoitetaan henkilökohtaista haastattelua, jossa kyselijä esittää suullisesti kysymyksiä sekä merkitsee haastateltavan vastaukset muistiin. Tutkijan, joka haastattelun tekee, tehtävänä on välittää kuvaa haastatteluun osallistuvan kokemuksista, tunteista, ajatuksista ja käsityksistä. (Hurme & Hirsjärvi 2022.)

Haastattelussa tärkeintä on saada halutusta asiasta mahdollisimman paljon tietoa. Haastatteluun valitaan henkilöitä, jotka omaavat tietoa tai kokemusta tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä. Onnistumisen varmistamiseksi suositellaan, että vastaajilla, eli tiedonantajilla, olisi mahdollisuus tutustua haastattelun kysymyksiin ja teemoihin etukäteen. Haastateltavan kanssa on mahdollista käydä keskustelua, toistaa kysymys, oikaista mahdollisia väärinkäsityksiä ja selventää ilmausten sanamuotoja. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 84–86.)

Yhteiskunnallisena ilmiönä tarkasteltuna termi *asiantuntijuus* ei ole kovinkaan yksinkertainen eikä sille ole yksiselitteistä määritelmää. Asiantuntijuus itsessään ei ole riippuvainen henkilön kyvyistä tai henkilön jokin pysyvä ominaisuus, vaan asiantuntijuuden nähdään vaikuttavan toiminnassa ja vuorovaikutuksessa, esimerkiksi ammatillisten tehtävien kautta. Asiantuntijuuden monimuotoisuuden vuoksi, asiantuntijahaastattelun tekijä joutuu pohtimaan, kuinka määritellä oman tutkimuksensa ja tutkimusaiheensa kannalta olennainen asiantuntijuus (Alastalo ym. 2017). Alastalon ym. (2017) mukaan keskeisenä voi pitää sitä, että asiantuntijoina toimivilla henkilöillä on tutkimuksen kannalta jotain sellaista merkittävää tietoa, jota muilla ei ole tai jota on vain harvoilla. Heidä haastatellaan, koska heidän oletetaan omaavan erityistä asiantuntemusta tutkittavasta aiheesta. (Alastalo ym. 2017.)

Asiantuntijahaastattelut toteutettiin teemahaastatteluina, joissa keskustelu rakentuu ennalta valittujen keskeisten teemojen ja niitä täydentävien tarkentavien kysymysten ympärille. Teemahaastattelun vahvuutena on joustavuus: haastattelija voi syventää ja tarkentaa kysymyksiä haastateltavan antamien vastausten pohjalta. Toteutukset teemahaastatteluissa vaihtelevat lähes avoimen haastattelun tyyppisestä strukturoidusti etenevään haastatteluun. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.) Kuitenkin teemahaastattelun voi katsoa sijoittuvan lähemmäs strukturoimatonta lähestymistapaa. Teemahaastattelu luokitellaan puolistrukturoiduksi menetelmäksi, koska siinä käsiteltävät aihepiirit ovat samat kaikille haastateltaville. Teemahaastattelu eroaa strukturoidusta lomakehaastattelusta siten, että kysymysten täsmällinen muoto ja järjestys puuttuvat, mutta se ei kuitenkaan ole täysin vapaa niin kuin esimerkiksi syvähaastattelu. (Hurme & Hirsjärvi 2022.)

Learning Café

Learning cafe tai oppimiskahvila, on yhteistoimintamenetelmä, jossa pääpaino keskittyy tiedon luomiseen ja siirtämiseen. Learning cafessa keskiössä on yhdessä käytävä keskustelu, osallistujien omien näkemysten selittäminen ja yhteisen ymmärryksen löytäminen. Tavoitteena on tehdä yhteisiä ratkaisuja, ja vaikka toisten näkemyksiä on lupa kommentoida sekä kyseenalaistaa, keskeistä on päästä ryhmän sisäiseen yhteisymmärrykseen. (Innokylä.)

Learning Cafe -prosessi koostuu yhdeksästä (9) osiosta. Nämä osiot ovat:

- Oppimisympäristön järjestäminen Learning Cafelle sopivaksi
- Eteneminen ja tavoitteet
- Teemojen ja kysymysten valinta
- Osallistujien jakaminen ryhmiin
- Puheenjohtajan valinta
- Keskustelun käynnistäminen
- Pöytien vaihto
- Toisto tarvittaessa
- Yhteenveto

Oppimiskahvilassa saadaan yhdellä ja samalla kertaa tietoa siitä, millaisia käsityksiä usealla ryhmällä on kehitettävästä asiasta. Kehittämistehtävä on jaettu esimerkiksi kolmeen eri kysymykseen tai aiheeseen, joista jokainen aihe muodostaa yhden pöydän. Jokaiseen ryhmään tulee tasaisesti osallistujia. (Vilka 2021, 88.) Oppimiskahvila-ryhmät kiertävät

pöydät, ja jokaisessa pöydässä ryhmäläiset kirjoittavat paperille aiheeseen liittyvästä keskustelustaan keskeiset ajatukset, joita pöydässä oleva kysymys tai aihe herättää. Aikaa kirjoittamiselle jokaisessa pöydässä on esimerkiksi 10 minuuttia. Oppimiskahvilan vetäjä kellottaa työskentelyä, jotta ryhmien ei tarvitse pitää huolta ajan kulumisesta keskustellessaan. Työskentely päättyy, kun kaikki ryhmät ovat käyneet jokaisessa pöydässä. Tämän jälkeen oppimiskahvilan vetäjä tai ryhmät kokoavat yhteenvedot jokaisen pöydän keskusteluista, ja ne käydään yhdessä keskustellen läpi koko ryhmän kanssa. Oppimiskahvilapöytien muistiinpanot ja yhteinen keskustelu muodostavat tutkimusaineiston. (Vilkkä 2021, 88–89.)

Digitaalinen työskentelyalusta Howspace

Palveluyhteiskunta kasvaa ja kehittyy, ja sen myötä myös digitalisaation merkitys kasvaa. Digitalisaatiolla tarkoitetaan yhteiskunnan toimintojen siirtymistä digitaaliseen muotoon, jolla on suora vaikutus myös palvelujen rakenteisiin ja saavutettavuuteen. Digitalisaation yksi ilmentymä on digitaaliset palvelut, joiden määrä on kasvanut hurjasti viimeisen 20 vuoden aikana. (Voutilainen 2023, 18.) Viime vuosina markkinoille on ilmestynyt digitaalisia työkaluja, jotka tekevät osallistamisesta helpompaa. Niiden avulla voidaan ottaa mukaan isompikin määrä ihmisiä palveluiden tai tuotteiden suunnitteluun ja kehitykseen. Yhteiskehittäminen digitaalisella alustalla on käytännön tapa toteuttaa avointa kehittämistä. (Larjovuori ym. 2020, 17.)

Kun aiemmat palvelumallit digitalisoituvat, ihmisten odotukset ja tavat käyttää palveluja muuttuvat, jolloin asiointi siirtyy yhä enemmän verkkoon, ajasta ja paikasta riippumattomaksi (Voutilainen 2023, 18). Tätä voidaankin pitää digitaalisten työskentelyalustojen etuna, sillä aika- ja paikkasidonnaisuuden puuttuminen helpottaa yhteistyötä ja tuo joustavuutta ja avaa mahdollisuuksia laajemmalle osallistumiselle (Clottes Heikkilä ym. 2024, 8). Digitaalinen etätyöskentely on myös kustannustehokasta, sillä aikaa ja rahaa ei kulu matkustamiseen, tiloihin ja tarjoiluihin. Lisäksi digitaaliset alustat tukevat tehokasta dokumentointia, helpottaen tiedon keräämistä ja kokoamista. (Jaanu & Tuomi 2022, 6.) Digitaalisella alustalla tapahtuvan yhteiskehittämisen etuina voidaan pitää myös osallistumisen helpoutta, demokraattisuutta, vuorovaikutteisuutta ja uuden luomisen mahdollisuutta (Kurki ym. 2022, 117).

Opinnäytetyömme kehittämisosuudessa työskentelyalustana on Howspace, joka on digitaalinen ympäristö monimuotoiseen kehittämiseen. Howspace tarjoaa vuorovaikutteiseen kehittämiseen suunnitellun alustan, jossa on monenlaisia mahdollisuuksia toteuttaa yhteiskehittämistä. Howspace mahdollistaa työskentelyn, jossa ideointi, keskustelut ja yhteiskehittäminen tapahtuvat verkkoalustalla. (Kurki ym. 2022, 24.)

6 Tutkimuksellisen kehittämistyön toteutus

6.1 Kehittämistyön aikataulu ja kulku

Kehittämistyö alkoi syksyllä 2024 opinnäytetyön suunnittelulla ja aiheen rajaamisella yhdessä työelämäyhteistyökumppanin kanssa. Yhteisissä keskusteluissa liikuttiin muun muassa sijaishuollossa asuvien nuorten osallisuudessa, kuulluksi tulemisen kokemuksessa ja asiakasosallisuuden vahvistamisessa. Lopulta opinnäytetyön aihe tarkentui sijaishuollon VALTTI-vertaisarvioinnin palautetilaisuuksissa tapahtuvaan yhteiskehittämiseen.

Opinnäytetyösuunnitelman kirjoittamisen ja esittämisen jälkeen haimme tutkimusluvut tarvittavilta organisaatioilta. Lupia odotellessa kirjoitimme työn teoriapohjaa, jossa luodaan ymmärrystä osallisuudesta, yhteiskehittämisestä sekä kokemusasiantuntijuudesta ja vertaisuudesta, sekä valmistelimme asiantuntijahaastattelun runkoa. Opinnäytetyön teoriaosuutta kasvatettiin vielä varsinaisessa kehittämisvaiheessa.

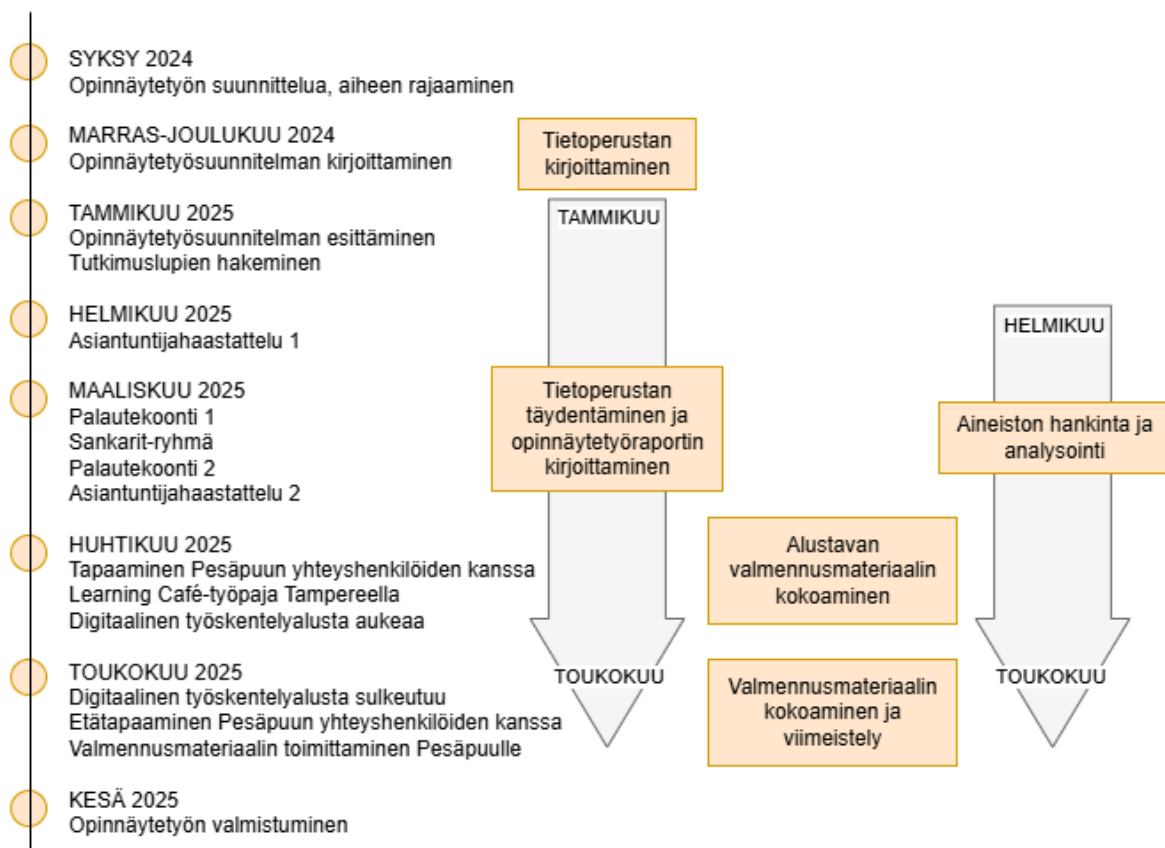
Asiantuntijahaastattelut toteutettiin 27.2.2025 ja 27.3.2025. Haastattelujen välissä osallistuimme etäyhteyksien kautta kahteen VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoonnitilaisuuteen, jotka järjestettiin hybriditilaisuuksina. Hybriditilaisuuksissa osa osallistujista on fyysisesti läsnä samassa tilassa ja osa osallistuu etäyhteyksien kautta. Palautekoonneissa olimme vain kuuntelijoina, mutta niihin osallistuminen antoi syvemmän ymmärryksen itse tilaisuuksista, ja toi myös näkyväksi haasteita mitä eteen voi tulla, jos ja kun tilaisuuksia aletaan siirtämään enemmän yhteiskehittämisen ja moniäänisyyden suuntaan läsnäolotilaisuuksina.

Ennen varsinaista työpajaa Sankarit-kehittäjäryhmäläisten kanssa toteutettiin etäyhteydellä tutustumiskäynti ryhmään ja sen toimintaan. Ajatuksena oli, että tutustuminen ennen työpajaa hyödyttää sekä meitä opinnäytetyön tekijöitä, että Sankareita monella tavalla. Tutustuminen tarjosi osallistujille mahdollisuuden tutustua opinnäytetyön tekijöihin ja heidän tutkimuksellisen kehittämistoimintansa aiheeseen, mikä saattoi lisätä motivaatiota ja kiinnostusta työpajaa kohtaan. Ajattelimme tapaamisen myös helpottavan osallistujia sitoutumaan työpajan sisältöön, sillä he pystyivät jo etukäteen pohtimaan, miten heidän omat kokemuksensa ja näkemyksensä liittyisivät työpajassa käsiteltäviin aiheisiin. Näimme, että tämä voisi luoda luottamuksellisemman ilmapiirin ja lisätä aktiivista osallistumista työpajaan. Lisäksi ajattelimme, että tapaaminen mahdollistaa sen, että nuoret voivat esittää kysymyksiä aiheeseen liittyen. Etäyhteyksin toteutetulle tutustumiskäynnille osallistui kolme Sankaria ja Pesäpuusta kaksi työntekijää. Ryhmässä osallistuimme yhteiseen keskusteluun palautekoonnista, mihin olimme osallistuneet.

Learning Café -työpaja Sankarit-kehittäjäryhmäläisille järjestettiin 10.4.2025 Pesäpuun Tampereen toimistolla. Työpajaan osallistui lopulta neljä Sankaria ja kaksi Sankarien kanssa toimivaa Pesäpuun työntekijää. Työpajassa työstettiin asiantuntijahaastattelujen analysoidun aineiston pohjalta Osallisuuden periaatteita ja lähtökohtia, ammattilaisten roolia ja toimintatapoja sekä yhteiskehittämisen suuntaviivoja ja rakenteita. Alustava valmennusmateriaali koottiin asiantuntijahaastatteluiden sekä Learning Café -työpajassa muodostuneiden aineistojen pohjalta sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden/tutkimustiedon perusteella.

Materiaalin kehittämistä jatkettiin digitaalisella työskentelyalustalla yhdessä Sankarit-kehittäjäryhmän ja Sankarit-ryhmän Pesäpuun työntekijöiden kanssa. Digitaalinen työskentelyalusta oli avoinna 25.4.-3.5.2025. Tämän jälkeen lähdimme kokoamaan valmennusmateriaalia alustalle tulleiden kommenttien ja kehittämis ehdotusten pohjalta. Päivitetty valmennusmateriaali lähetettiin vielä yhteistyökumppaneille arvioitavaksi ja kommentoitavaksi, jonka jälkeen siihen tehtiin viimeiset muutokset ennen lopullisen version toimittamista Pesäpuulle.

Kehittämistyön aikataulu ja toteutus on kuvattu kuviossa 3.

Kuvio 3. Opinnäytetyön aikataulu ja prosessin vaiheet.

6.2 Kehittämistyön aineistonkeruu

Asiantuntijahaastattelu

Asiantuntijahaastattelut toteutettiin puolistrukturoidulla menetelmällä teemahaastatteluna, jonka valitsimme sen antaman vapauden ja liikkumavaran vuoksi. Halusimme saada haastateltavien äänen laajasti esiin, ja haastattelutilanteessa haastateltaville oli täten mahdollista tehdä tarkentavia tai lisäkysymyksiä. Olimme ennalta laatineet teemoille apukysymyksiä, joilla varmistimme, ettemme kokemattomina haastattelijoina unohtaisi kysyä tärkeitä ja olennaisia asioita. Haastateltavat asiantuntijat valittiin eliittiotannalla, jonka tarkoituksena on valita haastateltaviksi henkilöitä, joilta saadaan mahdollisimman kattavia vastauksia tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2018). Kriteereinämme olivat, että haastateltavilla on paljon tietoa ja omakohtaista kokemusta sijaishuoltolaitoksissa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä.

Haastateltavien ensikontaktointi tapahtui työelämäyhteistyökumppani Pesäpuun yhteyshenkilön avulla. Yhteyshenkilöllä oli tietoa sosiaalialalla toimivista henkilöistä, jotka omaavat tietoa ja kokemusta lastensuojelun sijaishuoltolaitoksissa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä, ja siksi päädyimme ottamaan hänen kauttaan yhteyttä kolmeen eri henkilöön. Asiantuntijahaastateltavaksi valikoitui lopulta kaksi henkilöä kahdesta eri organisaatiosta. Molemmat haastateltavat olivat naisia. Tutkimusongelman kannalta sukupuoli ei ollut merkitystä, mutta tutkimukseen olisi mahdollisesti voitu saada erilaista näkökulmaa, jos haastateltavina olisi ollut myös mies tai miehiä.

Asiantuntijahaastattelut suoritettiin tutkimuslupien saamisen jälkeen helmi- ja maaliskuussa 2025. Molemmat opinnäytetyön tekijät osallistuivat haastatteluihin. Haastateltavia oli pyydetty varaamaan aikaa haastattelulle noin 60 minuuttia. Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin videokuvalla ja äänellä, käyttäen Microsoft Teams-ohjelmaa. Haastattelut tallennettiin käyttämällä Microsoft Teamsin omaa tallenna ja litteroi -ominaisuutta. Haastattelutallenteet sisälsivät videon, ääniraidan ja tekstitallenteen, jotka tallennettiin toisen opinnäytetyön tekijän salasanasuojattuun OneDriveen, jossa sitä säilytettiin opinnäytetyön valmistumiseen saakka. Opinnäytetyön valmistuttua tallenne hävitettiin asianmukaisesti.

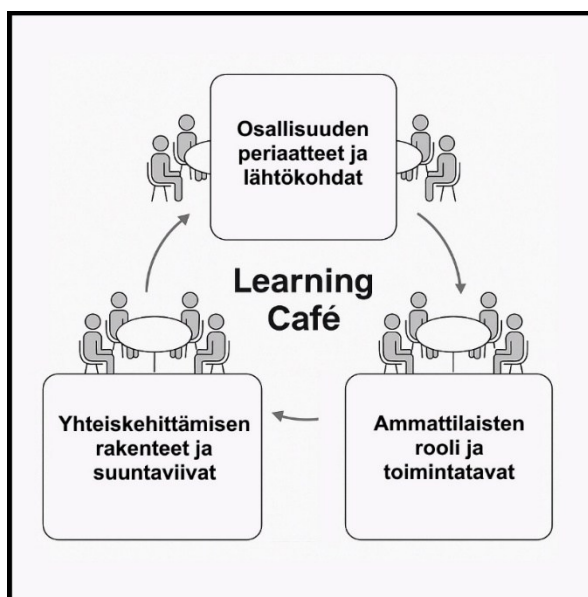
Haastateltaville esiteltiin opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite ennen varsinaisen haastattelun aloittamista. Asiantuntijahaastatteluista kerättiin tietoa haastateltavilta opinnäytetyön kannalta keskeisistä asioista eli sijaishuollossa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä ja vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksista. Haastateltavilta haettiin erilaisia osallisuutta tukevan palautteenantotilaisuuden merkkejä sekä näkemyksiä osallisuutta tukevan tilaisuuden kehittämiseen. Haastatteluita varten koottiin erillinen haastattelulomake (liite 6), joka sisälsi

viisi teemaa ja yhteensä viisitoista teemoja täydentävää kysymystä. Haastattelun teemat olivat yhteiskehittäminen, yhteiskehittämisen haasteet, nuorten osallisuus, yhteiskehittämisen vaikutukset sekä vertaisarvioinnin palautetilaisuus. Haastattelukysymykset oli muodostettu tutkimusteeman mukaisesti, ja niillä pyrittiin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Kehittämistyöpaja Learning Café

Asiantuntijahaastatteluista esiin noussut aineisto ja teemat käytiin läpi Learning Cafe -työpajassa, joka järjestettiin Pesäpuun Sankarit -kehittäjäryhmän kanssa huhtikuussa 2025. Learning Cafe valikoitui kehittämismenetelmäksi sen dialogisuutta ja osallisuutta tukevien piirteiden vuoksi, sillä menetelmän keskiössä on keskustelu, omien näkemysten selittäminen ja yhteisen ymmärryksen löytäminen. Learning Cafen tarkoituksena oli kerätä tietoa Sankareilta vertaisarviointiin ja yhteiskehittämiseen liittyen. Työpajan tavoitteena oli saada konkreettisia ja käytännönläheisiä ratkaisuja ja työkaluja, jotka tukevat yhteiskehittämistä VALTTI-vertaisarvioinnin prosessien sisällä.

Learning Cafe työpajaa pidettiin Pesäpuun Tampereen toimistolla. Osallistujia oli yhteensä kuusi, joista neljä Sankarit-kehittäjäryhmän jäsentä ja kaksi Pesäpuun työntekijää. Sankarien pienen osallistujamäärän vuoksi päädyimme osallistamaan myös Pesäpuun työntekijöitä osana työskentelyä, jotta saisimme mahdollisimman paljon keskustelua synnytettyä. Osallistujat jaettiin kahteen ryhmään, jolloin yhdessä ryhmässä oli kaksi Sankaria ja yksi työntekijä. Koko tilaisuus kesti noin 2h 30min, joka sisälsi Sankarit-ryhmän kokoontumiselle tyypillisen rungon aloituksen kuulumiskierroksesta ja yhteisestä ruokailusta fiiliskierrokseen päivän päätteeksi. Näiden välissä tapahtui varsinainen työpajatyöskentely.

Kuvio 4. Learning Cafén pöytien teemat.

Työpajan pöydät oli järjestetty eri huoneisiin, jolloin osallistujat siirtyivät paikasta ja pöydän teemasta toiseen. Teemat olivat osallisuuden periaatteet ja lähtökohdat, ammattilaisten rooli ja toimintatavat sekä yhteiskehittämisen rakenteet ja suuntaviivat. Ryhmälle oli varattu aikaa yhteen teemaan 15 minuuttia. Jokaiseen pöytään oli laitettu valmiiksi fläppipaperi, johon oli kirjattu pöydän teema ja apukysymyksiä sen lähestymiseen, sekä tusseja ja kyniä. Opinnäytetyön tekijät kellottivat työskentelyn ja toimivat täten "puheenjohtajina", ettei ryhmien tarvinnut pitää huolta ajan kulumisesta. Osallistujat kirjoittivat ajatuksiaan pöydillä oleville fläppipapereille, väillä ryhmissä vaihtui kirjuri. Ryhmät olivat keskustelevaisia, ja ryhmän sisäistä yhteistä ymmärrystä haettiin tarkennusten ja lisäkysymysten avulla. Työpajaprosessin edetessä pöytäryhmien jäsenet vaihtoivat pöydästä toiseen, jolloin uuteen paikkaan siirtynyt ryhmä pohti aiemman ryhmän tuotoksia ja jatkoi niitä eteenpäin sekä kirjoitti omia ajatuksiaan. Työpajan lopuksi kerättiin yhteisesti keskustellen keskeiset havainnot ja ideat, jotka toimivat pohjana yhteiskehittämisen valmennusmateriaalin kokoamiselle. Toinen opinnäytteen tekijöistä fasilitoi keskustelua, ja toinen kirjasi yhteisestä keskustelusta pääasiat ylös. Keskusteltavaa riitti, ja osa Sankareista toikin esiin, kuinka työpajaan varattu aika olisi voinut olla vielä pidempi.

Työpajan jälkeen fläppipaperit muunnettiin sähköiseen muotoon kuvatiedostoiksi, ja alkuperäiset paperit hävitettiin. Sähköisessä muodossa olevat tiedostot tallennettiin opinnäytetyön tekijöiden salasanasuojattuun OneDriveen, jossa niitä säilytettiin opinnäytetyön valmistumiseen saakka. Opinnäytetyön valmistuttua tallenteet ja aineisto hävitettiin asianmukaisesti.

Digitaalinen työskentelyalusta Howspace

Valmennusmateriaalin yhteiskehittämistä jatkettiin verkossa Howspaceissa, joka on digitaalinen ympäristö monimuotoiseen kehittämiseen. Olimme luoneet uuden sähköpostitilin vain tätä opinnäytetyötä varten, ja sen avulla mahdollistui kehittämiseen osallistuminen anonyymisti, kun kaikki osallistujat pääsivät alustalle yhden ja saman linkin kautta. Tämän jälkeen teimme kutsun ja saatekirjeen, jossa kerrottiin työskentelyalustan käytöstä ja tarkoituksesta. Yhteyshenkilöt välittivät kutsun eteenpäin Sankarit -kehittäjäryhmäläisille. Kutsu alustalle oli lähtenyt yhdeksälle Sankarit-kehittäjäryhmäläiselle ja kahdelle heidän kanssaan työskentelevälle Pesäpuun työntekijälle. Siitä, kuinka moni kehittämiseen lopulta osallistui, ei ole tietoa anonyymien kehittämis- ja kommentointimahdollisuuden takia.

Digitaalinen alusta valittiin Sankarien elämäntilanteiden ja Sankarit-kehittäjäryhmän aika-taulutuksen takia. Ryhmä kokoontuu noin kerran kuukaudessa Tampereella, ja huhtikuun kokoontumisessa sisältönä oli järjestämämme Learning Café-työpaja. Koimme tärkeäksi jättää toukokuun kokoontumiseen tilaa valmiiksi saatujen vertaisarviointien reflektoinnille ja

ryhmän muulle toiminnalle, mutta yhtä lailla näimme tärkeäksi jatkaa materiaalin kehittämistä yhdessä Sankarien ja Pesäpuun työntekijöiden kanssa. Digialustalla tapahtuva virtuaalinen vuorovaikutus ja yhteistyö mahdollisti ihmisten osallistamisen ja yhteiskehittämisen asynkronisesti, ajasta ja paikasta riippumatta.

Alustava valmennusmateriaali oli koottu asiantuntijahaastatteluiden sekä Learning Café-työpajassa muodostuneiden aineistojen pohjalta sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden/tutkimustiedon perusteella. Veimme alustalle kokoamamme materiaalin sivu kerrallaan jpeg-muodossa, yksittäisen kuvan mitta oli 621px x 818px. Sivuja alustavassa materiaalissa oli 13. Materiaali koottiin Canvalla ja se koostui kansilehdestä, johdanto -sivusta, osallisuus -osiosta (kolme sivua), yhteiskehittämisestä (kaksi sivua), työntekijä -osiosta (kolme sivua) sekä palautekoontitilaisuus -sivuista (kolme sivua). Jokaisen sivun vieressä oli kommentointi -osio, johon osallistujilla oli mahdollisuus tekstin kirjoittamisen lisäksi lisätä ääntä, kuvaa, tiedostoja tai emojiä.

Howspace-työtilamme alussa oli kirjoittamamme ohjeistus yhteiskehittämisestä, alustalle kutsuttujen osallistujien anonyymiydestä sekä siitä, miten opinnäytetyön tekijöiden kirjoittamat asiat erottuvat alustalta. Sivuston alaosassa oli vapaalle palautteelle ja kommentteille kenttä. Alusta oli auki 25.4.-3.5.2025, jonka aikana sinne tuli yhteensä 26 kommenttia.

6.3 Aineiston analysointi

Laadullista analyysia voi tehdä monilla eri tavoilla, jolloin tutkijan täytyy valita omalle tutkimukselleen sopivin analyysimenetelmä. Analyysimenetelmällä tarkoitetaan sitä käytännön menetelmää, jolla tutkittavaa aineistoa käsitellään ja analysoidaan. (Günther ym. 2021.) Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysin tarkoituksena on, että kerätystä aineistosta luodaan kokonaisuus, joka mahdollistaa perustellun, johtopäätöksiin nojautuvan tulokinta tutkittavasta ilmiöstä. Tavoitteena on luoda ymmärrettävä ja selkeä kuvaus tutkimuksen kokonaisprosessista, huomioiden sen eri vaiheet. (Puusa ja Juuti 2020.)

Valitsimme opinnäytetyömme analysointimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Sisällönanalyysin tavoitteena on tiivistää, yksinkertaistaa ja yleistää tutkimusmateriaali, kuitenkin kadottamatta keskeistä ja alkuperäistä dataa. Tärkeä osa tätä prosessia on luokien eli kategorioiden luominen, jotka kuvaavat tutkittavaa ilmiötä tai aihetta. Tämä auttaa selkeyttämään ja ymmärtämään tutkimuskohdetta syvällisemmin. (Puusa ja Juuti 2020; Elo ym. 2022, 216.) Sisällönanalyysi perusanalyysimenetelmänä on hyödynnettävissä monenlaisissa laadullisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysi voi toimia myös väljänä teoreettisena kehyksenä erilaisissa analyysikokonaisuuksissa. Sisällönanalyysia voidaan käyttää muun muassa kirjoitettujen tekstien, haastattelujen ja nauhoitetun puheen analyysiin.

Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, ja analyysin tavoitteena on muodostaa siitä sanallinen ja selkeä esitys. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–117.) Tarkoituksena on, että tutkija yhdistää erilliset ja mahdollisesti myös epäselvät tiedot siten, että niistä muodostuu selkeä ja ymmärrettävä kokonaisuus, jonka avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä (Puusa ja Juuti 2020).

Sisällönanalyysissa aineisto litteroidaan tai koodataan. Ensimmäiseksi rajataan ja valitaan näkökulma siitä, mikä aineistossa kiinnostaa. Aineistosta erotetaan ja merkitään asiat, joka sisältyvät kiinnostukseen ja muut asiat jätetään pois. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104.) Tässä vaiheessa päätetään myös, onko aineistosta tarkoitus analysoida vain sen ilmeinen sisältö vai tuodaan analysoitavaksi myös piilossa oleva sisältö eli esimerkiksi videota analysoidessa ilmeiden tai eleiden analysointi. (Elo ym. 2022, 219). Valitut asiat kootaan yhteen ja erilleen muusta aineistosta. Seuraavassa vaiheessa aineisto luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään, jonka jälkeen on yhteenvedon kirjoittaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104.)

Aineiston järjestämisen yksinkertaisin tapa on luokittelu, jota pidetään kvantitatiivisena analyysinä sisällön teemoin. Yksinkertaisimmillaan aineistosta määritetään luokat ja lasketaan kunkin luokan esiintymiskerrat. Teemoittelu muistuttaa periaatteessa luokittelua, mutta siinä korostuu se, mitä kustakin teemasta on sanottu. Yleisellä tasolla teemoittelu tarkoittaa laadullisen aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä aihepiireittäin teemojen vertailemiseksi. Tyypittelyssä kootaan aineistosta tiettyjä tyyppiryhmiä ja muodostetaan yhteisistä näkemyksistä eräänlaisia yleistyksiä, tyyppiesimerkkejä. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 104–107.)

Kirjallisuudessa laadullisen aineiston analyysi jaotellaan useimmiten induktiiviseen eli aineistolähtöiseen tai deduktiiviseen eli teorialähtöiseen sisällönanalyysiin. Induktiivisessa analyysissä edetään päättelyssä yksittäisistä yleisiin asioihin ja deduktiivisessa analyysissä yleisistä yksittäisiin asioihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 121.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin induktiivista sisällönanalyysiä. Aineistolähtöisessä analyysissä tavoitteena on muodostaa tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Aineistosta valitaan analyysiyksiköt tutkimuksen tavoitteiden ja tehtävänasettelun mukaisesti. Aiemmat tutkittavaan ilmiöön liittyvät tiedot tai teoriat eivät vaikuta lopputulokseen, koska analyysin oletetaan perustuvan aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108.)

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa alkuperäisdata pelkistetään eli redusoidaan karsimalla tutkimukselle epäolennaiset asiat pois. Analysoitava informaatio voi olla auki kirjoitettu haastattelu, havainnointi, dokumentti tai asiakirja. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Pelkistettyjen ilmaisuiden kanssa on oltava tarkkana, ettei käsiteltävässä aineistossa tiedonantajalta saatu sisältö muutu eikä siitä tehdä omaa tulkintaa. Aineisto on syytä käydä läpi useaan kertaan, jotta analyysissä on mukana kaikki tarvittavat ilmaisut.

Aineiston rikkaudesta kertoo pelkistysten määrä, joten ennen kuin pelkistykset yhdistetään, on hyödyllistä merkitä niiden kokonaismäärä ylös. (Elo ym. 2022, 220.) Seuraavaksi aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Tällöin koodatusta aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Tämän jälkeen käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, joista alaluokat muodostuvat. Alaluokkien nimien tulisi kuvata niihin yhdistettyjä pelkistettyjä ilmaisujen sisältöä mahdollisimman tarkasti ja konkreettisesti. Aineisto tiivistyy luokittelussa. Klusteroinnissa luodaan pohja tutkimuksen rakenteelle sekä tutkittavan ilmiön alustavia kuvauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018; Elo ym. 2018, 220.) Aineiston klusteroinnin jälkeen seuraa abstrahointi eli käsitteellistäminen. Siinä erotetaan olennainen tieto, jonka perusteella muodostetaan teoreettiset käsitteet. Klusterointi on osa abstrahoinnin prosessia. Abstrahoinnissa edetään alkuperäisdatan kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Tutkimusaineistosta muodostetaan mahdollisimman kattavat luokitukset, joilla tuetaan tutkimukselle asetetun tutkimustehtävän ratkaisemista. Johtopäätöksiä tehdessään tutkija pyrkii ymmärtämään mitä asiat tutkittaville merkitsevät. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122–127.)

Asiantuntijahaastatteluiden analyysi

Kehittämistyön tutkimuksellisen osion tutkimusaineisto koostui kahdesta asiantuntijahaastattelusta. Haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuu 2025 välisenä aikana. Haastatteluista kertyi yhteensä 116 minuuttia tallennettua videokuvaa äänellä. Purimme tallennukset tarkasti kirjalliseen muotoon tiedostoiksi tietokoneelle mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen. Aloitimme tutkimusaineiston käsittelyn haastatteluiden litteroimisella, joka tarkoittaa sitä, että puhe ja toiminta kirjoitetaan yksinkertaistettuun muotoon. Litterointi on merkittävä vaihe laadullisen aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa, ja sen tarkkuus riippuu siitä, mitä tutkimuskysymyksiä pyritään selvittämään. Liian yleinen litterointi voi jättää tärkeät asiat pois, kun taas liian tarkasti toteutettu litterointi voi tehdä aineistosta vaikeasti luettavaa ja piilottaa tutkittavan ilmiön tärkeimmät kohdat. (Kallio 2021.) Käytimme haastatteluiden ja litteroinnin tukena Microsoft Teamsin omaa tallenna ja litteroi -ominaisuutta, joka muuntaa puheen tekstitallenteeksi. Tähän ominaisuuteen ei kuitenkaan voinut täysin luottaa, vaan litterointityötä ja korjauksia joutui tekemään myös manuaalisesti. Luotettavuuden varmistamiseksi tarkistimme litteroinnin kuuntelemalla tallenteet uudestaan seuraten samalla tekstiä ja tekemällä tarvittavat muutokset suoraan tekstitiedostoon. Tutkimusaineisto litteroitiin sanasta sanaan, mutta turhat täytesanat, kuten saman yksittäisen sanan toisto tai muut takelut jätettiin pois, koska ne eivät olleet merkityksellisiä vastausten kannalta. Haastattelut litteroitiin maaliskuun 2025 aikana ja litteroitua tekstiä syntyi kahdesta haastattelusta yhteensä 44 Word-sivua.

Aineiston analyysi toteutettiin maaliskuun 2025 aikana. Aloitimme aineistoon tutustumisen lukemalla litteroidut haastattelut huolellisesti läpi useaan otteeseen. Analysointi alkoi muodostamalla kokonaiskuvaa aineistosta ja sen sisällöstä. Etsimme aineistosta tutkimuskysymysten kannalta oleelliset kohdat analysoitaviksi, jotka kirjassimme ylös alkuperäisilmauksina erilliseen taulukkoon. Etsimämme ilmaisut olivat joko lauseita, lauseen osia tai ajatuskokonaisuuksia. Peilassimme koko ajan alkuperäisilmauksia tutkimuskysymyksiin, jolla varmistimme, että ilmaisut olivat oleellisia tutkimusasetelman kannalta.

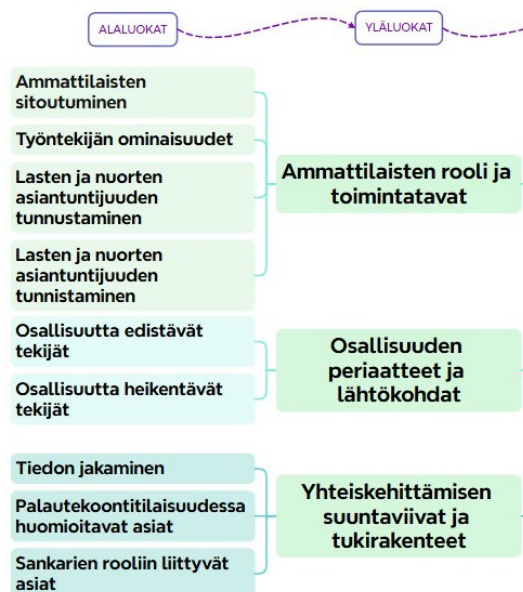
Tämän jälkeen **redusoimme** eli pelkistimme aineiston rajaamalla vastauksista kaikki tutkimuskysymysten kannalta epäolennaiset asiat pois. Alkuperäiset ilmaisut pelkistettiin kirjoittamalla ne tiivistettyyn muotoon. Tässä vaiheessa aineistoa yksinkertaistetaan poistamalla tarpeettomat täytesanat ja muokkaamalla murre-sanat kirjakielen mukaisiksi (Elo ym. 2022, 220). Pelkistämistä varten loimme uuden taulukon, jonne pelkistetyt ilmaisut kirjattiin. Pelkistettyjä ilmaisuja aineistosta nousi lopulta yhteensä 138 kappaletta. Pelkistetystä aineistosta lähdimme etsimään vastauksista samankaltaisuuksia ja samaa kuvaavia ilmaisuja. Yhdestä lausumasta voidaan löytää useampiakin pelkistettyjä ilmaisuja, (Tuomi ja Sarajärvi 2017) kuten alla olevan taulukon kolmannesta alkuperäisilmaisusta on löytynyt.

Alkuperäisilmaisut	Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokka	Yläluokka
<p>-Esihenkilön vahva <u>niinku</u> sitoutuminen siihen, että meillä halutaan tätä kehittää, niin se on musta tosi tärkeä juttu.</p> <p>-Työntekijöiden sitoutuminen on siis tosi tärkeää.</p> <p>-Ensiksi ne työntekijät <u>niinku</u> perehtyy samalla, vähän samanlaista prosessia kuin vertaisarvioinnissa, että ne perehdytetään ja koulutetaan että mistä tässä on kyse ja yritetään heidät sitouttaa ja motivoida ja heidän kanssaan se suunnitellaan.</p> <p>-Sitten se vastuu siirtyy jatkostepeistä niille työntekijöille, että meidän <u>niinku</u> täytyisi nyt lähteä tän tiedon pohjalta tekee niitä jotain kehittämisen askeleita.</p> <p>-Ohjaajilla on kuitenkin ammatillinen vastuu työstä ja <u>niinku</u> vastuu ottaa nuoria mukaan.</p> <p>-Prosessin vastuu on tietenkin työntekijöillä</p>	<p>-Esihenkilön sitoutuminen on tärkeää.</p> <p>-Työntekijöiden sitoutuminen on tärkeää.</p> <p>-Työntekijöiden perehdytys, sitouttaminen ja motivointi prosessiin.</p> <p>-Yhteinen suunnittelu työntekijöiden kanssa.</p> <p>-Vastuu kehittämisestä siirtyy työntekijöille prosessin jälkeen.</p> <p>-Työntekijöillä on ammatillinen vastuu työstä.</p> <p>-Työntekijöillä on vastuu prosessista</p>	Ammattilaisten sitoutuminen	Ammattilaisten rooli ja toimintatavat
<p>-Se suhde siihen <u>niinku</u> kehittämiskumppaneihin on uudenlainen verrattuna <u>niinku</u> perusasiakastyön suhteeseen.</p> <p>... Ja sitten vielä, että se palautuu jotenkin sitten sinne. Että näkee, että sillä on ollut <u>niinku</u> merkitystä, että <u>mun</u> ajatuksilla on</p> <p>-Siinä täytyy <u>niinku</u> uudenlainen positio olla sitten suhteessa niihin lapsiin ja nuoriin niillä työntekijöillä, että se ei ole <u>niinku</u> asiakassuhde jossa niin me nimenomaan yksittäisen asiakkaan asioita tässä nytten <u>niinku</u> hoidetaan vaan, että se se viitekehys on <u>niinku</u> laajempi ja silloin se vaatii vähän erilaisen orientoitumisen sitten siihen.</p> <p>-Ei <u>niinku</u> arvoteta tätä tietoa jotenkin miltä tämä nyt tuntuu.</p> <p>-Me kirjoitetaan ihan <u>niinku</u> papereille ja näytetään koko ajan lapsille että mitä kaikkea <u>niinku</u>, ja koko ajan <u>niinku</u> toistetaan että olipas tää tärkeä asia <u>mä</u> kirjoitan tän nyt ylös ja näin.</p> <p>-Ja sitten vielä, että se (tieto) palautuu jotenkin sitten sinne. Että näkee, että sillä on ollut <u>niinku</u> merkitystä, että <u>mun</u> ajatuksilla on.</p> <p>-Ei niitä tule aikuisena ajatelleeksi mitkä kaikki kohdat voi olla justuina <u>niinku</u> merkityksellisiä.</p>	<p>-Suhde kehittämiskumppaneihin eroaa perinteiseen asiakassuhteeseen verrattuna.</p> <p>-Nuorten ajatuksilla on merkitystä.</p> <p>-Kehittämistyössä työntekijöiden uudenlainen positio suhteessa lapsiin ja nuoriin.</p> <p>-Tietoa ei arvoteta.</p> <p>-Lasten tuottama tieto on tärkeää.</p> <p>-Nuorten ajatuksilla on merkitystä.</p> <p>-Aikuisena ei tule ajatelleeksi mikä kaikki on merkityksellistä</p>	Lasten ja nuorten asiantuntijuuden tunnustaminen	

Kuvio 5. Esimerkki analyysiprosessista alkuperäisilmaisuista Ammattilaisten rooli ja toimintatavat-yläluokkaan asti.

Ilmaisuiden pelkistämisen jälkeen siirryimme aineiston **klusterointiin**. Aloitimme sillä, että ilmaiset ryhmiteltiin etsimällä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia, jonka jälkeen nämä pelkistykset yhdisteltiin lopulta alaluokiksi. Alaluokat valikoituivat sen mukaan, kuinka hyvin ne ilmensivät tutkimuksen kannalta oleellisia ja keskeisiä teemoja sekä kuinka hyvin ne vastasivat tutkimuskysymyksiämme. Alaluokkia syntyi yhteensä 9 kappaletta. Alaluokat nimettiin niiden sisältöä kuvaavilla termeillä. Alaluokat olivat **ammattilaisten sitoutuminen, työntekijän ominaisuudet, lasten ja nuorten asiantuntijuuden tunnustaminen, lasten ja nuorten asiantuntijuuden tunnistaminen, tiedon jakaminen, osallisuutta edistävät tekijät, osallisuutta heikentävät tekijät, palautekoontilaisuudessa huomioitavat asiat ja Sankarien rooliin liittyvät asiat**.

Kun alaluokat oli tunnistettu, ne järjestettiin laajempaan kontekstiin. Sisällönanalyysin viimeisenä vaiheena toteutimme aineiston **abstrahoinnin**. Tässä vaiheessa yhdistelimme aiemmassa vaiheessa tehtyjä luokituksia niin pitkälle, kuin se vain oli mahdollista. Abstrahoinnin tuloksena aiemmin luokitellut alaluokat luokiteltiin yläluokiksi. Alla olevassa kuviossa numero 6 on havainnollistettu alaluokkien yhdistäminen yläluokiksi.

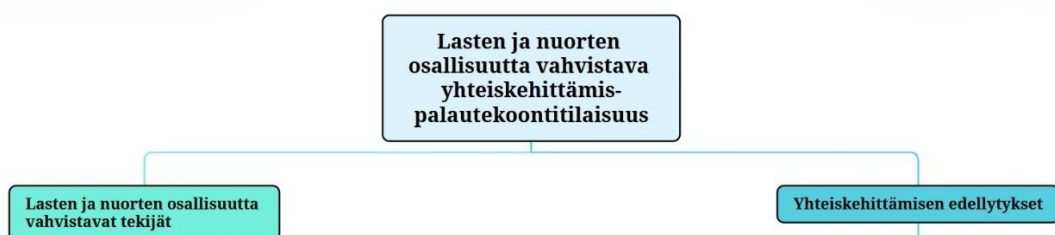

Kuvio 6. Alaluokista yläluokkiin

Yläluokat määriteltiin sen perusteella, mitkä ilmiöt toistuivat aineistossa ja miten ne liittyivät tutkimuksen keskeisiin kysymyksiin. Analyysia tehdessä myös yläluokkia syntyi alun perin useampia, jotka lopulta tiivistyivät nykyiseen määräänsä. Yläluokkia syntyi abstrahoinnin tuloksena yhteensä kolme kappaletta. Yläluokat nimettiin niiden sisältöä kuvaavien teemojen mukaisesti. Nämä yläluokat olivat **osallisuuden periaatteet ja lähtökohdat, ammattilaisten rooli ja toimintatavat** sekä **yhteiskehittämisen suuntaviivat ja tukirakenteet**.

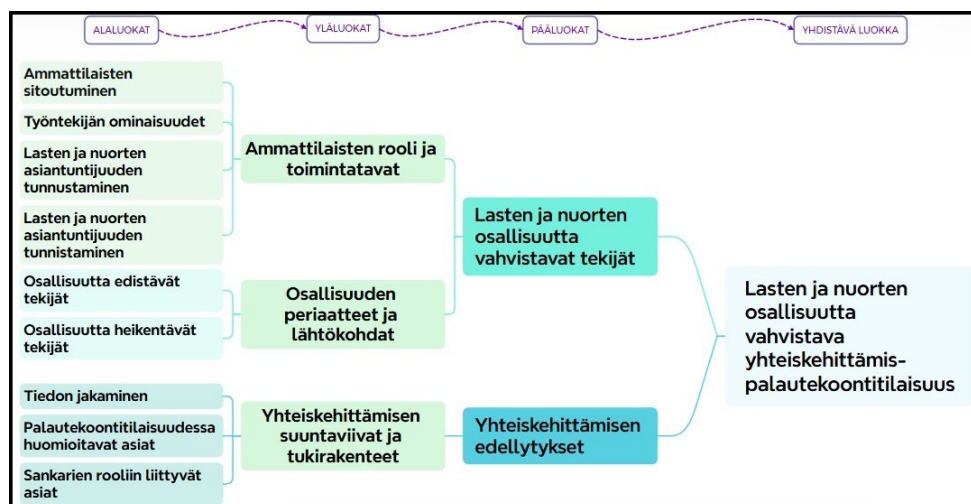
Käytimme analysoinnin tukena värikoodeja, joilla yläluokat merkittiin. Värikoodit auttoivat meitä myös myöhemmässä vaiheessa, kun yhdistimme yläluokat vielä erikseen pääluokiksi.

Analyysiä jatkettiin yhdistämällä aiemmin luodut yläluokat vielä pääluokiksi. Käytimme jälleen apuna värikoodausta. Pääluokkien määrittämisessä pyrittiin tunnistamaan laajempia kokonaisuuksia, jotka kattoivat tutkimuksen keskeiset näkökulmat ja tutkimuskysymykset. Pääluokkien nimeämisessä keskiössä oli, kuinka hyvin ne vastasivat laatimiimme tutkimuskysymyksiin. Analysoinnin tuloksena pääluokkia syntyi yhteensä kaksi kappaletta. Pääluokiksi muodostuivat **lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät** ja **yhteiskehittämisen edellytykset**.

Kuvio 7. Pääluokat ja niistä muodostunut yhdistävä luokka.

Analyysiä on mahdollista jatkaa niin pitkälle kuin se tutkimuksen näkökulmasta on tarpeellista. Analyysin etenemisen ajan on kuitenkin muistettava, että siinä säilyy yhteys alkupe-
räisdataan. (Tuomi ja Sarajärvi 2017; Elo ym. 2022.) Pääluokkien yhdistämisen jälkeen jatkoimme abstrahointia, jotta saimme pääluokille yhdistävän luokan. Yhdistäväksi luokaksi muodostui **lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava yhteiskehittämis-palautekoontitilaisuus**.

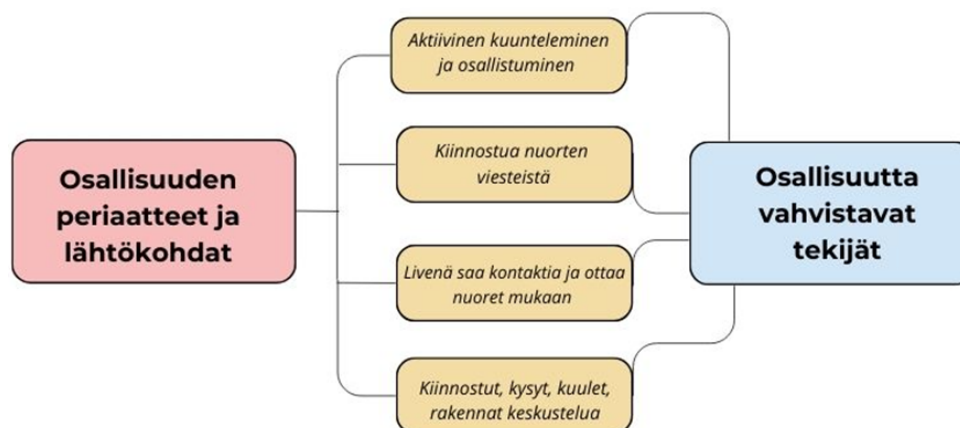
Kuvio 8. Asiantuntijahaastatteluiden analyysi alaluokista yhdistävään luokkaan saakka.

Työpajan analyysi

Learning Café-työpajan aineiston analyysi toteutettiin heti työpajan jälkeen huhtikuussa 2025. Aineisto analysoitiin yleisemmällä tasolla teemoittelemalla. Learning Café-työpajan teemat **osallisuuden periaatteet ja lähtökohdat, ammattilaisten rooli ja toimintatavat** sekä **yhteiskehittämisen rakenteet ja suuntaviivat** muodostivat analyysin lähtökohdat. Työpajasta saadut kirjalliset dokumentaatiot kirjoitettiin sellaisenaan auki teemojen mukaisiksi Word-tiedostoiksi, joissa oli yhteensä 45 ilmaisua. Kuten asiantuntijahaastatteluita analysoidessa, aloitimme myös työpajan aineistoon tutustumisen lukemalla kirjoittamamme Word-tiedostot huolellisesti läpi useaan otteeseen. Aineisto oli pääosin jo luokiteltuna työpajan teemojen alle fläppipapereissa, mutta papereista löytyi myös toiseen teemaan kuuluvia asioita, jolloin ne siirrettiin oikeille kohdilleen Word-tiedostoihin opinnäytetyön tekijöiden toimesta.

Kunkin työpajapöydän alle tulleita ilmaisuja tarkasteltiin VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontilaisuuksiin ja lasten ja nuorten osallisuuteen liittyen. Lopulta ilmaisujen perusteella muodostettiin kolme eri teemaa, jotka olivat **lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät, haasteet** sekä **kehittämiskohteet**. Käytimme teemoittelun apuna värikoodausta, jotta samaan teemaan kuuluvat asiat oli helppo eritellä aineistosta. Ilmaisut siirrettiin näiden teemojen mukaan uusiin tiedostoihin.

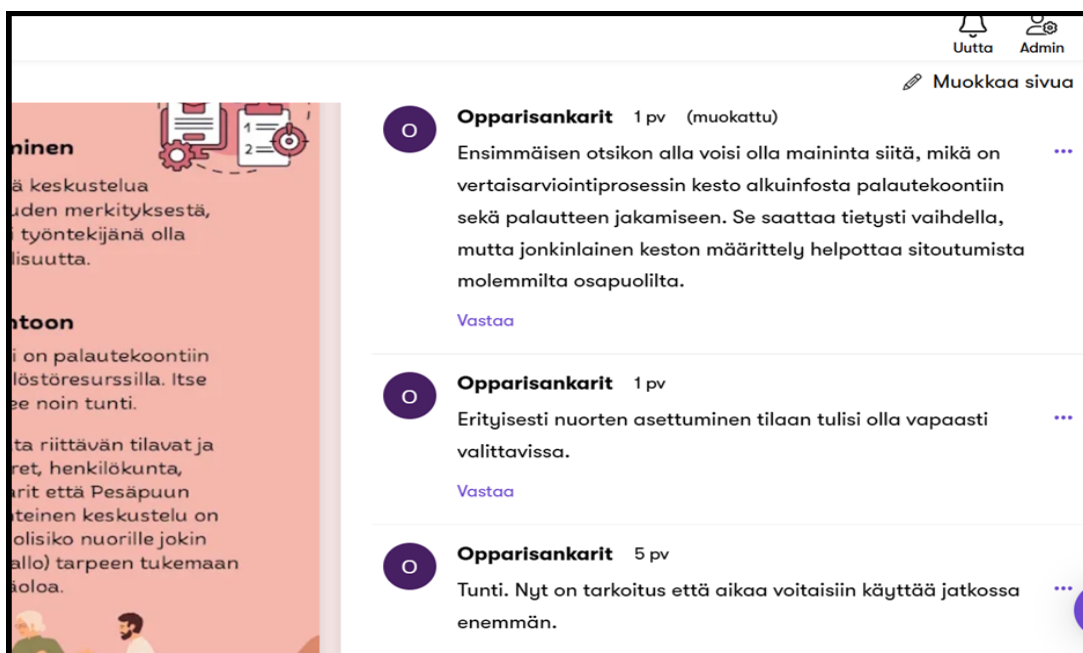
Alla olevassa kuviossa on kuvattu kuinka työpajan aineiston käsittely teemoittelun kautta eteni. Kuvio havainnollistaa, kuinka alkuperäisestä aineistosta on edetty teemoittelun kautta aineiston uudelleen jäsennykseen. Ensimmäisenä on kuvattu työpajatyöskentelyssä käytetty pääteema *osallisuuden lähtökohdat ja periaatteet*, jonka alle osallistujat kirjasivat kyseiseen teemaan liittyviä asioita. Seuraavaksi teeman alle liittyvät ajatukset ja ilmaisut on käyty läpi ja etsitty niistä sisällöllisiä yhteyksiä. Kolmannessa vaiheessa näiden pohjalta on muodostettu uusi luokka *osallisuutta vahvistavat tekijät*.

Kuvio 9. Esimerkki työpaja-aineiston teemoittelusta osallisuutta vahvistaviin tekijöihin.

Digitaaliselle työskentelyalustalle tuotetun aineiston käsittely

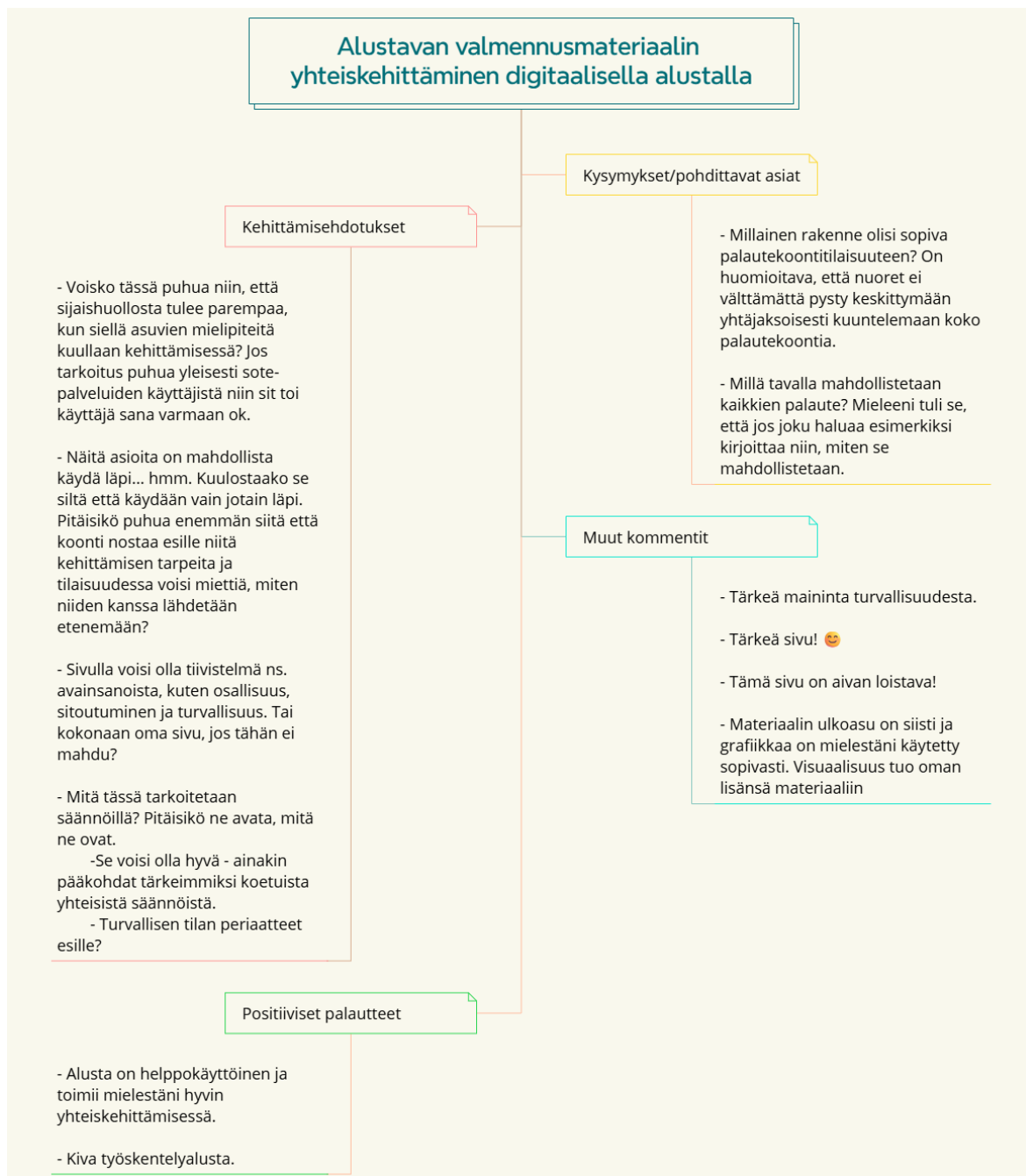
Opinnäytetyön tietoperusta, asiantuntijahaastatteluiden analysoitu tieto, Learning Cafesta saatu aineisto sekä Sankarien ja Pesäpuun työntekijöiden kanssa työpajan päätteeksi käyty dialoginen keskustelu muodostivat alustavan valmennusmateriaalin pohjan. Valmennusmateriaalin kehittämistä jatkettiin digitaalisella verkkoalustalla yhteiskehittämisen keinoin. Howspace-verkkoalusta oli avoinna 25.4.-3.5.2025 välisen ajan, jolloin osallistujilla oli mahdollisuus kehittää ja kommentoida alustavaa valmennusmateriaalia. Työskentelyalustalla oli kommentointimahdollisuus 13-sivuiseen alustavaan valmennusmateriaaliin sekä avoimeen ”sana on vapaa”-kenttään, johon osallistujat saivat vapaasti jakaa ajatuksiaan digitaalisella alustalla työskentelystä.

Kuvio 10. Esimerkki alustalle tulleista kommentteista.

Alustalle oli tullut erillisiä kommentteja yhteensä 26 kappaletta, joista 23 varsinaiseen materiaaliin ja kolme ”sana on vapaa”-kenttään. Kommenttien pituus vaihteli, ja osassa kommenttien sisältöä oli havaittavissa useaan eri teemaan kuuluvia asioita. Saadut kommentit kerättiin Word-tiedostoon, jossa niitä tarkasteltiin sisällöllisesti ja ryhmiteltiin karkeasti niiden luonteen mukaan. Käytimme ryhmittelyn apuna värikoodausta, jotta samaan kategoriaan kuuluvat asiat oli helppo eritellä aineistosta. Kommentit jaoteltiin seuraaviin kategorioihin: kehittämissuhteet, kysymykset tai pohdittavat asiat, positiivinen palaute sekä muut kommentit, jotka eivät selkeästi sijoittunut edellä mainittuihin ryhmiin. Tarkoituksena oli jäsentää palautetta yleisellä tasolla sen luonteen kuvaamiseksi.

Kehittämisehdotuksia esiintyi 15 kommentissa, kysymyksiä tai pohdittavia asioita kuudessa kommentissa, positiivista palautetta materiaalin sisällöstä ja ulkoasusta oli viidessä kommentissa. Näiden lisäksi alustalle oli tullut muuhun palautteeseen jaotellut kommentit, joissa myötältiin toista kommenttia tai keuhuttiin työskentelyalustaa ja sen sopivuutta yhteiskehittämiseen. Kuviossa 11 esitetään osa alustalle tulleista kommentteista kategorioihin ryhmiteltynä.

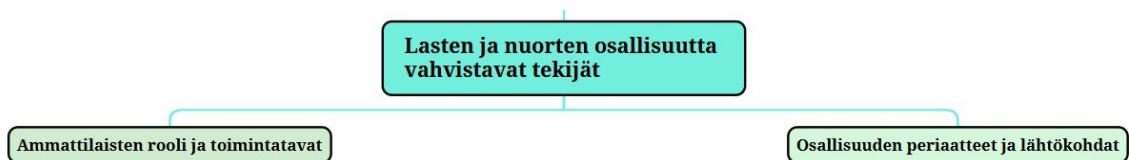
Kuvio 11. Esimerkki digitaaliselle alustalle tulleista kommentteista ryhmiteltynä

7 Tulokset

7.1 Asiantuntijahaastattelun tulokset

Tavoitteena oli tunnistaa mitkä tekijät vahvistavat lasten ja nuorten osallisuutta VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksissa, millaisia edellytyksiä osallisuutta vahvistava yhteiskehittämispalautekoontitilaisuus vaatii ja näiden asioiden kautta saada ymmärrys siitä millainen lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus on. Haastatteluilla asiantuntijoilla kummallakin oli kokemusta lastensuojelun sijaishuollossa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä ja ymmärrystä tai kokemusta VALTTI-vertaisarviointista. Asiantuntijahaastatteluiden tulokset on jäsennetty aineiston analyysistä nousseiden pääluokkien mukaisesti, joita olivat lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät ja yhteiskehittämisen edellytykset. Tuloksissa käydään läpi ensin osallisuutta vahvistavat tekijät, jotka pitävät sisällään ammattilaisten roolit ja toimintatavat sekä osallisuuden periaatteet ja lähtökohdat. Osallisuutta vahvistavissa tekijöissä nostamme osallisuutta edistävien tekijöiden lisäksi esiin myös haastatteluissa esiin tulleita osallisuutta heikentäviä tekijöitä. Tämän jälkeen käymme läpi yhteiskehittämisen edellytykset, joita onnistunut ja osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus vaatii.

7.1.1 Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät

Kuvio 12. Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät

Ammattilaisten rooli ja toimintatavat ovat keskeisessä osassa lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisessa VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksissa. Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen vaatii aikuisilta tietoista toimintaa, resursointia ja vastuunottoa. Osallisuuden periaatteet ja lähtökohdat kuvaavat niitä tekijöitä, joilla varmistetaan, että lasten ja nuorten osallisuus todella toteutuu ja täten myös vahvistuu.

7.1.2 Ammattilaisten rooli ja toimintatavat

Kuvio 13. Ammattilaisten rooli ja toimintatavat-luokka alaluokkineen.

Ammattilaisten sitoutuminen

VALTTI-vertaisarviointiprosessin palautekoonnin jälkeen vastuu kehittämisestä siirtyy työntekijöille, ja tästä syystä sijaishuoltolaitoksen esihenkilön ja työntekijöiden sitoutuminen yhteiskehittämisprosessiin nähtiin onnistumisen edellytyksenä. Työntekijöillä on ammatillinen vastuu työstään, ja heidän tehtäväkseen nähtiin aktiivisesti mahdollistaa lasten ja nuorten osallistuminen. Ylipäätään vastuu yhteiskehittämisprosessista on työntekijöillä eikä sitä jätetä lasten ja nuorten varaan. Työntekijöiden sitoutumista lisäävinä tekijöinä nähtiin perehdytys ja motivointi. Lisäksi yhteiskehittämisen mahdollistaminen vaatii myös rakenteellista valmistautumista henkilöstöresurssin varaamisen muodossa. Jatkuva kehittäminen on oleellinen osa onnistunutta yhteiskehittämistä.

Työntekijöiden sitoutuminen on siis tosi tärkeätä.

Sitten se vastuu siirtyy niin sitten jatkostepeistä niille työntekijöille, että meidän niinku täytyisi nyt lähteä tän tiedon pohjalta tekee niitä jotain kehittämisen askeleita.

Vastauksista nousi esiin useaan otteeseen sijaishuoltolaitoksessa työskentelevien työntekijöiden etukäteisinformoinnin merkitys suhteessa onnistuneeseen ja osallistavaan palautekoontitilaisuuteen. Etukäteisinformoinnilla voi olla suuri merkitys palautekoontitilaisuuden tunnelmaan, sillä vertaisarvioinneissa saattaa nousta esiin sellaisia teemoja ja asioita, jotka voi olla tarpeen käydä henkilökunnan kanssa läpi ennen palautekoontitilaisuutta.

Pidettiin semmoinen ennakkopalaveri, missä kerrottiin heille lyhyesti, että tota täältä nousee nyt tämmöisiä kriittisiä kannanottoja.

He sai niinku nieleskellä ja jutella sitä hetken keskenänsä, että sitten kun se kerrottiin ääneen kaikkien kuullen, niin se meni niinku mukavammin sit se tilanne.

Työntekijän ominaisuudet

Työntekijöiden asenteet, valmiudet ja ajattelutavat vaikuttavat siihen, kuinka paljon lasten ja nuorten osallisuuttava vahvistava tilaisuus palautekoontihetki on. Kehittämisen näkökulma on erilainen kuin asiakastyön näkökulma, ja yhteiskehittäminen vaatii työntekijöiltä ymmärrystä siitä, miten tukea lasten ja nuorten osallisuutta. Erikseen mainittiin, ettei työntekijöiden tulisi lähteä arvottamaan lasten ja nuorten kokemuksia.

Pääsääntöisesti jää semmoinen olo, että aika hanakasti laitos tarttuu niihin kehittämisaihioihin ja haluaa niin kun edistää sitä osallisuutta

Sehän vesittää sitten koko jutun, jos jonkun mielipide ei niinku oo työntekijöistä relevantti.

Työntekijöiden avoin mieli ja positiivinen suhtautuminen yhteiskehittämiseen, halu kehittää omaa toimintaa ja tarttua esiin nousseisiin kehittämisen kohtiin nähtiin merkittävänä ominaisuutena. Työntekijöiltä tulisi löytyä kunnianhimoa tehdä laadukasta työtä lasten ja nuorten osallisuuden eteen, ja esimerkiksi pienet havahtumiset eivät vaadi isoja käytännön muutoksia.

Voi olla semmoisia pieniä niinku havahtumisia, jotka ei ehkä niin tota vaadi sellaisia isoja käytännön muutoksia.

Lasten ja nuorten asiantuntijuuden tunnistaminen

Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lähtee liikkeelle siitä, että ammattilaiset tunnustavat lasten ja nuorten olevan oman elämänsä asiantuntijoita. Tämä vaatii työntekijöiltä kiinnostusta ja kykyä kuunnella mitä sanottavaa lapsilla ja nuorilla on, ja ottaa heiltä tuleva tieto huomioon. Työntekijöiden on hyvä sanoittaa lapsille ja nuorille kuinka merkityksellistä työntekijöiden on saada kuulla heidän äänensä. Aikuiset eivät aina tule ajatelleeksi mikä kaikki on merkityksellistä lapsille ja nuorille, joten huomion kiinnittäminen heille tärkeisiin asioihin on tärkeää.

Ei niitä tule aikuisena ajatelleeksi mitkä kaikki kohdat voi olla justiinsa niinku merkityksellisiä.

Kun lapsille ja nuorille annetaan lupa olla avoin ja kerrotaan kaikenlaisten asioiden ja ajatusten olevan heiltä tervetulleita ja tärkeitä, lähtevät lapset ja nuoret helpommin kertomaan ajatuksistaan. Lasten ja nuorten asiantuntijuuden tunnistaminen on myös pysähtymistä miettimään sitä, mitä lapsilta ja nuorilta oikeastaan kuultiin. Jotta lasten ja nuorten asiantuntijuus pääsee esiin, vaatii se työntekijöiltä pysähtymistä heidän kokemustensa äärelle, ja kunnioittamaan heidän kokemuksiaan.

... vaikka työntekijä sanoo, että ainahan me kerrotaan, niin sitten se, että se pysähtyis, että mistä sellainen kokemus sieltä on tullut.

Lasten ja nuorten asiantuntijuuden tunnustaminen

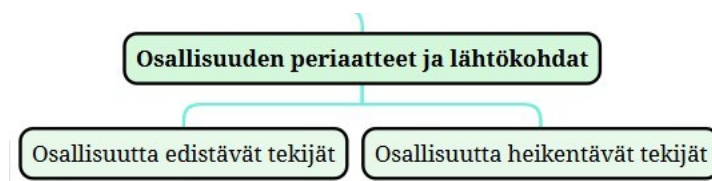
Kehittämistyössä työntekijät ovat uudenlaisessa asemassa asiakaslapsiin ja -nuoriin, suhde eroaa perinteiseen asiakassuhteeseen verrattuna.

Siinä täytyy niinku uudenlainen positio olla sitten suhteessa niihin lapsiin ja nuoriin niillä työntekijöillä, että se ei ole niinku asiakassuhde, jossa me nimenomaan yksittäisen asiakkaan asioita tässä nytten niinku hoidetaan, vaan että se viitekehys on niinku laajempi ja silloin se vaatii vähän erilaisen orientoitumisen sitten siihen.

Lasten ja nuorten asiantuntijuuden tunnistamisen lisäksi vielä tärkeämpää tunnustaa heidän asiantuntijuutensa. Haastatteluissa korostui lapsilla ja nuorilla olevan sanottavaa, ja kuinka heiltä tulee tärkeää ja hyödyllistä tietoa. Lasten ja nuorten näkemyksiä ei vain kuulla, vaan päinvastoin nähdään heidän tuottamiensa vastausten ja ajatusten merkityksellisyys tasavertaisessa osassa kehittämissprosessia. Asiantuntijoiden mukaan sijaishuoltolaitoksissa kehittämistyötä ei voida tehdä ilman lapsia ja nuoria.

Miten me voidaan niinku ilman niitä, jotka siellä elää sitä arkea, niin ees ajatella kehittämistä.

Osallisuuden periaatteet ja lähtökohdat

Kuvio 14. Osallisuuden periaatteet ja lähtökohdat-luokka alaluokkineen.

Haastatteluissa nousi esiin useita lasten ja nuoren osallisuutta edistäviä tekijöitä, jotka liittyivät vuorovaikutukseen, lapsen ja nuoren vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja palautekoontitilaisuuksien käytännön toteutukseen. Asiantuntijat korostivat, että yhteiskehittämisen tulee olla turvallista lapsille ja nuorille. Kehittämistyön ja osallisuuden tulee olla vapaaehtoista, joka itsessään voi lisätä lasten ja nuorten turvallisuuden tunnetta. Turvallisuutta tuovat myös erilaiset etukäteisvalmistelut ja ennakointi.

Siis se perusasetelma siihen, että jos yritetään tuollaista niin vaativaa kuin yhteiskehittämistä, niin sen pitäisi olla tiedossa ja turvallista ja houkuttaa niinku mukaan siihen jo, että kaikki tietäisi missä mennään.

Että tämmöinen kehittämistyöhän on niinku vapaaehtoista niille, ainakin niille lapsille ja nuorille.

Sankarien ja Pesäpuun työntekijöiden meneminen pitämään palautekoontitilaisuutta sijaishuoltolaitokseen, etäyhteyksien sijasta, nähtiin vahvistavan lasten ja nuorten osallisuutta konkreettisen kohtaamisen muodossa. Etäyhteyksillä pidetyn palautekoontitilaisuuden nähtiin mahdollistavan passiivinen kuuntelu aktiivisen osallistumisen sijaan. Lasten ja nuorten osallisuuden nähtiin jäävän vaillinaiseksi, jos tilaisuudessa annetaan pelkkä palaute, jota he kuuntelevat, ja palautekoonti- tai palautetilaisuus jo pelkkänä terminä nähtiin ohjaavan lapsia ja nuoria passiivisempaan rooliin. Ylipäätään etäyhteydellä järjestetty tilaisuus nähtiin enemmän tiedonantotilaisuutena kuin yhteiskehittämisen hetkenä. Yhteisen ajan, avoimen

vuorovaikutuksen ja dialogisuuden lisääminen luottamuksellisessa ilmapiirissä mahdollistaisi aidon yhteiskehittämisen.

Mä en oo pitänyt yhtään etäpalaveria, mä en osaa oikein kuvitella sitä sellaisena. Jää se paljon ohuemmaksi mun arvion mukaan. Silloin se on huomattavasti enemmän tiedonantotilaisuus, jos se meilläkään ei ole paljon muuta, mutta tota tulee sinne kuitenkin se kohtaaminen ja voi vielä niinku nuoria ja kiittää kasvotusten, voi antaa käteen ne lahjakortit, ihan tämmöisiä niinku konkreettisia asioita. Tulee vielä se näkeminen siinä.

Mä ajattelen, että tää teams mahdollistaa sen, että ihminen vaan passiivisesti sitten kuuntelee sen, mutta että hänen aktiivisuus ja toimijuus on paljon haastavampaa.

Lapsille ja nuorille syntyvä tunne siitä, että he ovat tärkeitä ja heitä halutaan kuulla sekä kokemus siitä, että voi vaikuttaa omaan elämäänsä, asiakkuuteen tai jopa yhteiskuntaan, voimaannuttaa ja vahvistaa heidän osallisuuttaan. Lasten ja nuorten äänen kuulematta jättäminen ja näennäisosallisuuden nähtiin olevan huonoin mahdollinen kokemus lapsille ja nuorille, ja heidän kokemuksensa tai mielipiteitte arvottaminen nähtiin osallisuutta heikentävänä tekijöinä.

Lapsen tai nuoren luottamus siihen, että erilaiset asiat otetaan esille ja käsittelyyn palautekoontitilaisuudessa, nähtiin osallisuutta edistävänä tekijänä. Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistamisen nähtiin voivan vähentää vastakkainasetteluja esimerkiksi laitoksen henkilökunnan kanssa.

Ei voi niinku tietenkään Sankarit luvata mitään, mutta me voidaan luvata sitä, että se (asia) otetaan esille.

...näennäisosallisuutta, että todellisuudessa se kehittäminen tapahtuu sitten kuitenkin ohi tai se on niinku joku sivupolku.

Jos osallisuutta saadaan hyvässä mielessä vahvistettua, niin se ehkä vähentää hölmöilyjä tai vastakkainasetteluja.

Jo ennen varsinaista palautekoontitilaisuutta tehtävä työ oli merkittävänä osana lasten ja nuorten osallisuutta edistävissä tekijöissä. Haastatteluissa nostettiin esiin useaan otteeseen tilaisuuden etukäteisvalmisteluihin liittyvät asiat sekä osallisuuden esteiden purkamisen huomioimalla saavutettavuus- ja ajankohta-asiat, erityisesti lasten ja nuorten aikataulut.

Me ollaan täällä siis toimittu sillai lapsiystävällisesti, että me on menty vasta siinä kolmelta sen takia että sossut saataisiin linjoille vielä, mutta ei sen aikaisemmin että niiden ei tarvitse olla pois koulusta.

Tai ja onko se iltapäivällä, niin sitten lapsi lapsille se on huono kun on ihan poikki koulusta, mutta nuorille se taas niinku ei mene harrastuksien päälle.

Palautekoontitilaisuuden lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavista käytännön menetelmistä mainittiin puheenvuorojen jakaminen, fasilitoitu kehittäminen ja yhdessäolon tukeminen erilaisin menetelmin sekä yhteiseen keskusteluun lähdön madaltaminen esimerkiksi välikeskustelujen ja ryhmätöiden muodossa. Asioiden ulkoistamisen menetelmä mainittiin vaikeiden tunteiden käsittelemisen tukena.

Nälän todettiin vaikuttavan kommunikointiin ja osallistumiseen heikentävästi, ja ruoan tarjoaminen nähtiin tärkeänä huolenpidon osoituksena ja yhtenä myönteisen ilmapiirin luomisen elementtinä. Erilaiset palkkiot motivoivat ja lisäävät osallistumista.

Nuorten ja lasten ryhmissä on aina niinku tärkeänä juttuna, että siellä on yhteistä ruokaa ja herkuttelua, ja nuorille sitten saattaa olla myös ihan pieniä palkkioitaki siitä jotka motivoi, että saa jonkun leffalipun tai mitä ne ovat saaneetkaan.

7.1.3 Osallisuutta vahvistavan yhteiskehittämistilaisuuden edellytykset

Kuvio 15. Pääluokka yhteiskehittämisen edellytykset ja sen alaluokat

Osallisuutta vahvistava yhteiskehittämistilaisuus sisältää monia asioita ja tekijöitä, jotka on huomioitava tilaisuutta suunnitellessa. Osallisuutta vahvistavan yhteiskehittämistilaisuuden yhtenä edellytyksenä on selkeät suuntaviivat ja tukirakenteet yhteiskehittämiseksi. Analysoinnissa muodostunut yläluokka yhteiskehittämisen suuntaviivat ja tukirakenteet koostuvat alaluokista tiedon jakaminen sijaishuoltolaitokseen, palautekoontitilaisuudessa huomioitavat asiat sekä Sankarien rooleihin liittyvät asiat.

Tiedon jakaminen

Haastatteluiden perusteella tiedon jakaminen näyttäytyi keskeisenä tekijänä niin työntekijöiden kuin palautetilaisuuteen osallistuvien nuorten näkökulmasta. Informoinnin tärkeys

korostui toistuvasti ja sen nähtiin olevan osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisen edellytys. Nuorten täytyy etukäteen tietää, mihin he ovat tulossa ja mitä heidän osallistumiseltaan odotetaan.

Se ennakointi ja turvallisuus siitä, että mitä tullaan tekemään ja mistä teemoista ja ketkä siinä on mukana ja missä roolissa, niin se on musta yks niinku kaikkein tärkeimpiä melkein ennen kuin mennään.

Nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus edellyttää avoimuutta siitä, mihin saatua tietoa käytetään sekä tietoa siitä, vaikuttavatko sanomiset negatiivisesti omaan elämään. Nuorten tulee pystyä luottamaan siihen, että heidän palautteensa otetaan esille. Aikuisten vastuulla on kannustaa nuoria mukaan keskusteluun ja huolehtia siitä, että palautekoonti kerrotaan kaikille, myös heille, jotka eivät palautekoontitilaisuuteen pysty osallistumaan.

Tuloksista ilmeni, että tiedottaminen, läpinäkyvyys ja sanoittaminen läpi koko prosessin ovat keskeisiä edellytyksiä osallisuutta vahvistavalle palautekoontitilaisuudelle. Ennakoinnilla nähtiin olevan suuri merkitys. Haastatteluista ilmeni, että joissain tapauksissa tietoa tulevasta palautekoontitilaisuudesta kannattaa jakaa työntekijöille etukäteen, esimerkiksi vertaisarvioinnissa esiin nousseiden teemojen kannalta, jolloin mukana kulkee myös kehittämisen näkökulman ennakointi.

Palautekoontitilaisuudessa huomioitavat asiat

Onnistunut ja osallistava palautekoontitilaisuus edellyttää monia huomioitavia asioita. Jälleen keskeisenä asiana esiin nousi ennakoinnin merkitys, mutta on muistettava, että kaikkea ei voi kuitenkaan etukäteen suunnitella. Työntekijöiden etukäteisinformointi vertaisarvioinnissa nousseista isommista asioista voi vaikuttaa tilaisuuden tunnelmaan tyynnyttävästi. Palautekoontin vetäjältä vaaditaan tilannetajua ja kykyä muuntautua muuttuviin tilanteisiin, ja tehdä tarvittavia muutoksia palautekoontitilaisuuteen niiden pohjalta.

Sitä ennakointia aika pitkälle ja sitten toisaalta pitää kuitenkin olla siihen niinku tilannetajua, että jos siinä onkin puolet vähemmän mitä luultiin, niin voidaankin olla sitten yhdessä että, se vaihtelee niin paljon oikeasti se arjen tilanne.

Haastateltavien näkemyksen mukaan tärkeää on, ettei palautekoontitilaisuuteen ladata liikaa tavoitteita ja tilanteessa muistetaan sensitiivisyys. Myönteinen kokemus palautekoontitilaisuudesta voi kannustaa ja houkutella yhteiskehittämiseen myöhemmässäkin vaiheessa.

Ja sitten siinä tilanteessa tarvitaan ihan hirveästi sensitiivisyyttä, että jos ei se yhtään lähdekään niin onko varakorttia tai että tota mistä, miten siitä niinku saadaan niinku riittävästi sitä yhteistä näkemystä siitä, kuinka tehdään.

Kokemus on, että palautekoonnin infotilaisuus toimii Teamsin kautta järjestettynä, mutta muutoin palautekoontitilaisuuden hyödyt tulevat parhaiten esiin livetapaamisessa. Kehittäminen on erilaista, kun se tapahtuu paikan päällä, verrattuna etäyhteyksin järjestettäviin tilaisuuksiin.

Kehittäminen livenä on niinku erilaista. Että on tilaisuuksia, se infotilaisuus esimerkiksi musta toimii ihan hyvin niinku Teamsillä.

Onnistunut palautekoontitilaisuus edellyttää suunnitelmallisuutta ja toimivaa struktuuria. Palautekoontitilaisuuteen on hyvä aluksi virittäytyä esimerkiksi yhteisen kahvittelemisen avulla. Tilaisuuden kesto vaihtelee sen mukaan, sisältyykö palautekoontiin pelkkä palautteen anto vai onko mukana mahdollisuus vapaamuotoisempiin kohtaamisiin nuorten kanssa esimerkiksi kahvin äärellä.

...meitä varten on varattu jotkut hyvät kahvit, niin sitten nuoret saa tulla ottamaan niitä myös ja siinä voi tulla semmoisia vapaamuotoisia kohtaamisia.

Tilaisuuteen on varattava enemmän aikaa, jos se sisältää muutakin kuin palautteenannon. Haastateltavien mukaan pelkässä palautekoonnissa menee noin tunti, mutta palautekoonnissa keskustelun kanssa menee noin 1,5 tuntia. Tähän nähtiin vaikuttavan myös se, kuinka aktiivisesti työntekijät ja nuoret ottavat osaa keskusteluun.

Jos on hyvin hiljainen porukka niin se menee melkein siinä tunnissa.

Jos tulee keskustelua niin sitten se on sen puolitoista tuntia.

Sankarien rooliin liittyvät asiat

Palautekoontitilaisuuteen vaikuttavat merkittävästi Sankarit eli vertaisarviointeja tekevät, jo aikuistuneet lastensuojelun vertaiset. Haastatteluissa nousi esiin monia merkittäviä asioita juuri Sankarien näkökulmasta ja siitä, minkälainen merkitys heillä on onnistuneeseen palautekoontitilaisuuteen.

Sankareiden nähtiin toimivan positiivisina esimerkkeinä laitoksissa asuville nuorille. He voivat toiminnallaan viestiä nuorille, kuinka sijaishuollon eri vaiheista on mahdollista selviytyä. Sankarien kuvailtiin toimivan tulkkeina asiakasnuorille heidän omien, mahdollisesti samankaltaisten kokemustensa pohjalta. Toisaalta Sankarit ovat kuitenkin yksilöitä ja jokaisen valmius sanoittaa omia kokemuksiaan vaihtelee.

Niin heiltä se vaatii niinku sitä levollisuutta tavallaan toimia siinä semmoisena käytännön esimerkkinä, että sieltä sijaishuollon myllystä on voinut selviytyä niinku selville vesille. He toimii vähän siinä ehkä niinku tulkkeina välissä niin että heillä on se sama kokemuskaikupohja, kun niillä asiakasnuorilla.

Sehän vaihtelee ihan hirveästi myöskin Sankareittain, että tota kuinka paljon on niinku valmiutta sanoittaa omaa kokemusta, sillai siihen tavallaan sillaksi.

Vertaisarviointien ja palautekoontitilaisuuksien pitäminen laitoksissa vaatii Sankareilta avointa mieltä, mutta he tarvitsevat myös tukea ja turvallisuutta toimintansa tueksi. Mukana oleva ammattilainen on merkityksellisessä roolissa ja toimii vertaisarvioinnissa Sankarien työparina, tarjoten tukea sekä ennakkolisesti että itse palautekoontitilaisuuden aikana. Mikäli palautekoontitilaisuutta lähdetään muuntamaan yhteiskehittävään suuntaan, tarvitsevat Sankarit myös ammattilaisilta koulutusta tai tukea fasilitointiin, mikä osaltaan tukee onnistuneen palautekoontitilaisuuden toteutumista.

Sitten mä sanon, että mä voin sieltä taustalta aina niinku tukea ja herättää siitä keskustelua. Niinku oon siinä tavallaan niinku vahvana tukipilarina koko ajan.

Kyllä mä ajattelen, että siihen tarvitaan sitten jotakin niinku työntekijäparia niille Sankareille.

Kun se on jo vaativaa vapaaehtoistyötä se haastattelu sankareille ja he tarvitsee siihen, tai he ansaitsee siihen paljon tukea ja siinä voi tulla joskus yllätyksiä niin sit ettei laiteta niinku liian vaativaan haasteeseen vaan, myös heidän osallisuutensa on niinku turvattu ja he saa tukea siihen tilanteeseen.

Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus on turvallinen ja merkityksellinen tilanne, jossa toteutuvat sekä lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät että yhteiskehittämisen edellytykset. Se ei ole vain palautekoonnin esittelyä vaan parhaimmillaan dialoginen tilanne, jossa kohtaaminen ja kuuleminen sekä yhteisen ymmärryksen rakentaminen ovat tärkeässä osassa.

7.2 Learning Café-työpajan tulokset

Tässä luvussa esitellään työpajan aineiston analyysin tulokset. Aineisto on jaoteltu kolmeen eri pääteemaan, jotka ovat **lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät, haasteet ja kehittämiskohteet**. Työpajassa löytyi sekä jo toimivia ja hyväksi havaittuja asioita VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksista, mutta myös kehittämissuhteita ja ajatuksia siihen miten asioiden tulisi olla, jos ja kun palautekoontitilaisuudet siirtyvät lähitilaisuuksiksi.

7.2.1 Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavat tekijät

Ammattilaiset ja heidän toimintansa vaikuttaa merkittäväällä tavalla lasten ja nuorten osallisuuden kokemukseen ja siihen, kuinka heidän osallisuuttaan palautekoontitilaisuuksissa vahvistetaan. Vastaajat toivat esiin lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavana tekijänä olevan se, kun ammattilaiset ovat aidosti kiinnostuneita nuorten viesteistä, he kysyvät ja kuulevat mitä nuorilla on sanottavaa sekä osaltaan rakentavat keskustelua. Kun nuoria kuullaan ja huomioidaan, vahvistaa se kuulluksi tulemisen kokemuksia.

Kiinnostut, kysyt, kuulet, rakennat keskustelua.

Nuorten kuuleminen ja huomioiminen -> vahvistaa kuulluksi tulemisen kokemuksia.

Sillä, miten ammattilaiset palautekoontitilaisuuksiin asennoituvat on suuri merkitys. Aikuis-ten tehtävänä on luoda palautekoontitilaisuuksiin turvallinen ilmapiiri ja toivottavaa on, että ammattilaiset omaksuvat myönteisen roolin eivätkä itse saavu tilaisuuteen peläten minkälaisia asioita nuoret ovat vertaisarvioinnissa nostaneet esiin. Positiivisen palautteen merkitys lapsille ja nuorille nähtiin osallisuutta vahvistavana tekijänä, ja tätä vastaajat toivovat, että ammattilaiset omalta osaltaan palautekoontitilaisuuksissa lisäävät.

VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksissa Sankarit ovat esittäneet kirjoittamansa palautekoontitilaisuuksien. Tämä on tarkoituksena myös tulevaisuudessa, vaikka palautekoontitilaisuus tapahtuisikin etäyhteyksien sijaan paikan päällä sijaishuoltolaitoksessa. Sankarit kokivat heille olevan helpompaa mennä laitokseen uudestaan, koska he ovat jo tavanneet siellä asuvat nuoret käydessään haastattelemassa heitä. Sankarit kokivat tästä syystä osaavansa myös varautua paremmin esimerkiksi mahdollisiin konfliktitilanteisiin.

Palautetilaisuuteen valmistautuminen: kerran jo nähty nuoret + laitos, helpompi mennä uudestaan ja osaa jo varautua paremmin mahdollisiin konflikteihin.

Sankarit myös kuvasivat heillä olevan ikään kuin sama kieli nuorten kanssa, joka mahdollistaa sen, että vältetään ”rikkinäinen puhelin” -efekttiltä. Tämän nähtiin osaltaan vahvistavan osallisuuden kokemusta, kun vertaisarvioitsijoilta löytyy ymmärrystä siitä, mistä nuoret puhuvat.

Sankarit esittää koonnin -> ei rikkinäistä puhelinta, sama kieli (toimiva käytäntö).

Osallisuuden vahvistamiseksi suhteessa palautekoontitilaisuuteen työpajoista nousi paljon ajatuksia ja ideoita, joiden mukaan osallisuuden kokemus vahvistuu merkittävästi, kun tilaisuudet järjestetään etäyhteyksien sijaan paikan päällä. Paikan päällä läsnä ollessa mahdollistuu aktiivinen kuunteleminen ja osallistuminen, joka parhaimmillaan voi luoda avointa kehittämisen ilmapiiriä ja käynnistää kehittämisprosessin. Sankarit toivat esiin, että

osallisuutta vahvistaa kokemus siitä, että nuori tulee tilaisuudessa kuulluksi alusta loppuun saakka.

Parhailtaan luo avointa kehittämisen ilmapiiriä & starttaa tilaisuuden kehittämistä

Kuulluksi tuleminen alusta loppuun

Palautekoontitilaisuuden pitäminen paikan päällä sijaishuoltolaitoksessa nähtiin olevan välttämättömyys nuorten osallisuuden vahvistamiseksi palautekoontitilaisuuksissa. Kun tilaisuudet järjestetään muutoin kuin etäyhteyksin, asianosaiset – eli Sankarit ja nuoret - kohtaavat uudelleen, jolloin myös nuoriin saa helpommin kontaktia ja heidät saa paremmin mukaan keskusteluun. Aktiivinen läsnäolo ja osallistuminen lisää ja vahvistaa osallisuuden kokemusta.

Yhtenä merkittävänä tekijänä osallisuuden vahvistamisessa on nuorten turvallisuus. Nuorilla täytyy olla turvallinen olo osallistua palautekoontitilaisuuteen, ja tilaisuudessa täytyy vallita turvallinen ilmapiiri.

Nuoren turvallisuus: pitää olla turvallinen olo, että pystyy oleen osallinen. Turvallinen ilmapiiri.

On tärkeää, että nuorilla on tunne siitä, että he voivat jakaa ja tuoda vaikeita asioita esiin turvallisuudelle aikuiselle, huolimatta siitä onko kyseessä oleva aikuinen oman sijaishuoltolaitoksen ohjaaja vai joku toinen aikuinen.

Osaa tuoda vaikeita asioita sille turvallisuudelle aikuiselle, vaikka se ei olisi laitoksen ohjaaja.

Osallisuutta vahvistavien tekijöiden huomioiminen palautekoontitilaisuudessa lisää lasten ja nuorten kokemusta kuulluksi tulemisesta, luottamuksesta ja merkityksellisyydestä. Kun osallistujat kokevat tulevansa aidosti kuulluiksi ja heillä on mahdollisuus tuoda esiin ajatuksiaan turvallisesti, varmistetaan se, että jokaisen palautekoontitilaisuuteen osallistuvan nuoren osallisuus voi toteutua ja vahvistua.

7.2.2 Haasteet

Tässä esitellään työpajan tulokset keskittyen aineistosta esiin nousseisiin haasteisiin. Ensimmäisenä tarkastellaan sijaishuoltolaitoksissa työskenteleviin ammattilaisiin liittyviä haasteita, jonka jälkeen esitellään haasteita Sankareiden ja Pesäpuun näkökulmasta. Viimeisenä esiin nostetaan palautekoontitilaisuuteen liittyviä haasteita.

Lasten ja nuorten kanssa työskentelevillä ammattilaisilla on merkittävä vastuu siinä, kuinka he pystyvät säätelemään omia tunteitaan sekä vastaanottamaan vertaisarviointista esiin

noussutta palautetta. Kokemus on, että ammattilaiset nousevat helposti takajaloilleen ja reagoinnillaan vievät tilaa nuorilta ja heidän ääneltään. Haasteena nähdään se, että usein ammattilaiset pyrkivät selittämään tai sivuuttamaan asioita ja kommentoivat asioita nuorten puolesta.

Dumaat, selität, tyrmäät, et saavu paikalle, et ole läsnä.

Aikuisten tunteet, takajaloille nousu vie tilaa nuorilta & nuoren ääneltä.

Vastaajat kokivat, ettei ammattilaisilta aina löydy uteliaisuutta tehdä vertaisarviointia, vaan sijaishuoltolaitokset kokevat sen suoritteena. Asia herätti vastaajissa ihmetystä, sillä vertaisarviointi kuitenkin on sijaishuoltolaitosten itsensä tilaama ja maksama kokonaisuus. Haastavana tekijänä palautekoontitilaisuuksissa nähdään olevan ajanpuute sekä henkilökunnan sitoutumattomuus prosessiin.

Sankareihin ja Pesäpuuhun liittyvissä asioissa työpajassa pohdittiin kuinka palautekoontitilaisuuksien siirtäminen paikan päällä tapahtuviksi haastaa niin ikään vertaisarviointeja tekeviä Sankareita ja sitä kautta myös Pesäpuuta. Raskaimmaksi asiaksi nostettiin matkustaminen, sillä sijaishuoltolaitokset sijaitsevat eri puolilla Suomea ja tämän vuoksi aikaa tulee varata riittävästi pelkkään matkustamiseen. Vastauksien perusteella haastavaksi koettiin se, kuinka Sankarit itse pystyvät pitämään yllä ja säätelemään omia voimavarojaan. Vertaisarvioinnin haastattelussa on paljon kysymyksiä ja niiden läpikäyminen kasvotusten voi olla kuormittavaa. Keskeistä on oman kuormituksen pohtiminen, sillä Sankareilla tulee olla voimia olla läsnä tilaisuudessa ja työpajassa pohdittiin Sankarien roolia myös positiivisen ilmapiirin luomisessa, vaikka tätä ei varsinaisesti Sankareilta edellytetäkään. Työpajassa pohdittiinkin, miten varmistetaan sellainen rento ilmapiiri, missä on hyvä olo sekä kertoa, että kuulla asioita. Rennon ilmapiirin nähtiin poistavan jäykkyyttä, mikä osaltaan helpottaa kaikkien osallistumista.

80 kysymystä läpikäynti on todella paljon yhteen settiin.

Raskainta: matkustamisosuus, omien voimavarojen säätely & kuormituksen pohtiminen.

Kuten jo aiemmin todettu, on VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuudet toistaiseksi toteutettu etäyhteyksin Teamsin välityksellä. Tämä nähtiin haasteellisena, koska etäyhteyksin järjestetyt palautekoontitilaisuudet ovat olleet passiivisia ja etänä positiivisen ilmapiirin luominen on vaikeaa. Vastaajat kokivat, ettei Teams ole nuorten työväline, päinvastoin se koettiin hyvin aikuislähtöisenä. Sankarien kokemuksen mukaan etäyhteyksien kautta ei näe osallistujien reaktioita, nuoret jäävät helposti taustalle sekä yleisesti ottaen ihmisten mukaan ottaminen keskusteluun on vaikeaa.

Kipukohta on, että ollaan etänä, ei näe reaktioita, ei saa ihmisiä mukaan.

Teams ei ole nuorten työväline, hyvin aikuislähtöistä.

Vastaajat kokivat, että suurin kipukohta palautekoontitilaisuuksiin liittyen onkin ollut niiden järjestäminen etäyhteyksillä. Esiin nostettiin, että palautekoontitilaisuuteen tällä hetkellä varattu tunti ei riitä, mikäli tilaisuus pidetään paikan päällä etäyhteyksien sijasta ja jos tarkoituksena on tehdä muutakin kuin esittää itse koonti. Tulevaisuudessa, jos ja kun palautekoontit järjestetään laitoksissa paikan päällä, tuo se mukanaan paljon hyvää ja tällä hetkellä esiintyviä haasteita on helpompi lähteä työstämään kohti dialogisempaa ja yhteiskehittävää suuntaa.

7.2.3 Kehittämiskohteet

Learning Cafén osallistujilla oli selkeä visio siitä, minkälainen lasten ja nuorten osallisuutta vahvistavan yhteiskehittämisen-palautekoontitilaisuuden tulisi olla ja konkreettisia kehittämisehdotuksia, millä siihen päästäisiin. Kehittämisehdotukset liittyivät ammattilaisten roolin selkeyttämiseen sekä vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen yhteiskehittämistilanteissa.

Työpajassa nousi esiin tarve ennakkoinfolle tai koulutukselle, joka tulisi pitää ennen paikan päällä sijaishuoltolaitoksessa pidettävää palautekoontitilaisuutta. Tämänhetkiseenkin VALTTI-vertaisarvioinnin prosessiin kuuluu laitoksille pidettävä aloitusinfo, mutta nähtiin että siihen tulisi lisätä asioita. Työpajan osallistujien mukaan etukäteisvalmennuksessa olisi hyvä käydä läpi minkälaisia erilaisia reaktioita palautekoontitilaisuudessa voi nousta, ja miten siinä tilanteessa voisi ammattilaisena toimia rakentavasti. Työpajan osallistujien mukaan valmennus toimisi hyvin etäyhteyksien kautta, osana laitoksen työntekijöille pidettävää VALTTI-vertaisarvioinnin alkuinfoa, jossa Sankarit eivät ole olleet mukana eivätkä olisi jatkossakaan.

Tunnistaa reaktiot ja käyttäytymismallit ja nostaa ne esille -> hyvät vuorovaikutustaidot -> konfliktin ratkaisun taidot -> coping-mekanismit -> koulutus/powerpoint henkilökunnalle ja pesäpuun työntek. ja sankareille (millaista osaamista tarvitaan)

Tässä laitoksen työntekijöille pidettävässä ennakkobriiffauksessa tulisi myös käsitellä yleisiä toimintaohjeita ja asioita palautekoontitilaisuuteen liittyen; minkälaista osallistumista työntekijöiltä odotetaan, lasten ja nuorten aktiivisen kuulemisen merkitys ja kannustuksen antaminen nuorelle, jos huomaa tällä olevan asiaa, erilaisten tunteiden nouseminen ja hyväksyminen sekä ammattilaisilta tarvittava valmius kuunnella lapsia ja nuoria aidosti ja vastaanottaa mahdollisesti raskaitakin kokemuksia.

Luottamuksen syntyminen nuorten kanssa, onko aikuiset valmiit kuulemaan kaikkea jos ei pysty kuuntelemaan kaikkea mitä nuoret tuottaa elämästään

Ennakkovalmistautuminen nähtiin yleensäkin tärkeänä asiana. Paikan päällä pidettävän yhteiskehittämispalautekoontitilaisuuden rakenne ja aikataulutukset sekä roolit tulisivat olla selkeinä tiedossa kaikilla jo etukäteen. Työpajan osallistujien mukaan laitoksessa olisi hyvä valmistautua tilaisuuteen samalla tavalla kuin miten vertaisarviointihaastatteluihin on tähän asti valmistauduttu; heille on tulossa vieraita paikan päälle kohtaamaan lapsia ja nuoria, lapsille ja nuorille on varattu jotain mukavaa syötävää, ja työntekijät eivät vain tule tilaisuuteen paikan päälle vaan ovat aktiivisesti läsnä avoimin mielin.

Palautekoontiin valmistautuminen laitoksessa, ei vaan tulla, kuunnella & lähdetä.

Learning Cafén osallistujien mukaan palautekoontitilaisuudesta tulisi tehdä lasten ja nuorten tilaisuus - ammattilaisten roolia tulee tarkoituksellisesti rajata, jotta lasten ja nuorten ääni pääsee paremmin esiin. Työntekijöiden olisi kuitenkin tärkeää sanoittaa lasten ja nuorten äänen kuulemisen merkitystä ja heidän asiantuntijuuttaan omassa elämässään. Tähän asti Sankarien tehtävänä palautekoontitilaisuuksissa on ollut esittää kirjoittamansa koonti lasten ja nuorten vastauksista VALTTI-vertaisarvioinnin haastattelukysymyksiin. Paikan päällä pidettävissä tilaisuuksissa Sankarit näkivät mahdollisuuksia uudenlaiseen rooliin, jossa he voisivat olla luomassa yhteyksiä ja luottamusta osapuolten välille.

Sillanrakentajana toimiminen yhteiseen keskusteluun

Sankarit pohtivat, että paikan päällä ollessa he voisivat käydä pyytämässä lapsia ja nuoria mukaan tilaisuuteen, ja tilaisuudessa kannustaa heitä mukaan keskusteluun. He myös miettivät uutena asiana lähettäisivätkö he nuorille vertaishaastattelun jälkeen, ennen palautekoontitilaisuutta jonkin viestin tai kortin.

7.3 Digitaalinen työskentelyalusta ja tehdyt toimenpiteet

Digitaaliselle työskentelyalustalle tulleet kehittämissuositukset, kysymykset tai pohdittavat asiat käytiin tarkoin läpi. Yhteiskehittämisen pohjalta materiaaliin tehtiin pieniä muutoksia ja kaksi kokonaan uutta sivua; infograafi yhteiskehittämisestä ja osallisuuden vahvistamista ohjaavista periaatteista sekä turvallisemman tilan periaatteet-sivu. Lisäksi materiaalin loppuun lisättiin lähdeluettelo, jota ei vielä alustavassa materiaalissa ollut nähtävillä. Pesäpuun toiveesta materiaaliin laitettiin Pesäpuun ja VALTTI-vertaisarvioinnin logot, jotka saimme Pesäpuun viestinnästä. Ulkoasua ei muokattu muutoin kuin värityksen osalta, sopimaan paremmin VALTTI-vertaisarvioinnin muun materiaalin väritykseen. Muokkaamisen ja lisäyksen tekemisten jälkeen 15-sivuinen valmennusmateriaali lähetettiin kahdella eri

väriteemalla Pesäpuun yhteyshenkilöille sähköpostitse pdf-muodossa tarkastamista ja kommentointia varten.

Pidimme Pesäpuun yhteyshenkilöiden kanssa 13.5.2025 etätapaamisen. Yhteyshenkilöt olivat katsoneet tekemämme materiaalin Pesäpuun viestintäosaston kanssa läpi, ja kertoivat heiltä tulevien muokkauspyyntöjen olevan lähinnä termien ja sanamuotojen tarkentamista. Yhteyshenkilöiden mukaan materiaali näytti hyvältä, ja he kertoivat pitäneensä erityisesti beigestä versiosta, joka oli tehty VALTTI-vertaisarvioinnin värikoodeja hyväksikäyttäen. Tämä väryitys jäi myös lopulliseen versioon. Kävimme materiaalin sivu sivulta läpi, ja keskustelimme eri termeistä mitä VALTTI-vertaisarviointiprosessiin liittyy. Opinnäytetyöprosessimme sai aikaan myös Pesäpuun sisäistä kehittämistä VALTTiin liittyen. Pesäpuussa oli päädytty muuntamaan infotilaisuus-, haastattelu- ja palautekoontitilaisuus-termit uusiin, ja nämä uudet termit sovittiin huomioitavan materiaalissa. Ainoa varsinainen isompi sisällöllinen muutos tekemäämme materiaaliin liittyi turvallisemman tilan periaatteet-sivuun, jonka tilalle sovittiin laitettavan Pesäpuun oma turvallisemman tilan periaatteet-ohjeistus.

Tehtyämme yhdessä keskustellut muutokset valmennusmateriaaliin, toimitettiin valmis materiaali Pesäpuulle. Materiaali lähetettiin sähköpostitse powerpoint- ja pdf-muodoissa sekä Pesäpuulle jaettiin materiaalin käyttö- ja muokkaus oikeus Canvassa.

8 Materiaalin esittely

Opinnäytetyön kolmantena kehittämistehtävänä oli tuottaa Pesäpuulle yhteiskehittämisen valmennusmateriaali osaksi VALTTI-vertaisarvioinnin prosessia.

Pesäpuun kanssa on sovittu, että varsinainen valmennusmateriaali suojataan VALTTI-vertaisarvioinnin suojauskeinon avulla, että materiaali jätetään julkisesta opinnäytetyöstä pois ja sitä voidaan esitellä vain yleisellä tasolla. Tästä syystä valmennusmateriaalin tarkkaa sisältöä ei avata opinnäytetyössä, eikä siitä ole esimerkiksi kuvia.

Materiaalin muotoiluun käytimme Canvaa, joka on graafisen suunnittelun verkkotyökalu. Materiaali on koottu A4 kokoiselle pohjalle, pystysuuntaisille sivuille. Materiaalin visuaalinen ilme pohjautuu omiin näkemyksiimme ja siihen on sovitusti lisätty Pesäpuun ja VALTTI-vertaisarvioinnin logot, jotka on saatu Pesäpuun viestinnästä materiaaliin laitettavaksi. Materiaalin sisältö koostuu teorianäkökulmista liittyen osallisuuteen ja yhteiskehittämiseen, jonka lisäksi materiaalin kokoamisessa käytettiin asiantuntijahaastatteluista sekä työpajoista saatua kokemus- ja asiantuntijatietoa. Materiaali etenee osallisuuden ja yhteiskehittämisen teorianäkökulman kautta VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontilaisuuteen liittyviin asioihin. Materiaalin teema **Osallisuus** kattaa tietoa yleisellä tasolla siitä mitä on osallisuus, mitä osallisuus tarkoittaa nuorten näkökulmasta sekä tietoa ja huomioitavia asioita osallisuudesta liittyen sijaishuollon kontekstiin. **Yhteiskehittämisen** teemaa tarkastellaan ensin yhteiskehittämisen teorianäkökulman kautta, jonka jälkeen käsitellään yhteiskehittämistä nuorten kanssa. Loppuun on koottu tärkeää tietoa **työntekijöille** nuorten kanssa tehtävästä yhteiskehittämisestä sekä nuorten osallisuutta vahvistavasta VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontilaisuudesta. Lopuksi esitellään **palautekoontilaisuuteen** vaikuttavia asioita.

Kun opinnäytetyön tuotos sisältää tekstejä, on pidettävä huolta siitä, että ne soveltuvat siihen viestintätilanteeseen mihin ne on tarkoitettu. Tekstit tulee kirjoittaa kohderyhmää puhuttelevasti, ja sovittaa niiden tyyli ja sävy tarkoituksenmukaisiksi. Tekstit tulisi suunnitella sellaisiksi, että ne ovat kaikkien kohderyhmään kuuluvien ymmärrettävissä. Ne tulisi kirjoittaa selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä, ja käyttää tarpeen mukaan selkokieltä. Kostamon ym. mukaan tekstin lisäksi tulisi käyttää esimerkiksi kuvia ja kuvatekstejä. (Kostamo ym. 2022.) Materiaalia tehdessä pohdimme sanojen muotoiluja ja käytettyjä käsitteitä, jotta sisältö on selkeä ja mahdollisimman helposti ymmärrettävissä. Pyrimme siihen, että sisältö on koottu kattavasti ja tiiviisti, ollen näin mahdollisimman lukija- ja käyttäjäystävällinen. Valmennusmateriaalissa käytettiin harkitusti Canvassa saatavilla olevia kuvia ja elementtejä tuomaan tekstiin ilmavuutta ja jaksottamaan sitä. Materiaali laadittiin sähköiseen muotoon, ja se on myös mahdollista tulostaa paperille.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia yhteiskehittämisen tueksi VALTTI-vertaisarvioinnin asiakaspalautetilaisuuksia varten. Tavoitteena oli pyrkiä vahvistamaan sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten osallisuutta ja kehittämään sijaishuollossa työskenteleville ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden vahvistamiseksi. Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisenä kehittämistyönä, jossa lähestymistapana oli konstruktivinen tutkimus. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin asiantuntija-haastatteluita ja Learning Café-työpajaa, joiden jälkeen toteutimme yhteiskehittämistä digitaalisella työskentelyalustalla yhdessä työpajaan osallistuneiden Sankarit -kehittäjäryhmän kanssa.

Tutkimuksellisen osion asiantuntijahaastatteluista pyrittiin löytämään vastauksia laatimaamme tutkimuskysymykseen. Tutkimuksellista osiota ohjaava tutkimuskysymys oli:

- Millainen on lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus?

Tutkimuskysymykseen pyrittiin vastaamaan kahden alatutkimuskysymyksen avulla:

- Mitkä tekijät vahvistavat sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten osallisuutta palautekoontitilaisuuksissa?
- Millaisia edellytyksiä lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus vaatii?

Tavoitteena oli siis tunnistaa mitkä tekijät vahvistavat lasten ja nuorten osallisuutta VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksissa, millaisia edellytyksiä osallisuutta vahvistava yhteiskehittämistilaisuus vaatii ja näiden asioiden kautta saada ymmärrys siitä millainen lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus on.

Ensimmäisenä kehittämistehtävänä oli tutkimuksellisen osion asiantuntijahaastatteluiden toteuttaminen. Haastatelluilla asiantuntijoilla kummallakin oli kokemusta lastensuojelun sijaishuollossa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä ja ymmärrystä tai kokemusta VALTTI-vertaisarviointista. Asiantuntijahaastattelut antoivat tärkeää tietoa siitä, mitkä tekijät ovat merkityksellisiä ja tärkeitä, kun lähdetään suunnittelemaan ja toteuttamaan aikaisemmin etäyhteyksillä toteutettuja vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksia kohti paikan päällä tapahtuvia tilaisuuksia sekä tarkastelemaan sitä, mitkä tekijät vaikuttavat osallisuutta vahvistavan palautekoontitilaisuuden toteutumiseen.

Kuten asiantuntijahaastatteluuissa tuli esiin, lastensuojelussa lapsilla on paljon sellaista kokemustietoa, jota ei ole saatavilla mistään muualta ja lasten rooli tiedontuottajina on hyvin merkittävä. Joskus lasten esiin nostamat asiat voivat tuntua aikuisista pieniltä tai hassuilta, mutta se ei oikeuta asioiden vähättelemistä – lapsen edun mukainen palveluiden kehittäminen edellyttää näiden kokemusten ja tarpeiden huomioonottamista. (Paaso ym. 2016, 18.) Jahnukainen & Paasivirta (2022, 102) tukevat tätä tutkimuksessaan, sillä heidän mukaansa nuoret ovat painottaneet kuinka tärkeää on, että aikuiset kuulevat nuorten pienetkin viestit ja myös ottavat ne vakavasti. Merkityksellisten asioiden vähättely heikentää nuorten mukaan osallisuuden kokemusta – nuorten elämä tapahtuu tässä ja nyt, ja heille tapahtuvat asiat ovat tärkeitä ja merkityksellisiä. Pienetkin teot merkitsevät ja vaikuttavat siihen, että nuorelle syntyy osallisuuden kokemus (Jahnukainen & Paasivirta 2022, 109). Haastatteluuissa nousi esiin useita lasten ja nuoren osallisuutta edistäviä tekijöitä, jotka liittyivät vuorovaikutukseen, lapsen ja nuoren vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja palautekoontitilaisuuksien käytännön toteutumiseen. Lastensuojelun ammattilaiset ovatkin avainasemassa tuke-
massa lasten osallisuutta ja heidän oikeuksiensa toteutumista (Woodman ym. 2023, 126) ja tätä tukee myös se, kuinka asiantuntijahaastatteluista sekä työpajasta saamamme vastaukset osoittivat, että osallisuuden vahvistamisen näkökulmasta keskiössä on erityisesti työntekijöiden rooleihin, asenteisiin ja valmiuksiin liittyvät tekijät. Asia ei ole uusi, sillä vuonna 2022 julkaistu Jahnukaisen ja Paasivirran tutkimus osoittaa, että myös lastensuojelussa työskentelevät ammattilaiset ovat tuoneet esiin, kuinka osallisuuden vahvistamiseksi työntekijöiden on kiinnitettävä huomiota omaan asenteeseensa. On löydettävä yhteinen tahtotila ja pienten muutosten kautta lapsi tai nuori voi kokea olevansa osallisempi. (Jahnukainen & Paasivirta 108.)

Kuten olemme jo aikaisemmin tuoneet ilmi, tutkimuksissa on havaittu lastensuojelussa omaksutun suojelukeskeisen lähestymistavan, mikä asettaa ammattilaisten asiantuntijuuden keskiöön. Tämä johtaa yleensä siihen, että päätöksiä tehdään useimmiten lasten ja nuorten puolesta, eikä heidän kanssaan. (Vis ym. 2012; Alfandari 2017; Middel ym. 2021; Toros, 2021b, Woodman ym. 2023 mukaan.) Haastattelemamme asiantuntijat sekä työpajaan osallistuneet Sankarit toivat esiin, kuinka kehittämisen näkökulma on erilainen kuin asiakastyön näkökulma, ja kuinka yhteiskehittäminen vaatii työntekijöiltä ymmärrystä siitä, miten tukea lasten ja nuorten osallisuutta. Työntekijöiltä tulisi löytyä kunnianhimoa tehdä laadukasta työtä lasten ja nuorten osallisuuden eteen, ja esimerkiksi pienet havahtumiset eivät vaadi isoja käytännön muutoksia. Aikuiset eivät aina tule ajatelleeksi mikä kaikki on merkityksellistä lapsille ja nuorille, joten huomion kiinnittäminen heille tärkeisiin asioihin on tärkeää. Tutkijoiden mukaan palveluita tulisi kehittää asiakaslähtöisesti sekä kiinnittää erityistä huomiota sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten tuen tarpeisiin (Ikonen ym. 2020).

Myös Lindh (2017,110) kumppaneineen on korostanut nuorten roolin vahvistamista palveluiden kehittämisessä ja sosiaalityön vaikuttajina. Tämä voidaan mahdollistaa huomioimalla monipuolisesti nuorten ääni ja heillä oleva kokemustieto.

Toisena kehittämistehtävänä oli kartoittaa millaista materiaalia Pesäpuun Sankarit-kehittäjäryhmän jäsenet kaipaavat yhteiskehittämisestä, ja mitkä ovat olleet hyvin toimivat käytännöt sekä kipukohdat palautekoontitilaisuuksissa. Tämä toteutettiin Learning Cafe -kehittämismenetelmän avulla. Learning Café-työpajassa Sankarit tuottivat tietoa opinnäytetyön tekijöille ja työpajaan osallistuneille Pesäpuun ammattilaisille VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksista ja sijaishuollossa asuvien lasten ja nuorten osallisuudesta. Kokemustiedon perusteella muodostettiin yhdessä Pesäpuun ammattilaisten ja Sankarien kanssa kuva siitä mikä toimii, sekä haasteista ja kehittämisen kohdista vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksiin liittyen. Työpaja aukaisi meille mahdollisuutta kasvattaa ymmärrystämme vertaisarviointista sekä siitä, minkälaisia sijaishuollossa kasvaneiden kokemukset kohtaamisesta ja osallisuudesta sijaishuollossa ovat ja kuinka tärkeää kokemusasiantuntijoiden kanssa palveluiden kehittäminen ylipäätään on. Learning Café-työpajan tavoitteena oli tuoda eri osapuolten erilaiset osaamiset ja näkökulmat yhteen, ja tässä tavoitteessa onnistuttiin.

Learning Cafe -työpajatyöskentelystä saadut tulokset noudattivat melko lailla samaa linjaa asiantuntijahaastatteluiden tulosten kanssa. Myös työpajan tuloksissa nostettiin ammattilaisten ja heidän toimintansa vaikuttavan merkittävällä tavalla lasten ja nuorten osallisuuden kokemukseen ja siihen, kuinka heidän osallisuuttaan vahvistetaan. Ammattilaisten ammatillisen osaamisen ydintä ovat hyvät vuorovaikutustaidot, dialogisuus ja kyky reflektoida omaa toimintaa (Heino 2020, 103), ja nämä ovat niitä taitoja ja yhteiskehittämistä mahdollistavia tekijöitä, joita tarvitaan lasten ja nuorten osallisuuden ja toimijuuden vahvistamisessa palautekoontitilaisuuksissa. Osallisuuden kautta lapselle tai nuorelle tarjoutuu mahdollisuus kokea itsensä nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi sekä omassa elämässään, että suhteessa muihin. Mitä enemmän nuori on tietoinen itsestään, sitä aidommin ja vapaammin hän voi olla oma itsensä. Tämä auttaa myös nuorta tunnistamaan omia ja muiden tarpeita. Osallisuus auttaa omaksumaan vastuuta omista asioista, sitoutumaan niihin sekä mahdollisuutta pystyä vaikuttamaan niihin. Se myös tarjoaa tietoa ja ymmärrystä lastensuojelusta, oikeuksista ja velvollisuuksista (Barkman ym. 2017, 16), sillä osallisuuden vahvistamisen on todettu edistävän hyvinvointia, turvallisuuden tunnetta sekä kasvanutta luottamusta tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus 2024b).

Lastensuojelun sijaishuollon vertaisarvioinnissa on kyse asiakkaana olevien nuorten mielipiteiden kuulemisesta ja esiin nostamisesta arvokkaana asiakaspalautteena yksikön

virallisten toimintaperiaatteiden ja omavalvontasuunnitelmien rinnalle. Vertaisarviointi korostaa nuorten osallisuutta omassa asuinympäristössään, ja vahvistaa nuorten oikeuksien ja edun toteutumista sijaishuollossa. (Westlund 2018, 60.) Opinnäytetyömme tulokset osoittavat selkeästi, että lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksissa vaatii aikuisilta tietoista toimintaa, resursointia ja vastuunottoa. Jokainen ammattilainen orientoituu vuorovaikutukseen hiukan eri tavoin, ja vuorovaikutukseen vaikuttaa asenne jolla toinen ihminen kohdataan (Mönkkönen 2018, 17). VALTTI-vertaisarvioinnin palautteesta keskustellessa voi syntyä dialogisia hetkiä, joissa osapuolten välille syntyy keskinäinen ymmärrys ja tahto viedä asioita yhdessä eteenpäin. Tällaisissa dialogisissa hetkissä ammattilainenkin rohkenee riisua asiantuntijaroolinsa ja etsiä yhdessä nuoren kanssa uusia näkökulmia tilanteeseen (Mönkkönen 2018, 13). Huomioitavaa kuitenkin on, että vaikka kuinka pyritään tasavertaiseen kohtaamiseen ammattilaisen ja asiakasnuorten välillä, toimitaan lastensuojelulaitoksissa kuitenkin ammattilaisten hallinnoimassa toimintaympäristössä, joka luo väistämättä tietynlaisen valta-asetelman työntekijän ja asiakasnuoren välille. Yhteiskehittämisen näkökulma tuo tähän asetelmaan uuden ulottuvuuden. Moilanen ym. (2023) kuvaavatkin, että yhteiskehittämisessä kyseenalaistetaan olemassa olevia valtasuhteita asiakas-työntekijäsuhteessa ja pyritään tuottamaan palveluita, jotka palvelevat paremmin asiakkaiden, tässä tapauksessa sijaishuollossa asuvien nuorten, tarpeita. Tätä lähestymistapaa tukee opinnäytetyömme tuotoksena syntynyt valmennusmateriaali, jonka tarkoituksena on edistää yhteiskehittämisen periaatteiden toteutumista sijaishuollon kontekstissa. Opinnäytetyön tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan sijaishuollossa asuvien nuorten osallisuutta ja kehittämään sijaishuollossa työskenteleville ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja nuorten osallisuuden vahvistamiseksi, ja valmennusmateriaali on keino, jolla tavoite pyritään saavuttamaan.

Opinnäytetyön kolmantena kehittämistehtävä oli tuottaa edellä mainittu yhteiskehittämisen valmennusmateriaali osaksi VALTTI-vertaisarvioinnin prosessia. Alustava valmennusmateriaali koottiin aikaisemmin toteutettujen asiantuntijahaastatteluiden ja työpajatyöskentelyn pohjalta ja sen pohjana käytettiin tietoa osallisuudesta ja yhteiskehittämisestä. Materiaalin jatkokehittämistä tehtiin digitaalisella yhteiskehittämisen alustalla, jonka kautta saatu palaute ja kehittämis ehdotukset osoittivat, että opinnäytetyössä käytetyt aineistonkeruumenetelmät olivat olleet materiaalin tuotetun sisällön kannalta toimivia. Asiantuntijahaastatteluiden ja Learning Café-työpajan analysoitu tieto oli tuottanut toivottua ymmärrystä siitä, millainen lasten ja nuorten osallisuutta vahvistava palautekoontitilaisuus on, ja tuonut esiin palautekoontitilaisuuksien sekä toimivia käytäntöjä että haasteita osallisuuden ja yhteiskehittämisen näkökulmasta. Alustalle jätetyissä kommentteissa ja ehdotuksissa korostui valmennusmateriaalin jo olemassa olevan sisällön tiivistäminen ja selkeyttäminen, minkä voi

tulkita viittaavan siihen, että materiaalin perusajatus ja sisältö vastasivat hyvin yhteiskehittämiseen osallistuneiden näkemyksiä ja kokemuksia siitä, mitä valmennusmateriaalin tulisi olennaisesti sisältää.

Tavoittelimme valmennusmateriaalissa selkeää ja informatiivista kokonaisuutta, joka sisältää Pesäpuun toivomat asiat. Ensimmäisissä palavereissa yhteistyökumppanin kanssa keskustellessa, heidän toiveenaan oli, että materiaalin avulla voitaisiin vahvistaa yhteiskehittämistä ja dialogisen oppimisen mahdollisuutta. Keskeinen toive oli, että materiaali tukisi palautekoontitilaisuuksia siten, että nuori saisi kokemuksen kuulluksi tulemisesta. Valmennusmateriaali ei kata kaikkea mitä sijaishuollossa asuvien nuorten osallisuuden vahvistamiseen ja yhteiskehittämiseen VALTTI-vertaisarvioinnin kontekstissa liittyy, mutta se tarjoaa perustietoa asioista, joita sijaishuollon työntekijöiden tulisi ainakin huomioida sijaishuollossa asuvien osallisuuden vahvistamisen näkökulmasta.

Sijoitetuilla nuorilla on paljon hyviä kokemuksia sijaishuollosta, mutta he ovat myös tuoneet esiin kritiikkiä sijaishuollon käytäntöihin kohdistuen. Kritiikki on kohdistunut erityisesti nuorten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen, kuulluksi tulemisen kokemukseen sekä siihen, että nuorilla on oikeus saada perustelut aikuisten tekemille päätöksille. Nuorten kritiikin taustalla on ollut halu ja tarve tulla nähdyiksi ja kohdatuiksi yksilöinä. Onkin tärkeää, että nuorten yksilölliset tarpeet ja mielipiteet huomioidaan arjessa ja he tulevat kuulluiksi heidän elämänsä koskevia päätöksiä tehtäessä. Kun nuori kokee olevansa osallinen ja hänellä on mahdollisuus osallistua päätöksentekoon, on hänen myös helpompi kuunnella, mitä aikuisilla on sanottavaa sekä hyväksyä heidän ehdottamansa päätökset. (Vario ym. 2012, 5; Alfandari 2017, Woodman ym. 2023, 126 mukaan.) Kun nuorilla on mahdollisuus osallistua päätöksentekoon, he kokevat itsensä osallisina prosessiin. Vaikka päätökset poikkeaisivatkin heidän toiveistaan, vahvistaa päätöksentekoon osallistuminen heidän luottamustaan koko prosessia ja siinä tehtyjä päätöksiä kohtaan. (Alfandari 2017, Woodman ym. 2023, 126 mukaan.) Jos nuorten asioista päätetään ilman heidän osallistumistaan, lopputulos voi poiketa täysin siitä, mitä he ovat itse toivoneet tai suunnitelleet (Jahnukainen & Paasivirta 2022, 102). Jahnukaisen ja Paasivirran (2022, 101) tutkimuksen mukaan, nuoret ovat tuoneet esiin, että he kaipaavat kannustusta tiedon vastaanottamiseen, jotta he voivat ymmärtää itseään koskevia päätöksiä paremmin.

Sekä opinnäyte- että kehittämisprosessin luonteeseen kuuluu, että työn tavoite tai kehittämistehtävä voi tarkentua prosessin edetessä (Kostamo ym. 2022). Varsinainen tarkoitus, eli valmennusmateriaali osaksi lastensuojelun sijaishuollossa tehtävää yhteiskehittämistä varten, ei muuttunut, mutta sen sijaan kohta VALTTI-vertaisarviointiprosessissa mihin materiaalin käyttöä oli ajateltu, tarkentui opinnäytetyöprosessin edetessä. Opinnäytetyötä

aloittaessa yhteinen fokus Pesäpuun yhteyshenkilön kanssa oli, että opinnäytetyön tuloksena syntyvä materiaali tullaan tekemään VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuksiin yhteiskehittämisen prosessin aloittamisen tukemiseksi. Tapasimme Pesäpuun yhteyshenkilöiden kanssa huhtikuussa, ja esittelimme heille asiantuntijahaastattelusta saamaamme tietoa VALTTI-palautekoontitilaisuuksien kehittämistä ajatellen. Yhteisessä keskustelussa refleктоimme tietoa sekä ajatuksia siitä, mihin vertaisarviointiprosessin vaiheeseen opinnäytetyömme tuotoksena syntyvä materiaali olisi hyvä kohdentaa. Asiantuntijahaastattelusta nousseen tiedon ja yhteisen reflektion pohjalta lähdimme keskustelemaan siitä, kuinka VALTTI-vertaisarviointiprosessiin liittyvän yhteiskehittämisen olisi tärkeää olla tiedossa heti prosessin alusta alkaen.

Myös työpajan, kuten haastatteluiden tuloksissakin, toistui ennakkoinnin, etukäteisinformoinnin ja tiedottamisen merkitys yhteiskehittämisessä. Yhteiskehittäminen osana VALTTI-vertaisarvioinnin prosessia vaikuttaakin tulostemme perusteella edellyttävän sitä, että osallistujille – tässä tapauksessa erityisesti sijaishuoltolaitoksen henkilöstölle – tarjotaan riittävästi ennakkotietoa. Selkeä ja ajoissa jaettu tieto lisää ymmärrystä ja sitoutumista, joka vahvistaa vuorovaikutuksellisuutta ja dialogisuutta. Olemme jo tuoneet ilmi, kuinka dialogin keskiössä on se, miten osallistujat kokevat ja ymmärtävät käsiteltävän asian tai ilmiön (Alhanen 2024). Alhanen (2024) on myös tuonut esiin, kuinka on tärkeää tarkentaa käsiteltävästä asiasta yhteistä ymmärrystä niin, että se tukee kaikkien osapuolten tarpeita. Jotta yhteiskehittäminen, ja sitä kautta myös nuorten osallisuuden vahvistaminen toteutuisi, koemme, että luomamme valmennusmateriaali toimii näin ollen informatiivisena välineenä yhteiskehittämisestä VALTTI-vertaisarviointiprosessin alkuvaiheessa. Kehittämistyömme tuloksena syntyi materiaali, joka edistää yhteiskehittämisen prosessia ja soveltuu käytettäväksi heti VALTTI-vertaisarvioinnin **aloitusinfossa**.

9.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu

Opinnäytetyön toteuttaminen edellyttää tutkimusetiikan noudattamista eikä opinnäytetyötä tehdessä voi välttyä tutkimuseettiseltä keskustelulta. *Tutkimusetiikka* tarkoittaa yleisesti sovitun sääntöjä suhteessa kaikkiin tutkimukseen osallistuviin sekä niihin, keihin toteutettu tutkimus vaikuttaa, kuten kollegoihin, itse tutkimuskohteeseen, rahoittajiin tai toimeksiantajiin. Tutkimusetiikka on keskeinen osa tutkimusprosessia alusta loppuun saakka. Se kattaa kaiken tutkimusaiheen suunnittelusta ja toteutuksesta aina tulosten raportointiin asti. (Vilka 2021, 41; Vilka 2025 44–45.) Aaltio ja Juuti (2020) ovat kiteyttäneet laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen kolmeen käsitteeseen. Nämä käsitteet ovat uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. *Hyvä tieteellinen käytäntö* puolestaan viittaa niihin eettisesti kestäviin

tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiin, joita tutkimuksessa käytetään. Tiedonhankintamenetelmien tulee olla tiedeyhteisön hyväksymiä ja tiedonhankinnan tulee perustua oman alan tieteellisen kirjallisuuden tuntemukseen sekä muihin hyväksytyihin tietolähteisiin. (Vilka 2021, 41–42; Vilka 2025, 45–46.) Opinnäytetyössä käytetyt lähteet on valittu niiden ajantasaisuuden, tieteellisen luotettavuuden ja aiheeseen liittyvän relevanssin perusteella. Tutkimuksellisen tiedon rinnalle on tuotu joitain ei-tieteellisiä lähteitä tuomaan teoriaan syvyyttä. Käytetty tutkimuskirjallisuus ja muut käytetyt lähteet on dokumentoitu sisällysluetteloon. Dokumentoinnissa on pyritty tarkkuuteen ja huolellisuuteen. Verkkokirjastoista löytyvät sivunumeroimattomat lähteet ovat tutkimuksellisen kehittämistyön läpinäkyvyyden kannalta haastavia, sillä tällöin lähteisiin perehtyminen on lukijan vastuulla.

Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää, että tutkimusta tehdessään, tutkija osoittaa johdonmukaista hallintaa läpi tutkimusprosessin. Tutkimustulosten tulee olla tieteellisesti päteviä – tutkimuksen tavoitteena on joko tuottaa uutta tietoa tai tarjota uusia näkökulmia siihen, miten vanhaa tietoa voidaan hyödyntää tai yhdistää uudella tavalla. Tutkijan on myös toimittava rehellisesti ja vilpittömästi muita tutkijoita kohtaan. (Vilka 2021, 41–42; Vilka 2025, 45–46.)

Ammattikorkeakouluissa toteutettavat opinnäytetyöt ovat pääosin työelämälähtöisiä tutkimus- ja kehittämishankkeita (Arene 2025, 13). Ojasalon ym. (2015, 48) mukaan työelämälähtöisessä kehittämistyössä korostuu tieteen tuottamisen lisäksi myös työmaailman eettiset säännöt. Kehittämistyölle asetettujen tavoitteiden on oltava korkean moraalin mukaisia, työtä tehdessä on muistettava rehellisyys ja huolellisuus ja kehittämistyön seurausten on oltava käytäntöä hyödyttäviä. Myös työelämälähtöisessä kehittämistyössä noudatetaan tutkimuseettikaa. Kehittämistyötä tehdessä huomioitiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023, 12) laatimat hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet, joita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Tämän lisäksi noudatettiin Arenen (2025) laatimia *ammattikorkeakoulujen opinnäytetyön eettisiä suosituksia* läpi koko kehittämistyön prosessin sekä pidettiin huolta eettisyyden toteutumisesta.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023, 13) mukaan ennen tutkimusaineiston keruun aloittamista on huolehdittava tieteelliseen toimintaan vaadittavat luvat, suostumukset ja eettinen ennakoarviointi. Tutkimuksessa tarvittavat luvat myönnetään tutkimussuunnitelman perusteella eikä lupia voi hakea jälkikäteen (Vilka 2025, 54). Opinnäytetyötä varten pyydettiin tarvittavilta organisaatioilta tutkimusluvat, jotka saatiin hyväksytyin tutkimussuunnitelman jälkeen. Yhteistyökumppani Pesäpuun tutkimuslupa on opinnäytetyön liitteenä (liite 1). Asiantuntijahaastateltavan organisaation tutkimuslupaa ei ole liitteenä, koska tutkimusluvasta selviäisi eliittiotannalla valittu asiantuntija ja organisaatio, missä hän työskentelee.

Tämän vuoksi asiantuntijahaastatteluun osallistuneen asiantuntijan organisaatiota ei myöskään mainita tässä opinnäytetyöraportissa. Jättämällä organisaation nimi mainitsematta, pyritään suojaamaan haastateltavan anonymiteettiä ja varmistamaan, ettei häntä voida tunnistaa tai yhdistää työpaikkaansa perustuen.

Opinnäytetyötä varten laadittiin tietosuojailmoitus (liite 2), joka oli asiantuntijahaastatteluihin sekä Learning cafe -työpajaan osallistuvien saatavilla. Tietosuojailmoitus perustuu *EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen (2016/679)* sekä *Suomen tietosuojalakiin (1050/2018)*. Tietosuojailmoituksen laatimisella varmistettiin, että opinnäytetyössä noudatettiin tietosuojalainsäädäntöä. Tietosuojailmoitus on toimitettava tutkimukseen osallistuville aina, kun käsitellään henkilötietoja. Henkilötietoja ovat esimerkiksi henkilön kuva, ääni ja nimi. (Vilkka 2025, 52.) Vastaajat saivat ennen osallistumistaan luettavakseen myös saatekirjeen (liitteet 4 ja 6), jossa tuotiin esiin opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet sekä tietoa opinnäytetyöhön kerättyjen tietojen ja vastausten käsittelystä, säilyttämisestä ja hävittämisestä. Vastaajat täyttivät ennen osallistumistaan suostumuslomakkeen (liitteet 5 ja 8), mikä sisälsi osallistujan nimen sekä allekirjoituksen. Digitaalisen alustan anonyymiin yhteiskehittämiseen on luvaksi tulkittu osallistujan osallistuminen.

Asiantuntijahaastateltavat saivat etukäteen tiedoksi teemahaastattelurungon (liite 6). Tuomen & Sarajärven (2018, 86) mukaan onkin eettisesti perusteltua kertoa tiedonantajille mitä haastattelu koskee, ja toisaalta on myös hyvä huomioida ihmisten sitoutuvan tutkimukseen paremmin, kun he tietävät mistä on kyse. Haastattelutilanteessa haastateltaville kerrottiin, että haastattelu tallennetaan.

Pesäpuun työntekijöille työpajaan ja digitaalisen alustan yhteiskehittämiseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista tai osa henkilöiden työtehtävää. Opinnäytetyössä varmistettiin, ettei yksittäisen osallistujan osuus ole tunnistettavissa tästä raportista tai opinnäytetyön tuotoksena syntyneestä valmennusmateriaalista.

Opinnäytetyötä varten kerätty aineisto on suojattu anonymisoimalla tai se on hävitetty. Opinnäytetyöhön liittyviä saatekirjeitä, tietosuojailmoitusta ja suostumuslomakkeita säilytettiin opinnäytteen tekijöillä siihen saakka, kunnes opinnäytetyö valmistui. Tämän jälkeen kaikki lomakkeet hävitettiin asianmukaisesti tietosuoja huomioiden.

Huolellinen tietosuojan huomioiminen on olennainen osa eettisesti kestävästä tutkimuksesta. Eettisten käytäntöjen ohella tutkimuksen luotettavuus rakentuu myös metodologisten ja menetelmällisten valintojen kautta. Tutkimuksen luotettavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija pystyy perustellusti osoittamaan lukijalle ammattitaitonsa sekä valintojensa ja menetelmiensä tarkoituksenmukaisuuden tutkimusongelman ratkaisemiseksi ja tutkimuksensa toteuttamiseksi. Tutkijan on kuvattava tutkimusprosessinsa avoimesti ja rehellisesti sellaisena

kuin se on todellisuudessa edennyt. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida ilmaista määrällisten mittarien mukaisena arviona, vaan luotettavuuden tarkastelu perustuu esimerkiksi siihen, millaisia laadullisia menetelmiä työssä on käytetty. (Puusa & Juuti 2020.) Yksi mahdollisuus, jolla tutkimuksen luotettavuutta voi vahvistaa, on käyttää useampaa eri tutkimusmetodia, jota kutsutaan *triangulaatioksi* eli monimenetelmälliseksi lähestymistavaksi. Triangulaation tavoitteena on lisätä tutkimuksen kattavuutta ja täten vähentää tutkimuksen luotettavuusvirheitä. (Vilkkä 2025, 85; Aaltio ja Juuti 2020, 185.)

Tässä tutkimuksellisessa kehittämistyössä hyödynnettiin kahta erilaista kehittämismenetelmää, mikä osaltaan vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Menetelmien yhdistäminen mahdollisti aiheen tarkastelun eri näkökulmista ja lisäsi aineiston monipuolisuutta. Eri kehittämismenetelmien yhdistämisellä pyrittiin vahvistamaan ja lisäämään moniäänisyyttä, kun tietoa aiheesta kerättiin sekä Pesäpuun asiantuntijoilta että kokemusasiantuntijoina toimivilta henkilöiltä. Tämä lisää myös tutkimuksen uskottavuutta, kun tuloksia ei perustella vain yhden aineistolähteen pohjalta. Näemme, että asiantuntijahaastatteluista saatu tieto tukee jo olemassa olevaa tieteellistä ja tutkittua tietoa ja täten lisää ymmärrystä tutkittavasta aiheesta sekä vahvistaa tutkimuksen tieteellistä arvoa ja uskottavuutta. Haastattelemamme asiantuntijat omaavat syvällistä tietoa, kokemusta sekä näkemystä omalta alaltaan ja heidän asiantuntijuutensa voi tuoda esiin uudenlaisia tai toisenlaisia näkökulmia, koska he katsovat vertaisarviointiprosessia eri näkökulmasta kuin Sankarit.

Oman asiantuntijuuden kehittyminen

Tutkimuksellinen kehittäminen on yksi sosionomi-YAMK:n kompetensseista. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskellut sosionomi osaa *“kehittää toimintaansa ja sosiaalialan käytäntöjä ajantasaiseen tutkimukseen perustuen, asiakaslähtöisesti ja yhteiskehittämistä hyödyntäen”*. (SOAMK 2023.)

Opinnäytetyöprosessin aikana asiantuntijuutemme kehittyi merkittävästi ja matkan varrella opimme paljon. Kokemus oli silmiä avaava, tarjoten uusia näkökulmia ja syventäen ymmärrystämme vertaisarvioinnista, osallisuudesta, yhteiskehittämisestä kuin koko tutkimuksellisen kehittämisen prosessistakin. Kokonaisuutena opinnäytetyöprosessi ei ainoastaan kasvattanut teoreettista osaamistamme, vaan myös haastoi ajatteluamme ja kehitti kykyämme tarkastella aiheita kriittisesti ja moninäkökulmaisesti. Prosessin aikana kohtasimme myös haasteita ja vaikeita hetkiä, jotka lopulta kääntyivät arvokkaiksi oppimiskokemuksiksi. Tunnistimme omat kehityskohteemme sekä yksilöinä että yhteisinä opinnäyteprosessin vetäjinä. Opinnäytetyön tekeminen yhdessä antoi tilaisuuden reflektointiin, joka taas toi oman lisäarvonsa prosessiin.

Asiantuntijahaastatteluiden toteutus sujui kokonaisuudessaan hyvin ja niistä saatiin tutkimuksellisen kehittämistyön kannalta runsaasti merkityksellistä aineistoa. Pieniä puutteita ilmeni kuitenkin suunnitteluvaiheessa, sillä haastattelukysymyksissä oli hiukan toistoa. Asiantuntijahaastatteluiden jälkeen ymmärsimme, että haastattelukysymyksiä oli liikaa suhteessa käytettävissä olleeseen aikaan, mihin osaltaan vaikutti joidenkin haastattelukysymysten samankaltaisuus. Tämä olisi voitu välttää tekemällä etukäteen testihaastattelu, jossa kysymysten asettelua, määrää ja haastatteluun varattua aikaa olisi voitu testata ja täten tarvittaessa muokata.

Osallistuimme opinnäytetyöprosessin aikana, asiantuntijahaastatteluiden välissä, kahteen VALTTI-vertaisarvioinnin palautekoontitilaisuuteen. Tilaisuudet järjestettiin etäyhteyksin ja niihin osallistuivat Pesäpuun erityisasiantuntija, kehittäjäryhmä Sankareiden vertaiset sekä vertaisarvioinnissa mukana olleen sijaishuoltoyksikön nuoria ja työntekijöitä. Tilaisuuksissa Pesäpuun työntekijä fasiltoi tilaisuutta ja vertaisarvioitsijat esittelivät tekemänsä vertaisarvioinnin koonnin. Palautekoontitilaisuuksiin osallistuminen oli mielenkiintoista ja opettavaista ja teimme niiden kautta havaintoja, joita pystyimme hyödyntämään opinnäytetyöprosessin aikana. Yksi keskeinen havainto oli ero palautteen antamiseen keskittyvän tilaisuuden ja yhteisesti keskustellen toteutetun palautekoontitilaisuuden välillä. Yleisellä tasolla voidaan kuvata, että etäyhteyksin järjestetyissä tilaisuuksissa vuorovaikutus jäi usein vähäiseksi. Niistä muodostui helposti yksisuuntaisia palautteen annon ja vastaanoton tilanteita, joissa dialogi, osallisuus ja yhteinen reflektointi jäivät taka-alalle. Tämä passiivisuus heikensi mahdollisuuksia syvempään keskusteluun ja yhteiseen oppimiseen.

Koimme, että tilaisuuteen osallistuneet olisivat voineet hyötyä aktiivisemmasta vuorovaikutuksesta, jossa kaikki osallistujat voivat yhdessä reflektoida ja kehittää ajatuksiaan. Fasilitoija pyrki osallistamaan tilaisuudessa olijoita keskusteluun esimerkiksi kysymällä tunnistavako nämä esiin tuotuja asioita tai kuulostavako ne tutuilta, mutta reaktiot jäivät pääosin niukoiksi. Näkemyksemme mukaan materiaali yhteiskehittämisestä onkin tarpeellinen, jotta palautekoontitilaisuuksia saadaan muunnettua keskustelevampaan ja yhteiskehittävämpään suuntaan.

Palautekoontitilaisuuksiin osallistuessamme havaitsimme myös, että tunti ei riitä yhteiskehittämiseen, vaan se kuuluu jo itsessään palautekoonnin esittelyyn ilman suurempia keskusteluita tai kehittämisen näkökulmaa. Jos tilaisuudesta tahdotaan saada vuorovaikutuksellinen, dialogisuuteen ja osallisuuden vahvistamiseen pohjautuva tilaisuus, on siihen varattava huomattavasti enemmän aikaa.

Yhteiskehittäminen yhdessä Sankarien ja Pesäpuun työntekijöiden kanssa oli oivallinen tapa paneutua ja päästä sisälle VALTTI-vertaisarvioinnin prosessiin kokonaisuudessaan,

mutta erityisesti siihen mitä VALTTI-vertaisarviointiprosessin palautekoontilaisuuksien muuntaminen yhteiskehittävämpään suuntaan tulee vaatimaan. Ympäristönä lastensuojelun laitosten sijaishuolto on meille tuttu työntekijän roolista käsin, mutta yhteiskehittämisen pohtiminen siinä kontekstissa oli uutta.

Learning Café-työpajan järjestäminen sujui pääosin hyvin, vaikka kyseessä oli meille molemmille ensimmäinen kerta sen suunnittelussa ja toteutuksessa. Prosessi tarjosi meille oppimiskokemuksia ja kehitti kykyämme organisoida ja fasilitoida vastaavia tilaisuuksia tulevaisuudessa. Huomasimme kuitenkin, että Learning Café-työpajan loppuosio oli puoleltamme huonosti aikataulutettu. Työpajan kaikki kolme teemaa oli tarkoitus käydä läpi siten, että jokaiselle teemalle ja siitä käytävälle keskustelulle riittäisi tarpeeksi aikaa. Työpajassa vallitsi innostunut ilmapiiri, ja jokaista osallistujaa haluttiin kuulla tarkasti ja tällöin aikataulun seuraaminen jäi sivuosaan. Keskustelu kahdesta ensimmäisestä teemasta vei ajateltua enemmän aikaa, ja viimeinen teema käytiin hyvin nopeasti läpi. Tämä voi vaikuttaa siihen, että viimeisen teeman osalta työpajan osallistujien näkemykset, ajatukset tai ideat eivät olleet tilaisuudessa yhtä kattavasti esillä, mikä voi mahdollisesti heikentää kokonaisuuden tasapainoa. Työpajan aineistoa käsiteltäessä tiedostimme asian ja pyrimme siihen, että esiin nousseet asiat olisivat verrannollisia muiden teemojen kanssa.

Digitaalinen työskentelyalusta oli meille kummallekin uusi konsepti eikä meillä ollut aikaisempaa osaamista tai tietoa sellaisen luomisesta. Myöskään valmennusmateriaalin kokoomisesta meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta. Lopulta kuitenkin onnistuimme mielestämme niillä taidoilla, jotka meillä oli, luomaan selkeän, mutta käytännönläheisen ja helposti ymmärrettävän materiaalin, joka tukee yhteiskehittämistä ja VALTTI-vertaisarvioinnin palautetilaisuuksien järjestämistä sijaishuoltolaitoksissa. Palaute, mitä materiaalista digitaaliselle alustalle saatiin, oli positiivista, rakentavaa sekä kehittämissuuntautunutta ja tuki yhteiskehittämisen periaatteita. Kommentteista ilmeni hyvin mitä materiaalin osalta olisi hyvä vielä kehittää tai muokata, mutta myös se, mikä materiaalissa oli toimivaa ja hyödyllistä ja mistä erityisesti pidettiin.

Yhteiskehittämällä saatu tieto on käytännön läheistä, ja perustuu kokonaisvaltaiseen ja moniääniseen ymmärrykseen. Yhteiskehittämisen keskiössä onkin ammattilaisten ja asiakkaiden välinen yhteistyö, joka perustuu tasavertaiseen kumppanuuteen ja molemminpuoliseen vuorovaikutukseen (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin tutkimuskeskus 2018). Tässä opinnäytetyössä kumppaneina olivat Pesäpuun ammattilaiset ja Sankarit. Opinnäytetyössä pyrimme noudattamaan ja toteuttamaan yhteiskehittämisen periaatteita ja korostamaan opinnäytetyöhön osallistuvien asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijoiden aktiivista roolia. Tämä tarkoitti sitä, että osallistujia pyrittiin osallistamaan mahdollisimman paljon niissä kohdissa, joissa

se oli mahdollista, kuten jatkamalla materiaalin kehittämistä digitaalisella työskentelyalustalla. Yhteiskehittämiseen perustuva lähestymistapa nähtiin keskeisenä toimintona lisätä tämän tutkimuksellisen kehittämistyön merkityksellisyyttä osallistujien näkökulmasta. Näimme, että tämä osaltaan lisää myös luotettavuutta ja uskottavuutta sekä käytännön hyödyllisyyttä, kun mukana on mahdollisimman paljon käytännön kokemuksiin ja tietoon perustuvaa aineistoa. Kuten Strandman & Palo (2017, 145) totesivat, yhteiskehittämisessä kaikki osallistuvat kehittämiseen omalla äänellään ja kehittämisen tarve perustuu siihen, ettei mikään osapuoli voi saavuttaa yksinään sitä lopputulosta, joka on mahdollista saavuttaa yhdessä tekemällä. Valmennusmateriaali olisi jäänyt vajaammaksi ilman Sankarien ja heidän kanssaan toimivien Pesäpuun ammattilaisten osaamista, kokemusta ja tietotaitoa, jotka paitsi rikastuttivat materiaalin sisältöä, myös tukivat omaa ammatillista kasvuamme opinäytetyöprosessin aikana.

Saimme palautetta kehittämistyön prosessista ja sen vaikutuksista myös yhteistyökumppani Pesäpuun yhteyshenkilöiltä. Heidän mukaansa ammattitaitomme, kentän tuntemus sekä kyky reflektoida kehittämistyön eri vaiheita heidän kanssaan on ollut Pesäpuun näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää. Intensiivinen läsnäolo aiheen äärellä ja tapa hahmottaa vertaisarviointiprosessia ja sen eri vaiheita on auttanut Pesäpuuta tarkastelemaan omia tavoitteitaan, käyttämiään käsitteitä sekä kirkastamaan koko vertaisarviointiprosessia – ei ainoastaan sitä osaa, minkä kehittämistä tavoiteltiin. Kehittämistyö kohdentui vertaisarvioinnin menetelmään ja tapaan sitouttaa vertaisarviointiin osallistuvat yksiköt jatkamaan yhteiskehittämistä nuorten ääni huomioiden. Uusi tapa toteuttaa vertaisarviointia, yhteiskehittämisen materiaalit ja uudet käsitteet mahdollistavat sen, että palveluiden lapsilähtöinen kehittäminen vahvistuu ja sitä kautta lastensuojelu voi toteutua paremmin sijoitettujen nuorten kohdalla. (Sillanpää & Minkkinen 2025.)

9.3 Hyödynnettävyys ja jatkokehittämisideat

Opinäytetyön tuloksena syntynyt materiaali on yhteistyökumppani Pesäpuun hyödynnettävissä erityisesti VALTTI-vertaisarvioinnin aloitusinfossa, mutta myös palautekoontitilaisuuksissa ja Sankarien perehdyttämisessä yhteiskehittämiseen vertaisarvioitsijan roolista käsin. Materiaali on suoraan hyödynnettävissä myös yhdellä hyvinvointialueella, jossa tehdään VALTTI-vertaisarvioiteja ja jonka kanssa Pesäpuulla on yhteistyösopimus. Valmennusmateriaali tehtiin digitaaliseen muotoon, jotta se olisi mahdollisimman helposti hyödynnettävissä ja saavutettavissa. Sähköinen versio on käytännöllinen, ja tulostusmahdollisuus vahvistaa hyödynnettävyyttä.

Tällä hetkellä valmennusmateriaalia yhteiskehittämisestä on suunniteltu käytettäväksi yhtenä osana VALTTI-vertaisarvioinnin aloitusinfoa. Sijaishuoltolaitoksiin voisi myös kehittää

nuorille ja työntekijöille yhteisen koulutuksen pelkästään VALTTI-vertaisarvioinnin prosessin päätteeksi tapahtuvaan yhteiskehittämiseen tai sen aloittamiseen liittyen. Jatkokehittämisidea tekemällemme materiaalille voisi liittyä sen sisällölliseen laajentamiseen. Mukaan olisi mahdollista tuoda vielä enemmän teoretietoa tukemaan yhteiskehittämisen ja osallisuuden vahvistamista. Valmennusmateriaalin kääntäminen esimerkiksi englanniksi tukisi sitä, että myös ne työntekijät, joiden äidinkieli ei ole suomi voisivat hyödyntää materiaalia tehokkaammin työssään.

VALTTI-vertaisarviointiin liittyen tulevaisuudessa voisi tutkia miten valmennusmateriaalin käyttö VALTTI-vertaisarvioinnin aloitusinfossa on edistänyt palautekoontitilaisuuksien yhteiskehittämistä. Lisäksi jatkotutkimusmahdollisuutena nousi esille tarve selvittää, miten sijaishuollon lastensuojelulaitoksissa varmistetaan erityisryhmiin kuuluvien nuorten ajatusten ja näkökulmien mukaan saaminen VALTTI-vertaisarviointiprosessin palautekoontitilaisuudessa, ja miten sitä voisi tukea. Sijaishuollossa asuvien nuorten osalta voisi tutkia miten he ovat kokeneet tullessa kuulluiksi ja huomioiduiksi VALTTI-vertaisarvioinnin jälkeen tapahtuvissa kehittämisprosesseissa ja päätöksenteossa, ja miten osallisuus on vaikuttanut heidän hyvinvointiinsa.

Yksi potentiaalinen jatkotutkimuksen aihe olisi tutkimus siitä, kuinka paljon lastensuojelulaitoksissa työskentelevillä ammattilaisilla yleisesti on halukkuutta osallistua yhteiskehittämiseen ja mitkä tekijät siihen vaikuttavat.

Lähteet

Aaltio, I. & Puusa, A. 2020. Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. Painopaikka: Printon Trükikooda, Tallinna 2020. 185.

Alastalo, M., Åkerman, M. & Vaittinen, T. 2017. Asiantuntijahaastattelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvoori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Primo.

Alhanen, K. 2024. Dialogikirja. E-kirja. Into Kustannus Oy. BookBeat.

Barkman, J., Inkinen, H., Isoniemi, S. & Vario, P. 2017. Muutosvoimaa. Kohti nuorten kokemusasiantuntijuutta lastensuojelussa. Opas- ja käsikirja nro on 3/2017. Pesäpuu ry. Kirjapaino Kari Ky, Jyväskylä.

Brady, B., Kennan, D., Forkan, C. Tierney, E., Jackson, R. & Holloway, R. 2018. The participation of children and young people in care: insights from an analysis of national inspection reports in the Republic of Ireland. Viitattu 29.4.2025. Saatavissa <https://researchrepository.universityofgalway.ie/server/api/core/bitstreams/5f573e2f-990d-4bda-a176-4d41e4e55ad1/content>

Brandsen, T. & Honingh, M. 2018. Definitions of Co-Production and Co-Creation. Teoksessa Brandsen, T., Steen, T. & Verschuere, B. (toim.) Co-Production and Co-Creation. Engaging Citizens in Public Services. Routledge. 9-12. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa [9781138 700116text.pdf;jsessionid= A931599BAD8961 D9729E2E9F560C 88B5](https://www.researchgate.net/publication/3281138700116text.pdf;jsessionid=A931599BAD8961D9729E2E9F560C88B5)

Buchert, U. 2018. Vertaisuus, vertaisryhmät ja vertaistuki Kelan sopeutumisvalmennus kursseilla – Toteutuminen kuntoutujien ja heidän läheistensä kokemana. Kuntoutus. Nro 2/2018. 34–45. Viitattu 21.2.2025. Saatavissa <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/100258>

Clottes Heikkilä, H., Heikkilä, H., Anttila, K., Ekonen, M., Kurki A-L., Perälä, A. & Soikkanen, A. 2024. Virtuosit – organisaatioiden välinen yhteiskehittäminen virtuaalisilla alustoilla. Virtuosit. Työpaikkojen virtuaalinen yhteiskehittäminen -hankkeen loppuraportti. Työterveyslaitos Helsinki. 8. Viitattu 17.4.2024. Saatavissa <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148576/TTI-978-952-391-152-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Elo, S. Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede* 2022, 34 (4). 216–220. Viitattu 20.5.2025. Saatavissa <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987/78028>

Eronen, E. 2023. Vertaistuen ja kokemusasiantuntijuuden käsitteet lapsi- ja perhepalveluissa. Teoksessa Malinen, K., Itäpuisto, M., Moilanen, J., Kiili, J., & Punna, M. (toim.) 2023. Vertaistuki ja kokemukseen perustuva asiantuntijuus lasten ja perheiden voimavarana. E-kirja. Vastapaino. Primo.

Falch-Eriksen, A. & Skivenes, M. 2019. Right to Protection: An Implementation Paradox? Teoksessa Karl Harald Søvig & Marit Skivenes & Malcolm Langford. *Children's Rights in Norway*. Oslo: Universitetsforlaget, 107–135. Viitattu 6.5.2025. Saatavissa [10.18261/9788215031415-2019](https://doi.org/10.18261/9788215031415-2019)

General Comment No. 12 (2009). CRC/C/GC/12, 1 July 2009. The right of the child to be heard. Viitattu 9.12.2024. Yleiskommentti saatavissa suomeksi [CRC_C_GC_12_julkaisu.pdf](https://www.unhcr.org/refugees/pdf/CRC_C_GC_12_julkaisu.pdf)

Günther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Viitattu 5.4.2025. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>

Heino, T. (toim.) 2020. Mikä auttaa? Tutkimusperustaiset ja käytännössä toimivat työmenetelmät teininä sijoitettujen lasten hoidossa. Raportti 12/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 103. Viitattu 16.5.2025. Saatavissa <https://www.julkari.fi/handle/10024/140861>

Heinonen, H. 2016. Lastensuojelu ja lapsen etu. Teoksessa Törrönen M., Hänninen K., Jouttimäki P., Lehto-Lundén T., Salovaara P. ja Veistilä M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. E-kirja. Helsinki. Gaudeamus. Primo.

Hietala, O. & Rissanen, P. 2015. Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta: Kokemusasiantuntija - hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi. Helsinki: Kuntoutussäätiö; Mielenterveyden keskusliitto.

Hietala, O. & Rissanen, P. 2017. Yhteiskehittäminen uudenlaisen vastavuoroisuuden virittäjänä. Teoksessa A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala (toim.) Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Primo.

Hietala, O. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittämisessä osallisuus avautuu kaikille. Teoksessa Kostiainen Harri & Nieminen Ari (toim.) Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Juvenes Print Oy, Tampere, 118–138.

Hirschovits-Gerz, T., Sihvo, S., Karjalainen, J. & Nurmela, A. 2019. Kokemusasiatuntijuus Suomessa. Selvitys kokemusasiatuntijakoulutuksen ja -toiminnan käytännöistä. THL:n työpäperi 17/2019. PunaMusta Oy. Helsinki 2019. 10–41. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138436/URN_ISBN_978-952-343-354-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hoikkala, S., Kojo, R., Tervo, J. & Aaltonen, T. 2017. Sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli. Kohti lapsikeskeistä ja lapsenoikeusperustaista toimintatapaa. THL:n työpäperi 19/2017. Viitattu 9.12.2024. Saatavissa [URN_ISBN_978-952-302-855-5.pdf](#)

Hurme, H. & Hirsjärvi, S. 2022. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Gaudeamus. BookBeat.

Iivonen, E. & Pollari, K. 2020. Kansallisen lapsistrategian oikeudellinen perusta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 20/2020. Viitattu 10.5.2025. Saatavissa [Kansallisen lapsistrategian oikeudellinen perusta](#)

Ikonen, R., Eriksson, P. & Heino, T. 2020. Sijoitettujen lasten ja nuorten hyvinvointi ja palvelukokemukset. Kouluterveyskyselyn tuloksia. THL:n työpäperi 35/2020. Viitattu 7.1.2025. Saatavissa

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140595/URN_ISBN_978-952-343-570-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Innokylä. Työkalu. Learning cafe eli oppimiskahvila. Viitattu 14.12.2024. Saatavissa <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>

Isola, A-M., Kaartinen, H., Leeman, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. THL:n työpäperi 33/2017. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy Helsinki. 3–32. Viitattu 14.1.2025. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jaanu, A-M & Tuomi, 2022. OPAS INNOSTAVIEN JA TULOKESELLISTEN ETÄTYÖPAJOJEN JÄRJESTÄMISEEN. Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT Helsinki. 6. Viitattu 24.4.2025. Saatavissa [Opas innostavien ja tuloksellisten etätyöpajojen järjestämiseen | Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT](#)

- Jahnukainen, J. & Paasivirta, A. 2022. Tekoja ja tahtotilaa – Mitä lapsen osallisuuden vahvistaminen vaatii lastensuojelussa? Teoksessa Yliruka, L., Eriksson, L., Jokinen, K. & Pasanen, K. (toim.) Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueella. Työpaperi 52/2022. 101–109. Viitattu 20.5.2025. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145628/TYO%cc%882022_052_Kohti%20monitoimijaista%20lastensuojelua%20hyvinvointialueilla_s_Korjattu%20260123.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Jalonen, H. 2019. Julkisten palvelujen yhteiskehittäminen - kaunista puhetta vai suomalaisen julkishallinnon arkea? Hallinnon Tutkimus. Vol 38 (4). 305–307. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa <https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/98054>
- Kallinen, K. 2024. Kodin merkityksellisyys, haavoittuvuus ja ristiriitaisuus – perhehoitoon sijoitettujen lasten kokemuksia kodista. Nuorisotutkimus, 42. 20. Viitattu 11.5.2025. Saatavissa <https://journal.fi/nuorisotutkimus/article/view/155129?acceptCookies=1>
- Kallio, A. Litterointi. Viitattu 5.4.2025. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Teoksessa Makkonen, T. (toim.) Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 212. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. 40.
- Kansallinen lapsistrategia. 2021. Komiteamietintö. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. Helsinki: Valtioneuvosto. 35. Viitattu 22.11.2024. Saatavissa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162864>
- Kasila, K. & Kettunen, T. 2021. Kokemustietoon perustuva asiantuntijuus. Teoksessa Kettunen, T. & Kasila, K. (toim.) Kokemustieto yhteiskehittämisessä. Hyppy asiakaslähtöisyyteen terveystalveissa. Jyväskylän yliopisto. University of Jyväskylä. Jyväskylä 2021. 11. Viitattu 14.12.2024. Saatavissa https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/74512/5/jyu_reports_1_978-951-39-8543-1.pdf
- Kauppinen, E. & Kiilakoski, T. 2024. "Osallisuuden kokemus ja se osallisuustoiminta siellä arjessa." Nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä osallisuuden merkityksestä työssään. Teoksessa Kivijärvi, A., Kauppinen, E. & Kiilakoski, T. (toim.) Poikkeusoloista uuden kynnyselle. Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2023. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja

249, verkkojulkaisuja 186. 145–147. Viitattu 11.5.2025. Saatavissa <https://edition.fi/nuorisotutkimusseura/catalog/view/967/951/3478-1>

Kauppinen, S. & Luojus, S. 2023. Yhteiskehittäminen palveluinnovaatioiden edistäjänä sosiaali- ja terveysalalla – johtamisen ja hallinnoinnin näkökulma. Teoksessa Rannisto, P-H., Leponiemi, U., Nordling, N. & Kolehmainen J. (toim.) Sosiaali- ja terveysalan innovaatioekosysteemit. Tampere University Press. 191–192. Viitattu 18.3.2025. Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/153022/978-952-359-050-2.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen oppinäytetyöhön. E-kirja. Helsinki: Art House. Primo.

Kurki, A-L., Toivanen, M., Yli-Kaitala, K., Koskela, I., Heusala, T., Luukkala, K., Gluschkoff, K. & Kalakoski V. 2022. Tekoäly työn kehittämisen tueksi! Työterveyslaitos Helsinki. 24, 117. Viitattu 17.4.2025. Saatavissa [TTL-978-952-391-031-7.pdf](https://www.ttl.fi/bitstream/handle/10024/137484/URN_ISBN_978-952-343-267-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Laakso, R. 2019.- “Ne näki musta” Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. THL:n raportti 1/2019. 64–65. Viitattu 8.1.2025. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137484/URN_ISBN_978-952-343-267-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000

Larjovuori, R-L., Lighthart, R., Heikkilä-Tammi, K., Keränen, K., Bordi, L., Laakkonen, T. & Mäkinen J-P. 2020. Digimuutos tehdään yhdessä. 17. Viitattu 17.4.2025. Saatavissa [978-952-03-1405-7.pdf](https://www.ttl.fi/bitstream/handle/10024/137484/URN_ISBN_978-952-03-1405-7.pdf)

Lastensuojelulaki 417/2007

Leemann, L. & Hämäläinen, R.-M. 2015. Asiakasosallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 13.5.2025. Saatavissa https://thl.fi/documents/155392151/190140732/Tietopaketti_Asiakasosallisuus.pdf/6d5b8baf-d5e4-4618-add6-ca0b9a81f214/Tietopaketti_Asiakasosallisuus.pdf?t=1516029084395

Lindh, J., Linnakangas, R. & Laitinen, M. 2017. Teoksessa Pohjola, A., Kairala, M., Lyly, H. & Niskala, A. *Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi: Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa*. Tampere: Vastapaino. 13–127.

Lukka, K. 2001. Konstruktiivinen tutkimusote. Viitattu 15.5.2025. Saatavissa <https://metodix.fi/2014/05/19/lukka-konstruktiivinen-tutkimusote/>

Malinen, K., Itäpuisto, M., Moilanen, J., Kiili, J & Punna, M. 2023. Esipuhe. Teoksessa Punna, M. (toim.) *Vertaistuki ja kokemukseen perustuva asiantuntijuus lasten ja perheiden voimavarana*. Tampere: Vastapaino.

McCafferty, P. 2021. Children's Participation in Child Welfare Decision Making: Recognising Dichotomies, Conceptualising Critically Informed Solutions. *Child Care in Practice*. 10. Viitattu 6.5.2025. Saatavissa <https://doi.org/10.1080/13575279.2021.1896990>

McTavish, JR., McKee, C., MacMillan, HL. 2022 Foster children's perspectives on participation in child welfare processes: A meta-synthesis of qualitative studies. 1-8. Viitattu 29.4.2025. Saatavissa <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0275784>

Meriluoto, T. 2016. Kokemusasiantuntijuus ohjaavana ja voimaannuttavana hallintana. Teoksessa M. Nousiainen, & K. Kulovaara (toim.), *Hallinnan ja osallistamisen politiikat* (s. 65–96). Jyväskylän yliopisto. SoPhi, 132. 65. Viitattu 22.11.2024. Saatavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6613-3>

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. E-kirja. Helsinki: Tietosanoma. Primo.

Moilanen, J., Malinen, K., Tervakoski, N. & Punna, M. 2023. Kokemuksellista tietoa hyödyntävät työmuodot lasten ja perheiden palveluissa: Kartoittava kirjallisuuskatsaus. Teoksessa Malinen, K., Itäpuisto, M., Moilanen, J., Kiili, J., & Punna, M. (toim.) 2023. *Vertaistuki ja kokemukseen perustuva asiantuntijuus lasten ja perheiden voimavarana*. E-Kirja. Vastapaino. Primo.

Mönkkönen, K. 2018. *Vuorovaikutus asiakastyössä: asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Gaudeamus. 13–17.

Nylund, A. 2021. Lapsen osallisuus, etu ja hyvinvointi. Teoksessa Hakalehto, S. & Toivonen, V. (toim.) *Lapsen oikeudet perheessä*. Kauppakamari. 333–334.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. E-kirja. 16–66. Helsinki: Sanoma Pro. Primo.

Ollikainen, A. & Sääsکیlahti, M. 2024. Nuoret mukaan! Yhteiskehittämisen opas kunnille ja kaupungeille. Osallisuuden osaamiskeskus. 6–9. Viitattu 14.12.2024. Saatavissa <https://nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2024/04/Nuoret-mukaan-Yhteiskehittamisen-opas-kunnille-ja-kaupungeille.pdf>

- Paaso, S., Vario, P., Phillips, U., Pesäpuu & Phillips, U. 2016. *Lapset lastensuojelua kehittämässä: Salapoliisitoiminnan opas aikuisille*. Jyväskylä: Pesäpuu ry. 18.
- Peltola, M. & Moisio, J. 2017. Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä. Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaan tietoon. Nuorisotutkimusverkosto. 7–45. Viitattu 15.12.2024.
- Pesäpuu ry a. Pesäpuu. Yhdistys. Viitattu 19.11.2024. Saatavissa <https://pesapuu.fi/pesapuu/yleista-pesapuusta/>
- Pesäpuu ry b. Toiminta. Turvallinen sijaishuolto. VALTTI-vertaisarviointi sijaishuollossa. Viitattu 19.11.2024. Saatavissa <https://pesapuu.fi/toiminta/turvallinen-sijaishuolto/nuoret-vertaisarvioitsijoina/>
- Pesäpuu ry. 2013. Säännöt. Viitattu 19.11.2024. Saatavissa <https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2020/01/PES%C3%84PUU-ry-s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t-3.12.2013.pdf>
- Pesäpuu ry. 2023. Ajankohtaista. Uutinen. Sankarit-kehittäjäryhmä VALTTI-vertaisarvioinnin ytimessä. Julkaistu 20.12.2023. Viitattu 4.2.2025. Saatavissa <https://pesapuu.fi/2023/12/sankarit-kehittajaryhma-valtti-vertaisarvioinnin-ytimessa/>
- Pesäpuu ry c. 2024. Lapset 6–12-vuotiaat - Salapoliisitoiminta. Viitattu 9.12.2024. Saatavissa <https://pesapuu.fi/toiminta/lapset-ja-nuoret-kehittajina/lapset/>
- Pohjola, Anneli. 2017. Asiakkaan pitkä tie palveluihin vaikuttajaksi. Teoksessa Pohjola, A., Kairala, M., Lyly, H. & Niskala, A. Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi: Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveystaloudissa. Tampere: Vastapaino. 318–219.
- Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Gaudeamus Oy. BookBeat.
- Pöyry-Lassila, P. 2017. Palveluiden yhteiskehittäminen ja yhteistuottaminen. Teoksessa Pohjonen, S. & Noso, M. (toim.) Kansalainen keskiöön! Näkökulmia sote uudistukseen. Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätiö KAKS. Kunnallisan kehittämissäätiön julkaisujen sarja 2, 25–28. Viitattu 10.5.2025. Saatavissa [nakokulmia-sote-uudistukseen_toinenversio.pdf](#)
- Rannisto, P-H., Leponiemi, U., Nordling, N. & Kolehmainen J. 2023. Johdanto. Teoksessa Rannisto, P-H., Leponiemi, U., Nordling, N. & Kolehmainen J. (toim.) Sosiaali- ja terveysalan innovaatioekosysteemit. Tampere University Press. 7. Viitattu 18.3.2025.

Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/153022/978-952-359-050-2.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Rissanen, P. 2015. Toivoton tapaus? Autoetnografia sairastumisesta ja kuntoutumisesta. Kuntoutussäätiö tutkimuksia 88/2015. Helsinki. 112–113. Viitattu 24.2.2025. Saatavissa https://julkaisut.kuntoutussaatio.fi/wp-content/uploads/Paivi_Rissanen.pdf

Salonen, K., Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Turun ammattikorkeakoulu. Turku 2017. Painopaikka: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere 2017. 52–64.

Sihvo, S., Isola, A., Kivipelto, M., Linnanmäki, E., Lyytikäinen, M. & Sainio, S. 2018. Asiakkaiden osallistumisen toimintamalli: Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 22.11.2024. Saatavissa <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160828>

Sillanpää, T. 2024. VS: Kysyttävää opinnäytetyöhön liittyen. Sähköpostiviesti. Vastaanottajat Halonen, K & Herranen, M. Lähetetty 13.12.2024.

Sillanpää, T. 2025. VS: Opinnäytetyön aikatauluista. Sähköpostiviesti. Vastaanottajat Halonen, K. & Herranen, M. Lähetetty 12.2.2025.

Sillanpää, T. & Minkkinen, M. 2025. VS: Opinnäytetyöhön liittyen aikatauluja yms. Sähköpostiviesti. Vastaanottajat Halonen, K. & Herranen, M. Lähetetty 21.5.2025.

SOAMK Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto. 2023. SOSIONOMI (Ylempi AMK) KOMPETENSSIT. Viitattu 2.5.2025. Saatavissa <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/04/SOSIONOMI-YAMK-KOMPETENSSIT-2023.pdf>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Stenvall, E., Hiltunen, A. & Viskari, T. 2023. SOS-Lapsikylä osallisuustutkimus. Arjen osallisuus ja palvelut Lastensuojelussa kasvaneiden lasten ja nuorten kokemuksia. Tutkimusyhteenveto. Viitattu 15.12.2024. Saatavissa https://www.sos-lapsikyla.fi/wp-content/uploads/2023/10/SOS-Lapsikyla_Osallisuustutkimus-2023.pdf

Stenvall, E. 2020. Osallisuutta ja osallistumista Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:27. Viitattu 10.5.2025. 19–38. Saatavissa [Osallisuutta ja osallistumista - Osa 1: Osallisuuden lähtökohdat kansallisessa lapsistrategiassa - Valto](#)

STM Sosiaali- ja terveysministeriö. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 29. Viitattu 22.11.2024. Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Strandman, K & Palo, M. 2017. Teoksessa Pohjola, A., Kairala, M., Lyly, H. & Niskala, A. Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi: Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveystalveissa. Tampere: Vastapaino. 145.

Suomen perustuslaki 731/1999

Syvänen, S., Tikkamäki, K. & Piippo, S. 2022. Yhteistoiminnallisesti ja dialogisesti kehittämässä. Teoksessa Piippo, S., Syvänen, S. & Kolehmainen, R. (toim.) Dialoginen toimintatapa. SoteDialogit-hankkeen kehittämisopas. Työraportteja 114/2022. Working Papers. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Työelämän tutkimuskeskus. 12–14. Viitattu 14.12.2024. Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/143821/978-952-03-2637-1.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018. Tutkimus ja kehittäminen. Yhteiskehittäminen. Viitattu 15.12.2024. Saatavissa <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosku/yhteiskehittaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Ajankohtaista. Tiedotteet ja uutiset. Kokemusasiantuntijoiden tekemät vertaisarviointit lastensuojelun sijaishuollon yksiköissä. Julkaistu 24.9.2021. Viitattu 11.12.2024. Saatavissa <https://thl.fi/-/kokemusasiantuntijoiden-tekemat-vertaisarviointit-lastensuojelun-sijaishuollon-yksikoissa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023a. Mielensterveys. Mielensterveyspalvelut. Kokemusasiantuntijuus ja vertaistuki. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/mielensterveys/mielensterveyspalvelut/kokemusasiantuntijuus-ja-vertaistuki>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023b. Lastensuojelun käsikirja. Kokemusasiantuntijat lastensuojelussa. Viitattu 21.11.2024. Saatavissa <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/kokemusasiantuntijat-lastensuojelussa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023c. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu? Viitattu 6.1.2025. Saatavissa <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2023d. Ohjaus 10/2023 Osallisuuden edistäjän opas. Viitattu 10.5.2025. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-088-0>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024a. TILASTORAPORTTI 19/2024. Viitattu 1.1.2025. Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148992/Lastensuojelu_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024b. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Viitattu 14.1.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024c. Asukas- ja asiakasosallisuus. Viitattu 13.5.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/asukas-ja-asiakasosallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2024d. Asiakasosallisuus palvelujärjestelmässä. Viitattu 13.5.2025. Saatavissa <https://thl.fi/aiheet/sote-palvelujen-johtaminen/asiakas-palveluissa/asiakasosallisuus-palvelujarjestelmassa>

Tietosuojavaltuutetun toimisto. Tietosuoja. Tieteellinen tutkimus ja tietosuoja. Viitattu 4.2.2025. Saatavissa <https://tietosuoja.fi/tieteellinen-tutkimus>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 17–89. Viitattu 25.4.2025. Saatavissa https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tulensalo, H., Kalliomeri, R., & Laimio, J. 2020. Johdanto. Teoksessa Tulensalo, H., Kalliomeri, R., & Laimio, J. (toim.) Kohti lapsen näköistä osallisuutta. Pelastakaa lapset ry. Suomen Uusiokuori Oy. 19.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. E-kirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Primo.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 15.12.2024. Saatavissa https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

- Vario, P., Barkman, J., Kiili, J., Nikkanen, M., Oranen, M. & Tervo, J. 2012. "Suojele unelmia, vaali toivoa". Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:6. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutetun toimisto. 5.Viitattu 12.5.2025. Saatavissa <https://lapsiasia.fi/documents/25250457/38754461/%E2%80%9DSuojele+unelmia,+vaali+toivoa.%E2%80%9D+Nuorten+suositukset+lastensuojelun+ja+sijaishuollon+laadun+kehitt%C3%A4miseksi.pdf/50eb678a-32c8-adc8-e817-a16edf5e3c3c/%E2%80%9DSuojele+unelmia,+vaali+toivoa.%E2%80%9D+Nuorten+suositukset+lastensuojelun+ja+sijaishuollon+laadun+kehitt%C3%A4miseksi.pdf?t=1601455371059>
- Vilkkä, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. PS-Kustannus. Painopaikka: Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu. 44–89.
- Vilkkä, H. 2025. Tutki ja kehitä. 6., uudistettu painos. Santalahti-kustannus. Painopaikka: Printon, Viro 2025. 44–85.
- Virtanen, A. 2006. Konstruktiivinen tutkimusote Miten koulutus ja elinkeinoelämän odotukset kohtaavat ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä. *Ammattikasvatuksen aikakauskirja*, 8(1), 46–52. Viitattu 11.5.2025. Saatavissa <https://journal.fi/akakk/article/view/114874>
- Virtanen, P. & Stenvall, J. 2014. Älykäs julkinen organisaatio. Tallinna: Tietosanoma Oy. 160–161.
- Voutilainen, T. 2023. Digitaalisten palvelujen sääntely. Alma Talent Helsinki. 2, uudistettu painos. 18. Viitattu 17.4.2025. Saatavissa <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/CABBJXETEB#piste:t1vf>
- Westlund Onni. 2018. Vertaisarviointi nuorten tukena sijaishuollossa. Teoksessa Petrelius, P. & Eriksson, P (toim.) Uudistuva lastensuojelu — kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: PunaMusta Oy: 60–64. Viitattu 14.1.2025. Saatavissa <https://www.julkari.fi/handle/10024/137112>
- Woodman, E., Roche, S., & McArthur, M. 2023. Children's participation in child protection— How do practitioners understand children's participation in practice? *Child & Family Social Work*, 28(1), 125–135. Saatavissa <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cfs.12947> . Viitattu 18.3.2025.

Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Viitattu 8.1.2025. Saatavissa

https://finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2#idm4665139498982

4

Liite 1. Tutkimuslupahakemus Pesäpuu ry

VALTAKUNNALLINEN
LASTENSUOJELUJÄRJESTÖ

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Hakijan/hakijoiden nimi/ nimet Kiia Halonen & Merja Herranen	Puhelin [REDACTED]
Osoite [REDACTED]	
Sähköpostiosoite kiia.halonen@student.lab.fi / merja.herranen@student.lab.fi	
Oppilaitos ☐ yliopisto ☐ muu korkeakoulu ☐ keskiasteen / ammatillinen koulu ☒ ammattikorkeakoulu ☐ muu oppilaitos ☐ muu taustayhteisö	
Oppi- /tutkimuslaitoksen nimi ja yhteystiedot LAB-ammattikorkeakoulu Mukkulankatu 19 15210 Lahti	
Tutkimuksen ohjaaja/vastuuhenkilö oppi-/tutkimuslaitoksessa Elina Kosonen elina.kosonen@lab.fi	Puhelin 0504767528
Oppiarvo / ammatti Lehtori	
Tutkimuksen nimi Yhteiskehittämisen juurilla – tutkimuksellinen kehittämistyö Pesäpuulle.	
Tutkimuksen aihe ja tavoite lyhyesti kuvattuna x) Tämän tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoituksena on tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia yhteiskehittämisen tueksi asiakaspalautetilaisuuksia varten. Kehittämistehtävänä on tuottaa Pesäpuulle kirjallinen valmennusmateriaali, joka tukee yhteiskehittämisen pro-sessia ja jota he voivat hyödyntää VALTTI-vertaisarvioinnin asiakaspalautetilaisuuksissa. Tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan nuorten osallisuutta ja kehittämään ammatillisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden vahvistamiseksi. Materiaalin avulla pyritään tarjoamaan selkeät ohjeistukset, jotka tukevat ja auttavat yhteiskehittämisen prosessiin sitoutumisessa ja varmistavat yhteiskehittämisen sujumuuden, tuovat esiin osallisuuden ja kuulluksi tuleminen merkityksen nuoren elämässä sekä tuoda esiin myös konkreettisia esimerkkejä siitä, mitkä asiat haastavat ja estävät yhteiskehittämisen ja asiakkaan äänen kuulemisen. Tämä valmennusmateriaali tukee yhteiskehittämisen mallin omaksumista ja vahvistaa dia-logisen oppimisen käytäntöjä, mahdollistaen sen, että prosessi kehittyy ja syvenee entistä tehokkaammin ja osallistavammin. Materiaalissa hyödynnetään tutkimusperusteista tietoa ja käytännön kokemuksia, joiden avulla voidaan parantaa yhteiskehittämisen prosesseja. <ul style="list-style-type: none"> •Kehittämistyön tutkimuksellinen osio toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. •Tutkimusmenetelmänä on asiantuntijahaastattelu, jonka tuloksia analysoidaan sisällönanalyysin keinoin. •Haastateltavat valittiin eliittiotannalla. Eliittiotannon tarkoituksena on valita haastateltaviksi henkilöitä, joilta saadaan mahdollisimman kattavia vastauksia tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 76). •Kehittämismenetelmänä Learning café, joka toteutetaan työpajana Pesäpuun Sankarit-ryhmän jäsenille. 	
Tutkimuksen kohderyhmä	
x) varsinainen tutkimussuunnitelma liitteenä	
Tutkimussuunnitelman hyväksymispäivämäärä oppi-/tutkimuslaitoksessa 29.1.2025	
tutkimuksen tyyppi ☐ väitöstutkimus ☐ lisensiaattitutkimus ☒ Pro gradu- / YAMK- tutkielma	

Jakelu hakija, Pesäpuu ry:n arkisto

VALTAKUNNALLINEN
LASTENSUOJELUJÄRJESTÖ

☐ kandidaatin/AMK- opinnäyte	☐ muu opinnäyte	☐ muu, mikä
Pääasiallinen tutkimustapa/ - menetelmä ☐ kysely ☐ koeasetelma	☒ haastattelut ☐ havainnointi	☐ asiakirja- tai tilastoanalyysi ☒ muu / työpaja
Aineiston suunniteltu keruu-aika alkaa 02/2025	päättyy 06/2025	tutkimuksen arvioitu valmistumisaika 06/2025
Tarvittavat salassa pidettävät asiakirjatiedot, mitä tietoja ja mistä		
Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot kuten haastatteluihin ja kyselyihin saatavat tiedot, mallit yhteydenottokirjeistä ja suostumusasiakirjoista liitteeksi		
Tietosuojailmoitus Saatekirje haastatteluihin ja työpajatyöskentelyyn osallistuvilla Suostumusasiakirja haastatteluihin ja työpajatyöskentelyyn osallistuvilla		
Tutkimusaineiston suojaus, missä säilytetään, sähköisesti käsiteltävän aineiston suojaustapa (mahdollisesti käyttäjätunnukset, salasana yms.) Liitteenä tietosuojailmoitus		
Tunnistetiedot Liitteenä tietosuojailmoitus	☐ tunnistetiedot säilytetään ja analysoidaan	
Perustelut tunnistetietojen säilyttämiselle Liitteenä tietosuojailmoitus		
Tutkimusrekisterin hävittäminen ☒ kaikki tunnistetiedot hävitetään		
Tutkimusrekisterin arkistointi ☐ ilman tunnistetietoja ☐ tunnistetiedoin arkistolaisa tarkoitetun viranomaisen aineistona arkistolain säännösten nojalla arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti ☐ tunnistetiedoin kansallisarkiston luvalla		
Arvioitu Pesäpuu ry:n työpanos ja aiheutuvat kustannukset järjestölle Yhteys henkilön ohjausta ja arviointia, tila työpajatyöskentelyä varten		
Sitoumukset Minä allekirjoittanut vakuutan noudattavani Tutkimuseettisen neuvottelukunnan normistoa tutkimuksen hyvästä eettisestä käytännöstä (www.tenk.fi) tehdessäni tutkimusta Pesäpuu ry:ssä. Hakija sitoutuu lisäksi luovuttamaan yhden kappaleen valmistuneesta tutkimuksesta Pesäpuu ry:lle.		
Allekirjoitukset salassa pidettäviä tietoja käsitteleviltä henkilöiltä		
paikka ja pvm Espoo 29.1.2025	allekirjoitus ja nimenselvitys Kiia Halonen	henkilötunnus [redacted]
paikka ja pvm Espoo 29.1.2025	allekirjoitus ja nimenselvitys Merja Herranen	henkilötunnus [redacted]
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvitys	henkilötunnus
paikka ja pvm Espoo 29.1.2025	hakijan allekirjoitus ja nimenselvitys Kiia Halonen Merja Herranen	[redacted]

Jakelu hakija, Pesäpuu ry:n arkisto

VALTAKUNNALLINEN
LASTENSUOJELUJÄRJESTÖ

Päätös ☒ tutkimuslupa hyväksytty ☐ tutkimuslupa hylätty Mahdolliset lisäehdot:	
Yhteyshenkilö Pesäpuu ry:ssä Tuula Sillanpää	
paikka ja pvm Kankaanpää 12.2.2025	päätäjien allekirjoitukset ja nimenselvennykset [Redacted] TUULA SILLANPÄÄ
Liitteet Tutkimussuunnitelma Tietosuojailmoitus Saatekirje haastatteluihin ja työpajatyöskentelyyn osallistuville Suostumusasiakirja haastatteluihin ja työpajatyöskentelyyn osallistuville	

Liite 2. Yhteistyösopimus

OPINNÄYTETYÖTÄ KOSKEVA YHTEISTYÖSOPIMUS

I Sopimusosapuolet

Yhteistyökumppani	
Yrityksen nimi	Pesäpuu Ry
Y-tunnus	1502533-1
Lähiosoite	Ilmarisenkatu 17 A
Postinumero ja toimipaikka	40100 Jyväskylä
Yhteyshenkilön nimi	Tuula Sillanpää
Puhelin	0447150210
Sähköposti	tuula.sillanpaa@pesapuu.fi

(jäljempänä "Yhteistyökumppani")

Opinnäytetyön tekijä(t) ¹		Aktivoi Nimi ja napsauta + -painiketta lisätäksesi uusi rivi
Nimi	Kiia Halonen	
Opiskelijatunnus		
Koulutusala	Sosiaali- ja terveystieteet	
Tutkinto	Sosionomi YAMK	
Puhelin		
Sähköposti	kiia.halonen@student.lab.fi	

Nimi	Merja Herranen
Opiskelijatunnus	
Koulutusala	Sosiaali- ja terveystieteet
Tutkinto	Sosionomi YAMK
Puhelin	
Sähköposti	merja.herranen@student.lab.fi

(jäljempänä "Opiskelija")

(jäljempänä kumpikin yksin myös "Osapuoli" tai molemmat yhdessä "Osapuolet")

II Sopimuksen tausta ja tarkoitus

Tällä sopimuksella (jäljempänä "Sopimus") Yhteistyökumppani ja Opiskelija sopivat Yhteistyökumppanin toimialaan liittyvän Opiskelijan opinnäytetyön tekemisestä. Opiskelija opiskelee LAB-ammattikorkeakoulussa ja opinnäytetyö on osa hänen ammattikorkeakouluopintojaan. LAB-ammattikorkeakoulu Oy tarjoaa tämän sopimusmallin, mutta ei ole Sopimuksen osapuoli.

Opinnäytetyön aihe ja opinnäytetyöprojektia koskevat tiedot on esitelty alla. Tämän Sopimuksen liitteenä voi olla tarkempi opinnäytetyöprojektia koskeva esittely.²

Opinnäytetyön aihe ja arvioitu kokonaiskesto	
Opinnäytetyön aihe ³	Yhteiskehittämisen juurilla - tutkimuksellinen kehittäminen Pesäpuulle.
Opinnäytetyöprojektin arvioitu kokonaiskesto	08/2024-06/2025.

Opinnäytetyölle on nimetty ohjaaja(t), jonka yhteystiedot on ilmoitettu alla.

¹ Ilmoita kaikki opinnäytetyön tekijät ja heidän yhteystietonsa. Käytä tarvittaessa erillistä liitettä.

² Mahdollista lisätä sopimuksen liitteeksi esimerkiksi tutkimussuunnitelma.

³ Lyhyt esittely opinnäytetyön aiheesta.

Opinnäytetyön ohjaaja(t) ⁴		Aktivoi Nimi ja napsauta ⁺ -painiketta lisätäksesi uusi rivi
Nimi	Elina Kosonen	
Puhelin	0504767528	
Sähköposti	elina.kosonen@lab.fi	

(ilmoita kaikki ohjaajat)

III Työsuhde
Opiskelija on työsuhteessa Yhteistyökumppanin kanssa tehdessään opinnäytetyön. ⁵
☐ kyllä ☒ ei

IV Kulujen korvaaminen
Opiskelijalle maksetaan opinnäytetyöhön liittyvät syntyneet kulut, kuten matkakustannukset. ⁶
☒ kyllä ☐ ei
Muut kuluja koskevat tiedot: Pesäpuu Ry maksaa opinnäytetyöntekijöille mahdolliset matkakustannukset, päivärahat, materiaali- sekä työpajakustannukset.

V Opinnäytetyön julkisuus
Laadittava opinnäytetyö on julkinen. Opinnäytetyö julkaistaan Theseus-portaalissa LAB-ammattikorkeakoulun ohjeistuksen mukaisesti.

VI Salassapito
Opiskelija sitoutuu olemaan ilmaisematta tietoonsa saamiaan Yhteistyökumppanin luottamukselliseksi tai salassa pidettäväksi ilmoitettuja tietoja.
Edellä mainitusta poiketen, Opiskelijan on oikeus ilmaista salassa pidettäviä Yhteistyökumppanin tietoja LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjaajille, mikäli se on välttämätöntä opinnäytetyön tekemisen kannalta. ⁷
Yhteistyökumppanin salassa pidettäväksi ilmoitettua aineistoa on mahdollista sisällyttää ainoastaan opinnäytetyön erilliseen liitteeseen. Salassa pidettäviä tietoja sisältävä liite ei ole julkinen asiakirja.
Lisäksi Opiskelija sitoutuu käyttämään Yhteistyökumppanilta saamaansa tietoa ainoastaan opinnäytetyön tekemiseen liittyvään tarkoitukseen.

VII Oikeudet
Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat Opiskelijalle, ellei erillisellä sopimuksella ole toisin sovittu. Yhteistyökumppanilla on oikeus hyödyntää julkista opinnäytetyötä omassa toiminnassaan.
Opinnäytetyön laadinnan yhteydessä syntyneen teoskynnyksen ylittävän tulosaineiston oikeudet kuuluvat niille osapuolille, jotka ovat osallistuneet tulosaineiston syntyyn heidän työpanoksensa mukaisessa suhteessa, ellei toisin ole

⁴ Ilmoita kaikki opinnäytetyön ohjaajat ja heidän yhteystietonsa.

⁵ Rastita oikea vaihtoehto.

⁶ Rastita oikea vaihtoehto ja mainitse korvattavat kululajit.

⁷ LAB-ammattikorkeakoulun henkilökunta on salassapitovelvollinen ammattikorkeakoululain (2014/932), julkisuuslain (1999/621) salassapitovelvoitteita koskevien säännöksiin, rikoslain (1889/39) 38 luvun 1 ja 2 §:ien, liikesalaisuuslain (2018/595) säännöksiin sekä työlainsäädännön nojalla.

sovittu. Yhteistyökumppanin Opiskelijalle opinnäytetyön tekemistä varten luovuttaman tausta-aineiston oikeudet kuuluvat Yhteistyökumppanille, ellei toisin ole sovittu.⁸

⁸ Tässä Sopimuksessa **tekijänoikeudella** tarkoitetaan tekijänoikeuslaissa (1961/404) määriteltyä tekijän yksinoikeutta päättää teoksensa käytöstä. Jotta teos saisi tekijänoikeudellista suojaa, teoksen tulee ylittää **teoskynnys**, eli teoksen tulee olla tarpeeksi omaperäinen ja itsenäinen työ. Tarkka teoskynnyksen määrittäminen edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa. Tässä Sopimuksessa **tulosaineistolla** tarkoitetaan opinnäytetyöprosessin aikana aikaansaatuja tietoja, ideoita, menetelmiä, ratkaisumalleja tms. Tässä Sopimuksessa **tausta-aineistolla** tarkoitetaan opinnäytetyöprosessin ulkopuolella syntynyttä opinnäytetyöprosessissa tarpeellista tietoa, materiaalia tms.

VIII Yhteistyökumppanin vastuut	
Yhteysthenkilö ja tarvittavien tietojen luovuttaminen	Yhteistyökumppani nimeää yhteysthenkilön tämän Sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi. Yhteistyökumppani sitoutuu antamaan Opiskelijan käyttöön opinnäytetyön tekemiseen tarpeelliset tiedot sekä antamaan opinnäytetyön aihepiiriin kuuluvaa tarvittavaa asiantuntijaohjausta.
Tarkastusvelvollisuus	Yhteistyökumppanin vastuisiin kuuluu tarkastaa ennen opinnäytetyön julkaisemista, ettei opinnäytetyö sisällä Yhteistyökumppanin salassa pidettävää aineistoa. Opinnäytetyön tarkastaminen on suoritettava kohtuullisen, kuitenkin viimeistään neljäntoista (14) päivän kuluessa siitä, kun Opiskelija toimitti opinnäytetyön Yhteistyökumppanille. Mikäli Yhteistyökumppani ei kommentoi sille toimitettua opinnäytetyötä jäljempänä mainitun määräajan kuluessa, Opiskelijalla on oikeus julkaista opinnäytetyö. ⁹

IX Opiskelijan muut vastuut	
Toimintatavat	Opiskelija sitoutuu työskentelemään tavoitteellisesti Yhteistyökumppanin kanssa ja noudattaa opinnäytetyötä tehdessään hyvän tutkimuskäytännön periaatteita.
Ilmoitusvelvollisuus	Opiskelija on velvollinen ilmoittamaan Yhteistyökumppanille sekä LAB-ammattikorkeakoululle yhteysthenkilön ja opinnäytetyön ohjaajaa koskevista muutoksista.
Opinnäytetyön toimittaminen Yhteistyökumppanille	Opiskelijan velvollisuuksiin kuuluu toimittaa arvosteltavaksi jätettävä opinnäytetyö Yhteistyökumppanille ennen työn julkaisemista. Mikäli Yhteistyökumppani ilmoittaa tarkastusajan kuluessa opinnäytetyön sisältävän salassa pidettävää tietoa, Opiskelija on velvollinen muokkaamaan opinnäytetyötään siten, ettei julkaistava opinnäytetyö sisällä salassa pidettävää tietoa.

X Sopimusmuutokset	
Tätä Sopimusta voidaan muuttaa ainoastaan kirjallisesti. Kirjallisen muutoksen tulee olla molempien Osapuolten allekirjoituksella hyväksymä.	

XI Voimassaolo	
Tämä Sopimus astuu voimaan molempien Osapuolten allekirjoituksella ja on voimassa, kunnes Opiskelijan opinnäytetyö on julkaistu Theseus-portaalissa tai Osapuolet yhteisesti toteavat Sopimuksen päättyneen.	

XII Allekirjoitukset	
Opinnäytetyön tekijä(t) ja allekirjoitukset Aktivoi Päivämäärä ja napsauta + -painiketta lisätäksesi uusi rivi	
Päivämäärä	6.2.2025 Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.
Paikka	Espoo
Allekirjoitus ja nimenselvennys	 Kiia Halonen
Päivämäärä	6.2.2025
Paikka	Espoo
Allekirjoitus ja nimenselvennys	 Merja Herranen
Yhteistyökumppanin allekirjoitus	
Päivämäärä	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. 12.2.2025
Paikka	Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä. Kankaanpää

⁹ Yhteistyökumppanin vastuista on mahdollista sopia tarkemmin erillisellä sopimusliitteellä.

Allekirjoitus ja
nimenselvitys

Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

TUULA SILLANPÄÄ

Päivitetty 27.8.2020

Liite 3. Tietosuojailmoitus

**OPINNÄYTETYÖTÄ KOSKEVA
TIETOSUOJAILMOITUS
EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679)
artiklat 13 ja 14**

Laatimispäivämäärä: 21.1.2024

Mitä tarkoitusta varten henkilötietoja kerätään? / Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Henkilötietoja kerätään "Yhteiskehittämisen juurilla. Tutkimuksellinen kehittämistyö Pesäpuulle" -opinnäytetyötä varten. Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan nuorten osallisuutta ja kehittämään ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden vahvistamiseksi. Tarkoituksena on tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia osaksi sijaishuollossa tehtävää yhteiskehittämistä varten.

Mitä tietoja keräämme? / Tutkimusrekisterin tietosisältö

Tutkimuksen haastatteluosioon osallistuvilta kerätään nimi, organisaatio ja sähköpostiosoite. Haastattelu tallennetaan. Learning Café-työpajaan/-pajoihin osallistuvilta kerätään osallistujien nimet. Nämä tiedot jäävät opinnäytetyöntekijöiden tietoon.

Osallistujat rekrytoidaan työelämäkumppanin yhteyshenkilön kautta. Kaikki opinnäytetyötä varten kerätty sisältö ja aineisto tullaan anonymisoimaan eikä vastaajia voida tunnistaa vastauksien perusteella.

Millä perusteella keräämme tietoja? / Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

Rekisteröidyn suostumus, joka kysytään kirjallisella lomakkeella.

Mistä kaikkialta henkilötietoja keräämme / Tietolähteet

Henkilötietoja keräämme ainoastaan rekisteröidyiltä itseltään.

Kenelle tietoja siirretään? / Tietojen siirto tai luovuttaminen ulkopuolelle

Tietoja ei luovuteta muille osapuolille.

Minne tietoja siirretään? / Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä tai luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Opinnäytetyötä varten kerättyä aineistoa säilytetään korkeakoulun tietoturvaisilla palvelimilla. Pääsy aineistoon on suojattu salasanalla, joka on ainoastaan opinnäytteen tekijöillä.

Kerättyjen tietojen turvallinen säilyttäminen / Rekisterin suojauksen periaatteet

Opinnäytetyötä varten kerättyä aineistoa säilytetään korkeakoulun tietoturvaisilla palvelimilla. Pääsy aineistoon on suojattu salasanalla, joka on ainoastaan opinnäytteen tekijöillä. Aineisto anonymisoidaan haastatteluiden jälkeen litterointivaiheessa.

Kuinka kauan kerättyä aineistoa säilytetään? / Tutkimusaineiston käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Opinnäytetyötä varten kerättyä aineistoa säilytetään opinnäytetyön hyväksymiseen ja julkaisuun saakka. Aineisto poistetaan ja hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistamisen jälkeen.

Millaista päätöksentekoa? / Automatisoitu päätöksenteko

Aineistoa käsiteltäessä ei synny automaattista päätöksentekoa.

Oikeutesi / Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, milloin henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Tutkimuksen keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoja.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietolainsäädäntöä.

Rekisteröidyllä on seuraavat EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaiset oikeudet:

- a) Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot.
- b) Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen.
- c) Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta, jos tietojen käsittely on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten, jos oikeus tietojen poistamiseen estää tai suuresti vaikeuttaa henkilötietojen käsittelyä
- d) Rekisteröidyn oikeus tietojen rajoittamiseen.
- e) Rekisteröidyn oikeus siirtää tiedot toiselle rekisterinpitäjälle.

Tutkimusrekisterin tiedot

Rekisterin nimi: Yhteiskehittämisen juurilla. Tutkimuksellinen kehittämistyö Pesäpuulle. Kertatutkimus.
Tutkimuksen kesto aika 8/2024–6/2025.
Henkilötietoja säilytetään 30.6.2025 asti.

Rekisterinpitäjän ja yhteys henkilön tiedot

Merja Herranen / merja.herranen@student.lab.fi
Kiia Halonen / kiia.halonen@student.lab.fi

Tutkimuksen suorittajat

Merja Herranen / merja.herranen@student.lab.fi
Kiia Halonen / kiia.halonen@student.lab.fi

Liite 4. Saatekirje asiantuntijahaastatteluun

9.2.2025

Arvoisa vastaaja,

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Opiskelemme LAB-ammattikorkeakoulussa sosionomi (YAMK) -koulutuksessa, lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisen koulutusohjelmassa. Olemme tekemässä opintoihin liittyvää opinnäytetyötä ja pyydämme Teitä osallistumaan asiantuntijahaastatteluun.

Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia yhteiskehittämisen tueksi VALTTI-vertaisarvioinnin asiakaspalautetilaisuuksia varten. Tavoitteena on vahvistaa nuorten osallisuutta ja kehittää ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden tukemiseksi. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutetaan laadullisena tutkimuksena, ja aineistoa kerätään asiantuntijahaastatteluilla.

Asiantuntijahaastatteluista kerätään tietoa haastateltavilta opinnäytetyön kannalta keskeisistä asioista eli sijaishuollossa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä ja vertaisarvioinnista.

Vapaaehtoisuus

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja voitte keskeyttää osallistumisen milloin tahansa. Osallistumisen keskeyttäminen tai kieltäytyminen ei vaikuta millään tavoin kohteluunne. Suostumus haastatteluun annetaan kirjallisesti.

Haastattelun kulku

Pyydämme varaamaan haastatteluun aikaa 60 minuuttia. Asiantuntijahaastattelut toteutetaan etäyhteyksin videokuvalla ja äänellä, käyttäen Microsoft Teams-ohjelmaa. Haastattelu tallennetaan käyttämällä Microsoft Teams -ohjelman omaa tallenna ja litteroi -ominaisuutta. Haastattelutallenne sisältää videon ja ääniraidan ja se tallennetaan kokouksen pitäjän eli toisen opinnäytetyön tekijän salasanasuojattuun OneDriveen, jossa sitä säilytetään opinnäytetyön valmistumiseen saakka. Opinnäytetyön valmistuttua tallenne hävitetään asianmukaisesti. Aineisto analysoidaan luottamuksellisesti, ja tulokset raportoidaan ryhmätasolla niin, ettei yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa.

Tietojen luottamuksellisuus ja tietosuoj

Keräämme asiantuntijahaastatteluiden suostumuslomakkeeseen osallistujien nimet, sähköpostiosoitteet sekä työskentelyorganisaatiot, jotka muodostavat

henkilörekisterin. Aineistot säilytetään opinnäytetyön tekijöiden henkilökohtaisilla, tietoturvaisilla OneDrive- palvelimilla ja suojataan salasanalla. Pääsy aineistoon on ainoastaan opinnäytetyön tekijöillä. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Opinnäytetyöstä on laadittu tietosuojailmoitus, joka on saatavilla pyynnöstä.

Opinnäytetyön raportointi

Valmis opinnäytetyö julkaistaan ainakin osittain Theseus-tietokannassa. Tutkimustulokset raportoidaan siten, ettei yksittäisten osallistujien tunnistaminen ole mahdollista.

Lisätiedot

Opinnäytetyömme ohjaavana opettajana toimii Elina Kosonen (elina.kosonen@lab.fi).

Mikäli Teillä on kysyttävää opinnäytetyöhön liittyen, vastaamme mielellämme.

Yhteistyöterveisin,

Kiia Halonen

kiia.halonen@student.lab.fi

Merja Herranen

merja.herranen@student.lab.fi

Liite 5. Suostumus asiantuntijahaastatteluihin ja aineiston käyttöön

9.2.2025

Arvoisa vastaaja,

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Opiskelemme LAB-ammattikorkeakoulussa sosionomi (YAMK) -koulutuksessa, lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisen koulutusohjelmassa. Olemme tekemässä opintoihin liittyvää opinnäytetyötä ja pyydämme Teitä osallistumaan asiantuntijahaastatteluun.

Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia yhteiskehittämisen tueksi VALTTI-vertaisarvioinnin asiakaspalautetilaisuuksia varten. Tavoitteena on vahvistaa nuorten osallisuutta ja kehittää ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden tukemiseksi. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutetaan laadullisena tutkimuksena, ja aineistoa kerätään asiantuntijahaastatteluilla.

Asiantuntijahaastatteluista kerätään tietoa haastateltavilta opinnäytetyön kannalta keskeisistä asioista eli sijaishuollossa tapahtuvasta yhteiskehittämisestä ja vertaisarvioinnista.

Vapaaehtoisuus

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja voitte keskeyttää osallistumisen milloin tahansa. Osallistumisen keskeyttäminen tai kieltäytyminen ei vaikuta millään tavoin kohteluunne. Suostumus haastatteluun annetaan kirjallisesti.

Haastattelun kulku

Pyydämme varaamaan haastatteluun aikaa 60 minuuttia. Asiantuntijahaastattelut toteutetaan etäyhteyksin videokuvalla ja äänellä, käyttäen Microsoft Teams-ohjelmaa. Haastattelu tallennetaan käyttämällä Microsoft Teams -ohjelman omaa tallenna ja litteroi -ominaisuutta. Haastattelutallenne sisältää videon ja ääniraidan ja se tallennetaan kokouksen pitäjän eli toisen opinnäytetyön tekijän salasanasuojattuun OneDriveen, jossa sitä säilytetään opinnäytetyön valmistumiseen saakka. Opinnäytetyön valmistuttua tallenne hävitetään asianmukaisesti. Aineisto analysoidaan luottamuksellisesti, ja tulokset raportoidaan ryhmätasolla niin, ettei yksittäisiä vastaajia voi tunnistaa.

Tietojen luottamuksellisuus ja tietosuoja

Keräämme asiantuntijahaastatteluiden suostumuslomakkeeseen osallistujien nimet, sähköpostiosoitteet sekä työskentelyorganisaatiot, jotka muodostavat

henkilörekisterin. Aineistot säilytetään opinnäytetyön tekijöiden henkilökohtaisilla, tietoturvaisilla OneDrive- palvelimilla ja suojataan salasanalla. Pääsy aineistoon on ainoastaan opinnäytetyön tekijöillä. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Opinnäytetyöstä on laadittu tietosuojailmoitus, joka on saatavilla pyynnöstä.

Opinnäytetyön raportointi

Valmis opinnäytetyö julkaistaan ainakin osittain Theseus-tietokannassa. Tutkimustulokset raportoidaan siten, ettei yksittäisten osallistujien tunnistaminen ole mahdollista.

Lisätiedot

Opinnäytetyömme ohjaavana opettajana toimii Elina Kosonen (elina.kosonen@lab.fi).

Mikäli Teillä on kysyttävää opinnäytetyöhön liittyen, vastaamme mielellämme.

Yhteistyöterveisin,

Kiia Halonen

kiia.halonen@student.lab.fi

Merja Herranen

merja.herranen@student.lab.fi

Liite 6. Asiantuntijahaastattelun kysymykset

1. Yhteiskehittäminen

- Mitkä tekijät mahdollistavat yhteiskehittämisen onnistumisen?
- Mitä yhteiskehittäminen vaatii
  - a. lapselta/nuorelta
  - b. vertaisarvioitsijalta?
  - c. työntekijöiltä?

2. Yhteiskehittämisen haasteet

- Suurimmat haasteet yhteiskehittämisen toteuttamiseen liittyen sijaishuollossa? Miten haasteita on pyritty tai niitä voisi pyrkiä ratkaisemaan?
- Mitä työntekijän on tärkeä huomioida, että mahdollisista eriävistä näkemyksistä huolimatta jokainen lapsi/nuori kokee tulevansa kuulluksi ja että hänen mielipiteitään arvostetaan?

3. Nuorten osallisuus

- Miten lasten/nuorten osallisuus toteutuu ja miten sitä tuetaan yhteiskehittämisessä?
- Miten yhteiskehittämiseen osallistuvat lapset/nuoret pysyvät motivoituneina osallistumaan yhteiskehittämisprosesseihin?
- Onko lasten/nuorten osallistumisella konkreettisia vaikutuksia?

4. Yhteiskehittämisen vaikutukset

- Mitkä ovat yhteiskehittämisen hyödyt ja voidaanko yhteiskehittämisellä saavuttaa konkreettisia muutoksia? Miten mielestäsi yhteiskehittäminen on vaikuttanut sijaishuollon käytäntöihin ja/tai palveluiden kehittämiseen?

5. Vertaisarvioinnin palautetilaisuus

- Millainen tai miten järjestetty palautteenantotilaisuus hyödyntää mielestäsi parhaiten laitoksessa asuvia lapsia/nuoria? Millainen on lasten/nuorten osallisuutta vahvistava palautteenantotilaisuus?
- Mitkä tekijät vahvistavat lasten/nuorten osallisuutta?
- Mitkä ovat kokemustenne mukaan palautetilaisuuksien haasteita ja miten niitä on pyritty ratkaisemaan?
- Mikä mielestäsi madaltaa lasten/nuorten kynnystä osallistua keskusteluun palautteenantotilaisuuksissa?
- VALTTI-vertaisarvioinnin palautetilaisuudet on pidetty etäyhteyksin. Millaista hyötyä arvioit palautteenantotilaisuuksien siirtymisestä paikalla tapahtuvaksi olevan laitoksessa asuville nuorille?

Liite 7. Saatekirje työpajatyöskentelyyn

10.4.2025

Arvoisa vastaaja,

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Opiskelemme LAB-ammattikorkeakoulussa sosionomi (YAMK) -koulutuksessa, lapsi- ja perhepalveluiden kehittämisen koulutusohjelmassa. Olemme tekemässä opintoihin liittyvää opinnäytetyötä ja pyydämme Teitä osallistumaan työpajatyöskentelyyn vastaajana.

Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Pesäpuulle valmennusmateriaalia yhteiskehittämisen tueksi VALTTI-vertaisarvioinnin asiakaspalautetilaisuuksia varten. Tavoitteena on vahvistaa nuorten osallisuutta ja kehittää ammattilaisille suunnattuja toimintatapoja osallisuuden tukemiseksi. Opinnäytetyön tutkimuksellinen osuus toteutetaan laadullisena tutkimuksena, ja aineistoa kerätään asiantuntijahaastatteluilla ja sen tuloksia käsitellään erillisessä työpajassa. Kehittämistehtävänämmme on kartoittaa millaista materiaalia Sankarit-ryhmän jäsenet kaipaavat yhteiskehittämisestä, ja mitkä ovat olleet hyvin toimivat käytännöt sekä kipukohdat VALTTI-vertaisarvioinnin palautteenantotilaisuuksissa. Kartoitus tehdään työpajassa, joka järjestetään learning café -menetelmää hyödyntäen.

Vapaaehtoisuus

Työpajaan osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja voitte keskeyttää osallistumisen milloin tahansa. Osallistumisen keskeyttäminen tai kieltäytyminen ei vaikuta millään tavoin kohteluunne. Suostumus osallistumisesta työpajatyöskentelyyn annetaan kirjallisesti.

Työpajan kulku

Työpaja vie aikaa noin 60-90min, riippuen osallistujamäärästä. Työpaja toteutetaan Pesäpuun Tampereen toimistolla 10.4.2025. Työpajaan osallistuvat kirjoittavat ajatuksiaan pöydillä oleville papereille, jotka muunnetaan sähköiseen muotoon kuvatieläisiksi työpajan jälkeen. Työpajan lopuksi kerätään yhteisesti keskustellen keskeiset havainnot ja ideat, jotka toimivat pohjana yhteiskehittämisen valmennusmateriaalin kokoamiselle.

Tietojen luottamuksellisuus ja tietosuoja

Keräämme suostumuslomakkeeseen osallistujien nimet, jotka muodostavat henkilörekisterin. Työpajasta syntynyt aineisto säilytetään opinnäytetyön tekijöiden henkilökohtaisilla, tietoturvaisilla OneDrive- palvelimilla ja suojataan salasanalla. Pääsy aineistoon on ainoastaan opinnäytetyön tekijöillä. Aineisto hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

Opinnäytetyöstä on laadittu tietosuojailmoitus, joka on saatavilla pyynnöstä.

Opinnäytetyön raportointi

Valmis opinnäytetyö julkaistaan ainakin osittain Theseus-tietokannassa. Tutkimuslokset raportoidaan siten, ettei yksittäisten osallistujien tunnistaminen ole mahdollista.

Lisätiedot

Opinnäytetyömme ohjaavana opettajana toimii

Elina Kosonen (elina.kosonen@lab.fi).

Mikäli Teillä on kysyttävää opinnäytetyöhön liittyen, vastaamme mielellämme.

Yhteistyöterveisin,

Kiia Halonen

kiia.halonen@student.lab.fi

Merja Herranen

merja.herranen@student.lab.fi

Liite 8. Suostumus työpajatyöskentelyyn ja aineiston käyttöön

SUOSTUMUS TYÖPAJATYÖSKENTELYYN JA AINEISTON KÄYTTÖÖN OSANA OPINNÄYTETYÖTÄ

Osallistuminen työpajatyöskentelyyn on vapaaehtoista, ja se voidaan keskeyttää milloin tahansa ilman seuraamuksia. Osallistumalla työpajatyöskentelyyn osallistuja sitoutuu siihen, että hänen antamiaan vastauksia voidaan käyttää osana opinnäytetyötä.

Työpajan yhteydessä kerätty aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisoidaan siten, ettei henkilöllisyydestä voi tehdä tunnistuksia lopullisessa opinnäytetyössä. Kerätty aineisto säilytetään turvallisesti ja tuhotaan asianmukaisesti, kun se ei ole enää tarpeellista.

Osallistuja hyväksyy seuraavat ehdot:

- Osallistuminen on vapaaehtoista.
- Annettuja vastauksia käytetään osana opinnäytetyötä.
- Vastauksia käsitellään anonyymisti.

TIEDOT OPINNÄYTETYÖSTÄ

Opinnäytetyön nimi: Yhteiskehittämisen juurilla – tutkimuksellinen kehittämistyö Pesäpuulle

Oppilaitos: LAB-ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tekijät: Kiia Halonen & Merja Herranen

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän opinnäytetyöhön ja suostun vapaaehtoisesti tutkimushenkilöksi.

Tutkittavan nimi

Päivämäärä ja allekirjoitus

Suostumus vastaanotettu

Opinnäytetyön tekijöiden nimet

Päivämäärä ja allekirjoitukset